

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Апшай Федір Васильович

УДК 378.147:004.032.6:37.011.3-051:78

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Ф. В. Апшай

Науковий керівник – Войтович Ігор Станіславович,
доктор педагогічних наук, професор

Рівне – 2021

АНОТАЦІЯ

Апшай Ф. В. Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2021.

Зміст анотації

У дисертації досліджено проблему якості підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» в умовах глобалізаційних викликів і сталого розвитку суспільства, інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес їхньої фахової підготовки та у майбутню професійну діяльність. З огляду на це теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено дієвість моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; обґрунтовано педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; визначено критерії, показники та рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; розроблено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти (ЗВО) навчально-методичні матеріали, авторські програми курсів («Інформаційно-комунікаційні технології», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»), методичні рекомендації щодо застосування ІКТ майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво»; дистанційні курси з підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» для забезпечення навчально-методичної підтримки освітнього процесу засобами ІКТ.

У ході дослідження простежено генезу поняття «компетентність» і запропоновано авторське визначення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» як

динамічної особистісної підготовки, що набуває виявів у здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатності до розвитку власних професійних якостей і морально-етичних цінностей засобами ІКТ.

Аналіз нормативних документів у сфері освіти і культури та психолого-педагогічних праць українських і зарубіжних дослідників дав змогу описати стан вивченості проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ-компетентності) майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти. Так, зокрема, розглянуто державні стандарти освіти спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» й укладено переліки загальних, спеціальних (фахових) компетентностей і програмних результатів навчання. З'ясовано, що найбільш розповсюдженими та часто вживаними є: здатність (навички) до використання інформаційних і комунікаційних технологій та здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. Унаслідок порівняльного аналізу запропоновано унормувати підхід до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» шляхом оптимізації формулювання й власне ІКТ-компетентності, й відповідних їй програмних результатів навчання. Встановлено важливість і для першого (бакалаврського), і для другого (магістерського) рівнів вищої освіти вміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проекти із залученням інформаційно-комунікативних технологій, а також уміння презентувати результати своїх наукових пошуків і проєктів.

Для цього у змісті дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології» передбачено опанування загальної структури презентацій, належного програмного забезпечення, одним із практичних завдань – створення тематичних презентацій за фахом на основі дібраної інформації та рисунків за темою, а на наступних курсах (під час проведення відповідних досліджень і реалізації власних мистецькі проєктів) – презентування здобутих результатів.

Комплексне застосування засобів проєктного навчання сприяло посиленню ефективності процесу засвоєння знань, його самостійності, що позитивно впливало на практичне впровадження ІКТ.

Результати теоретичного узагальнення уможливили опис структури ІКТ-компетентності в інтегративній єдності компонент: когнітивної (теоретичне знання поняттєвого апарату; рівень знань; уміння визначати взаємозв'язок здобутих знань із майбутньою професійною діяльністю; повнота, чіткість, логічність відповідей на запитання), ціннісно-мотиваційної (наявність у майбутніх фахівців стійких професійних мотивів, особистісних цінностей, суспільно орієнтованих і професійно спрямованих якостей), діяльнісної (рівень опанування прикладних умінь і навичок), рефлексивної (об'єктивне самоцінювання рівня власних досягнень, орієнтація майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення), сформованість яких дала змогу виокремити критерії, відповідні їм показники розвитку та рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (початковий, середній, достатній, високий).

Розглянуто особливості формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за умови використання різних методів, форм і засобів навчання, які покладено в основу моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Шляхом аналізу праць науковців вибудовано структуру моделі методичної системи як сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального) підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та реалізовано її проєкт у вигляді чотирьох блоків: цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального.

Базисом моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обрано такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання; принцип

доповнюваності; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип застосування засобів наочності у навчанні; принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які в сукупності забезпечують фундамент цільового блоку для успішної реалізації наступних складників. Аналітико-діагностувальний блок передбачає встановлення початкового рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» (через вступ на навчання із різних закладів освіти такі мають різний рівень і теоретичних знань, і практичних умінь роботи з комп'ютерною технікою); змістово-операційний блок – орієнтовну схему діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», традиційних і інноваційних методів навчання, реалізацію засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій; результативно-оцінювальний блок – успішність функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату.

Відповідно до виокремлених блоків визначено педагогічні умови та методику їхньої реалізації, як-от: мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності; саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності; навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу); інформатизація освітнього процесу; практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

Практичне впровадження авторської моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» супроводжувалося розробленням програми та навчально-методичних матеріалів із дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці», які внесено до навчальних планів закладів вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців усіх мистецьких спеціальностей як обов'язкові освітні компоненти, зазвичай, на першому курсі (бакалаврату та магістратури відповідно).

Описано хід виконання завдань дослідження, проведення педагогічного експерименту та його результати. Так, результати пошуково-теоретичного етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що система підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» функціонує за традиційними підходами до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, де пріоритетними завданнями залишаються такі, як: надання певної сукупності знань, формування вмій і навичок у межах базового набору офісних програм із викладом здебільшого як вирівнювального курсу «комп'ютерної грамотності».

На дослідно-експериментальному етапі дослідження діагностування передбачало врахування компонентного складу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (ціннісно-мотиваційної, когнітивної, діяльнісної, рефлексивної), запропонованих критеріїв, показників і рівнів (високого, достатнього, середнього, початкового). Спрямованість дослідно-експериментальної роботи на підвищення рівня ІКТ-компетентності сприяла виокремленню спектра основних напрямів підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо інформатизації їхньої діяльності для успішного формування ІКТ-компетентності, як-от: попередня теоретична підготовка, активна робота на лабораторних заняттях, організація самостійної діяльності, захист виконаних завдань.

За результатами обрахунків для експериментальної групи значення статистичного критерію Пірсона $\chi^2=21,5$ є більшим за відповідне граничне значення критерію $\chi_{кр.}^2 = 7,815$ ($\chi_{емп.}^2 > \chi_{кр.}^2$) з вірогідністю похибки не більше як 5 % ($p \leq 0,05$), що слугує підставою для констатації: упровадження авторської моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в експериментальній групі зумовило статистично значущі зміни в рівнях формування ІКТ-компетентності на відміну від не статистично значущих змін із вірогідністю похибки не більше як 5 % у рівнях формування ІКТ-компетентності в контрольних групах упродовж педагогічного експерименту.

З огляду на це постає очевидним, що важливим підсумком експериментального дослідження є підтвердження ефективності розробленої моделі методичної системи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на їхній розвиток і професійне становлення. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що укладено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичні матеріали, авторські програми курсів «Інформаційно-комунікаційні технології», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці», методичні рекомендації щодо застосування ІКТ майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво»; створено дистанційні курси для підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що забезпечує навчально-методичну підтримку провадження освітнього процесу засобами ІКТ. Здобуті результати може бути використано в освітньому процесі закладів вищої та передвищої освіти, у неформальній та інформальній освіті здобувачів освіти.

Подальші наукові пошуки пов'язані з реалізацією змішаної форми навчання під час підготовки фахівців і вдосконаленням підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до професійної діяльності засобами ІКТ у ході вивчення фахових дисциплін.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; програмні результати навчання; компоненти ІКТ-компетентності; критерії, показники, рівні сформованості ІКТ-компетентності; модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; педагогічні умови, освітній процес, заклад вищої освіти.

ABSTRACT

Apshay F.V. Formation of ICT competence of future specialists of the «Culture and Art». – Manuscript.

The dissertation on acquisition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.04 – the theory and a technique of professional education. Rivne State University for the Humanities. Rivne, 2021.

Abstract contents

The dissertation research the problem of quality training of specialists in «Culture and Art» in the context of globalization challenges and sustainable development of society, integration of information and communication technologies (ICT) in the educational process of their professional training and future professional activity. In view of this, the effectiveness of the model of formation of information and communication competence of future specialists of the specialty of «Culture and Art» in higher education institutions is theoretically substantiated, developed and experimentally tested; the pedagogical conditions for the formation of ICT competence of future specialists of the specialty of «Culture and Art» are substantiated; criteria, indicators and levels of formation of ICT competence of future specialists of the specialty of «Culture and Art» are determined; developed and introduced into the educational process of higher education institutions teaching materials, author's course programs («Information and Communication Technologies», «Computer Information Technologies in Education and Science»), guidelines for the use of ICT by future professionals in «Culture and Art»; distance learning courses for future specialists of the specialty of «Culture and Art», which provides educational and methodological support for the educational process through ICT.

The research identifies the genesis of the concept of «competence» and proposes the author's definition of «information and communication competence of the future specialist of the specialty of «Culture and Art» as a dynamic personal training, which is manifested in the ability to use modern ICT tools to perform

educational and professional tasks in the industry; operation of special software for cultural and artistic education; ability to develop their own professional qualities and moral-thical values by means of ICT.

The analysis of normative documents in education and culture and psychological- pedagogical works of Ukrainian and foreign researchers allowed to describe the state of study of the issue of formation of information-communication competence (ICT competence) of future specialists in «Culture and Art» in higher education. Thus, in particular, the state standards of education in the specialty of «Culture and Art» are analyzed and lists of general, special (professional) competencies and program learning outcomes are concluded. It was found that the most common and frequently used are: the ability (skills) to use information and communication technologies and the ability to search, process and analyze information from various sources. As a result of comparative analysis, it is proposed to standardize the approach to the formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art» by optimizing the formulation of ICT competence itself and the corresponding program learning outcomes. It is established that for both the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education the ability to plan and implement art research and projects with the involvement of information and communication technologies, as well as the ability to present the results of their own research and projects are important.

For this, the content of the discipline «Information and Communication Technologies» includes the study of the general structure of presentations, relevant software and one of the practical tasks is to create thematic presentations on the basis of selected information and drawings on the topic, and in subsequent courses - during the relevant research and implementation of their own art projects-presentation of the results. Comprehensive use of project-based learning increases the effectiveness of the process of learning, its independence, which has a positive impact on the practical implementation of ICT.

The results of theoretical generalization made it possible to describe the structure of ICT competence in the integrative unity of components: cognitive

(theoretical knowledge of the conceptual apparatus; level of knowledge; ability to determine the connection between acquired knowledge with future professional activity; completeness, clarity, logic in answers to questions), value-motivation (the presence of stable professional motives, personal values, socially oriented and professionally oriented qualities in future professionals), activity (level of mastering applied skills), reflexive (objective self-assessment of their own achievements, the orientation of future professionals to professional self-improvement), the formation of which gives the opportunity to identify the criteria and corresponding indicators of development and levels of ICT competence of future professionals in «Culture and Art» (primary, secondary, sufficient, high).

Peculiarities of formation of ICT competence of future specialists in the field of «Culture and Art» under the condition of using different methods, forms and means of teaching, which are the basis of the model of methodical system of formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art» are considered. Based on the analysis of scientists' works, the structure of the methodical system model is determined in the form of a set of interconnected and interdependent blocks (target, analytical-diagnostic, content-operational, result-evaluation), aimed at increasing the level of ICT competence of future specialists in «Culture and Art» and implemented its project in the form of four blocks: target, analytical-diagnostic, content-operational, result-evaluation).

The following didactic principles were chosen as the basis of the methodical system model of formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art»: the principle of continuity of education; the principle of complementarity; the principle of connection of theory with practice; the principle of application of visual aids in studying; the principle of strength of mastering ICT competence, which together provide the foundation of the target unit for the successful implementation of the following components. Analytical-diagnostic part involves determining the initial level of ICT competence of future professionals in various specialties of «Culture and Art» (through admission to study from different educational institutions have different levels of theoretical knowledge and practical skills in computer technology);

content-operational block – an approximate scheme of the tutor's activity on development and implementation of forms, methods and means of formation of professional competence of future specialists of the specialty «Culture and Art», traditional and innovative teaching methods, realization of teaching aids on the basis of integrated unity of information-communication and pedagogical technologies; result-evaluation block – the success of the proposed structural-procedural model and is associated with the prediction of the expected result.

In accordance to the selected blocks, the pedagogical conditions and methods of their implementation are determined, such as: motivation of students to increase the level of ICT competence; self-reflection and objective assessment of the level of ICT competence formation; educational and methodological support of the educational process (its development and updating on the basis of the competence approach); informatization of the educational process; practical orientation of the set tasks for future professional activity.

The practical implementation of the author's model of the methodical system of formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art» provided for the development of programs and teaching materials in the disciplines «Information and Communication Technologies» and «Computer Information Technologies in Education and Science», which are included in the curricula of higher education institutions for the training of future professionals in all artistic specialties as compulsory educational components, usually in the first year (bachelor's and master's degree, respectively).

The course of performance of research tasks, carrying out of pedagogical experiment and its results are described. Thus, the results of the search-theoretical stage of the pedagogical experiment gave grounds to claim that the system of training future specialists in «Culture and Art» operates on traditional approaches to the study of information-communication technologies, where priorities remain: providing a certain set of knowledge, formation of skills and abilities within the basic set of office programs with the presentation mostly as a leveling course of «computer literacy».

During the experimental phase of the research, diagnosis involved taking into account the component composition of the formation of ICT competence of future professionals in «Culture and Art» (value-motivational, cognitive, activity, reflective), developed criteria, indicators and levels (high, sufficient, average, initial). The focus of research and experimental work on improving the level of ICT competence helped to identify a range of key areas for training future professionals in «Culture and Art» in informatization their activities for the successful formation of ICT competence, such as: preliminary theoretical training, active work in the laboratory, organization of independent activity, protection of completed tasks.

According to the results of calculations for the experimental group, the value of the Pearson statistical criterion $\chi^2=21,5$ is greater than the corresponding limit value of the criterion $\chi_{cr.}^2 = 7,815$ ($\chi_{emp.}^2 > \chi_{cr.}^2$) with the probability of error no more than 5% ($p \leq 0.05$) allowed to state that due to the implementation of the developed model of the methodical system of formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art» in experimental groups were statistically significant changes, while changes in levels of formation The ICT competencies of future specialists in «Culture and Art» of the control groups, which took place during the pedagogical experiment, are not statistically significant with a probability of error of not more than 5%.

This gave grounds to state that an important result of the experimental study is to confirm the effectiveness of the developed model of methodological system of formation of information and communication competence of future specialists in «Culture and Art» in higher education and qualitative influence of reasonable pedagogical conditions on their professional development. The practical significance of the research results is that educational and methodical materials, author's programs of courses «Information and communication technologies», «Computer information technologies in education and science», methodical recommendations on the use of ICT by future specialists of the specialty of «Culture and Art» are developed and introduced into the educational process of higher education institutions; distance courses have been created for the training of future specialists in «Culture and Art», which provides educational and methodological support for the implementation of the

educational process through ICT. The obtained results can be used in the educational process of higher education institutions, in non-formal and informal education of students.

We perceive further scientific research in the implementation of a mixed form of education during the training of specialists and improving the training of future specialists in "Culture and Art" to professional activity by means of ICT in the study of professional disciplines.

Key words: information and communication competence of future specialists of the specialty in «Culture and Art»; program learning outcomes; components of ICT competence; criteria, indicators, levels of ICT competence formation; model of methodical system of formation of ICT competence of future specialists in «Culture and Art»; experiment, pedagogical conditions, educational process, institution of higher education.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні результати дисертації

1. Апшай Ф. В. Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Випуск 2. 2021. Черкаси, ЧНУ С. 105–111. Серія: Педагогічні науки.
2. Апшай Ф. В. Моделювання методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. Слов'янськ: ДДПУ, 2021. Вип. 14. (Ч. 2). С. 167–176.
3. Апшай Ф. В. Концептуальні підходи до реалізації проєктного навчання в підготовці майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 47. С. 96–102.

4. Apshay F. Increasing the motivation of future professionals in the culture and arts industry to use information technologies in professions activity. *Pedagogy and Psychology of Sport*. 2021. № 7(1). P. 174–183. eISSN 2450-6605.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Апшай Ф. В. Засоби формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 8–9.

6. Апшай Ф. В. Аналіз стандартів підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо формування їхньої ІКТ-компетентності. *Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 7–9.

Публікації, які додатково відображають результати дослідження

7. Апшай Ф. В. Комп'ютерні інформаційні технології в професійній діяльності фахівців галузі «Культура і мистецтво». Рівне: РВВ РДГУ, 2020. 56 с.

8. Апшай Ф. В. Виборче право у суб'єктивному змісті. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право / гол. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 1. С. 125–127.

9. Апшай Ф. В. Поняття виборчого права: окремі аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Випуск 18. 2012. С. 30–31.

10. Апшай Ф. В., Халак О. В. Аналіз правових засад безпеки життєдіяльності. *Science Rise: Juridical Science*. 2021. 1(15). С. 4–7.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО» В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	24
1.1. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет дослідження.....	24
1.2. Аналіз стандартів підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо формування їхньої ІКТ-компетентності	47
1.3. Концептуальні підходи до проблеми реалізації проєктного навчання в ході підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».....	72
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	79
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»	82
2.1. Удосконалення змісту підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процесі формування ІКТ-компетентності	82
2.2. Методи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»	88
2.3. Модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»	94
2.4. Технологія реалізації моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»	100
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	126

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»	130
3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту	130
3.2. Діагностування рівня формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».....	148
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	169
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	173
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	177
ДОДАТКИ	202
Додаток А. Робоча програма навчальної дисципліни «Інформаційно- комунікаційні технології».....	202
Додаток Б. Робоча програма навчальної дисципліни «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»	212
Додаток В. Опитувальник «Визначення рівня формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та їхньої готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» ...	218
Додаток Г. Анкета «Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво».....	221
Додаток Д. Шкала мотивів професійної діяльності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» щодо використання ІКТ	224
Додаток Е. Список опублікованих праць за темою дисертації.....	226
Додаток Д. Відомості про апробацію результатів дисертації	228
Додаток Є. Довідки про впровадження результатів дисертації.....	229

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток освіти й культури в умовах глобалізації та євроінтеграції зумовлює оновлення парадигми підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» на основі збереження традицій та кращих практик національної системи освіти і культури, а також досягнення її відповідності поступу інформаційного суспільства та забезпечення якості підготовки фахівців у проекції зростання темпів науково-технічного прогресу, постійного збільшення обсягів інформації, яку повинен опанувати фахівець. Це детермінує підвищення вимог до якості підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» на концептуальних засадах, регламентованих законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про культуру» (2011), Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року в умовах глобалізаційних викликів та сталого гармонійного розвитку суспільства, де освіту в галузі культури задекларовано як складну, відкриту до змін, розгалужену систему мистецьких, творчих, культурно-просвітницьких чи народно-аматорських закладів і громадських утворень. На такому тлі постає очевидним, що заклади вищої освіти залишаються поза увагою мистецьких і просвітницьких центрів, попри їхній статус як середовища формування майбутніх фахівців з усіх спеціальностей галузі «Культура і мистецтво».

Перспективним напрямом реформування й загальної, й професійної підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» є посилення інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес їхньої фахової підготовки. Це увиразнює особливе значення розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», зважаючи на потребу формування в них уміння послуговуватися сучасними засобами ІКТ для виконання практичних професійних завдань, провадження освітньої та фахової діяльності на якісно високому рівні, оперування відповідними програмними засобами.

З огляду на це окреслюється потреба пошуку та реалізації ефективної моделі методичної системи формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ-компетентності) майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», обґрунтування педагогічних умов і розроблення методики розвитку ІКТ-компетентності шляхом упровадження комплексу заходів із підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо набуття професійних навичок застосування ІКТ: саме інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» стає важливою умовою його успішної професійної діяльності, показником потенційних можливостей у сучасному цифровому суспільстві.

Проблема формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», висвітлена у психолого-педагогічній літературі, знайшла відображення в осмисленні широкого кола теоретичних і прикладних питань. Основні підходи до визначення змістового наповнення поняття «професійна компетентність» напрацювали такі вчені, як: Н. Бібик, Л. Білоусова, І. Зязюн, С. Лісова, М. Марусинець, О. Овчарук, Ю. Пелех, О. Пометун, Дж. Равен, Г. Селевко, П. Тадеєв та ін. Підготовку фахівців мистецького напрямку до застосування ІКТ розкривають наукові доробки Л. Гаврилової, Л. Масол, О. Пономарьової, Т. Потапчук, О. Рудницької, Я. Сверлюка, О. Щолокової, й ін. Інформаційна компетентність слугувала предметом дослідницьких пошуків О. Акулової, М. Бершадського, а інформаційно-комунікаційна компетентність – О. Бігич, В. Бикова, І. Войтовича, Р. Горбатюка, П. Грабовського, А. Гуржія, С. Горобця, А. Добровольської, Н. Євтушенка, Ю. Жука, С. Іванової, Л. Карташової, М. Лапчика, Н. Морзе, В. Назаренка, К. Осадчої, О. Семеніхіної, О. Спіріна, І. Сігетія, Г. Федорук, Є. Хеннера, Л. Чернікової й ін.

Попри вагомість здобутків науковців у вказаній сфері, залишається недостатньо вивченою, а відтак актуальною, проблема формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», підвищення рівня використання ІКТ, а також визначення критеріїв і рівнів сформованості

ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в процесі професійної підготовки. Потребують обґрунтування й педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Посилює перспективність наукового аналізу процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти наявність на сучасному етапі їхнього цифрового й інформаційно-комунікаційного розвитку низки *суперечностей*, зокрема між:

- стрімким розвитком інформаційного суспільства та недостатньою підготовленістю майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до виконання професійних обов'язків в умовах інформатизації;

- потребою підвищення рівня цифрової грамотності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» і рівнем залучення ІКТ, потрібним для виконання їхніх професійних завдань;

- стандартизацією формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та неналежною розробленістю методики її формування, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Необхідність нівелювання названих суперечностей, педагогічна важливість проблеми, а також її недостатнє відображення у наукових дослідженнях, відсутність обґрунтованої методичної системи її формування в закладах вищої освіти детермінували вибір теми дисертації **«Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»»**.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складником комплексного наукового дослідження кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету «Удосконалення підготовки майбутніх педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності» (№ 0115U004523). Тему дисертації затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 25.02.2016 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити дієвість моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Поставлена в дисертації мета зумовила вибір основних **завдань**:

1) проаналізувати наукові праці для розкриття сутності ключового поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво»;

2) схарактеризувати вимоги до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти згідно з державними стандартами освіти;

3) визначити структуру, критерії, показники та рівні формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

4) обґрунтувати модель і педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

5) експериментально перевірити ефективність моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» шляхом її випробування у практиці роботи закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використовували комплекс взаємопов'язаних методів, як-от:

теоретичні – аналіз наукової літератури, нормативно-правової бази, інформаційних ресурсів, державних освітніх стандартів і навчальних планів закладів вищої освіти для розкриття стану розробленості означеної проблеми та

вибору напрямів дослідження; узагальнення й систематизації здобутих результатів;

емпіричні – діагностувальні методи: тестування, анкетування, інтерв'ювання, опитування, бесіди; самооцінювання – для визначення стану формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», з'ясування їхніх потреб і мотивів до підвищення її рівня; спостереження – для систематичного виявлення та контролю перебігу процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; теоретичного моделювання – для побудови моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності запропонованої моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

статистичні – методи математичної статистики – для опрацювання результатів педагогічного експерименту в межах виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та перевірки достовірності результатів; метод обробки статистичних даних комп'ютерними програмами – для простеження відмінностей показників внутрішньої та зовнішньої мотивації майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи; метод аналізу графічного подання емпіричних даних – для візуального сприйняття отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу виконували у Рівненському державному гуманітарному університеті, Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

уперше

– *розроблено й обґрунтовано* структурно-функціональну модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

– *обґрунтовано* педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

– *визначено* критерії, показники та рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

уточнено поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво»;

удосконалено навчально-методичне забезпечення формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

набули подальшого розвитку: зміст, форми організації, методи, засоби підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичні матеріали, авторські програми курсів («Інформаційно-комунікаційні технології», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»), методичні рекомендації щодо застосування ІКТ майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво»; створено дистанційні курси для підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що забезпечує навчально-методичну підтримку здійснення освітнього процесу засобами ІКТ.

Здобуті результати може бути використано в освітньому процесі закладів вищої та передвищої освіти, у неформальній та інформальній освіті здобувачів освіти.

Основні положення дослідження, навчально-методичні матеріали **впроваджено** в освітній процес підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка (довідка № 05-16/127 від

04.06.2021 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 01-06/87 від 10.06.2021 р.), Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (довідка № 01-25/255-1 від 11.06.2021 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/38 від 16.06.2021 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-4/408 від 25.06.2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: «Освіта майбутнього: навчання із задоволенням» (Київ, 2021), «Сучасні освітні технології. Інструменти підвищення якості освіти» (Київ, 2021), «Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання» (Рівне, 2021), «Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень» (Рівне, 2021); наукових семінарах у закладах вищої освіти (2017–2021).

Публікації. Результати дослідження опубліковано у 10 наукових і науково-методичних працях, серед яких: 4 відображають основні результати дисертації (з них 1 публікація в зарубіжному періодичному виданні), 2 мають апробаційний характер; 4 додатково розкривають результати дисертації (серед останніх: 1 методичний посібник).

Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві [10], полягає в збиранні, аналізі та статистичному опрацюванні даних. (0,15 д.а.).

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 235 сторінок друкованого тексту. Обсяг основного тексту викладено на 160 сторінках. Ілюстративний матеріал представлено в 17 таблицях і на 22 рисунках. Список використаних джерел становить 211 найменувань, із яких 17 іноземною мовою. Додатки розміщено на 34 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО» В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет дослідження

Реформування української освіти на сучасному етапі тісно пов'язане з переходом до інформаційного суспільства, з інтеграцією до світової освітньої спільноти, для якої притаманне активне освоєння інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Зміни, що відбуваються в освіті та культурі, технологіях, економічних і соціальних відносинах, зумовлюють появу якісно інакших вимог до підготовки фахівців: успішна професійна кар'єра обов'язкового передбачає готовність опанувати сучасні ІКТ, адаптуватися до нових умов праці та виконувати нові професійні завдання [25; 68; 141; 152; 153; 154; 185; 186].

Науково-технічний та освітній прогрес, який призводить до появи нової техніки та створення нових освітніх технологій, детермінує потребу трансформації освітньої парадигми для забезпечення майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» можливістю розвиватися, отримувати різноманітну інформацію, збагачуватися знаннями, ідеями та способами дій для саморозвитку та професійного зростання.

В освіті нові інформаційні технології і обчислювальна техніка є предметом вивчення в масових навчальних курсах і в процесі оволодіння спеціальностями в цілому; засобом навчання, а також підготовки методичних матеріалів. Вони впливають на наочний зміст навчальних курсів різноманітних дисциплін, що відображає сучасну практику використання комп'ютерів у розв'язанні фундаментальних і прикладних задач; реалізують систему мовних стратегій; заповнюють сферу управління освітою, стають провідним засобом інформаційного забезпечення педагогічної діяльності [3, С.5].

З огляду на те, що становлення майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» відбувається не тільки в ході бакалаврської, а й під час магістерської підготовки в ЗВО, інформаційно-комунікаційну компетентність (ІКТ – компетентність) майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» будемо розглядати як обов'язковий складник його професійної компетентності, зорієнтованої на реалізацію запитів в освітніх послугах, що увиразнює необхідність дослідження цього педагогічного явища, пошуку сучасних технологій навчання, спрямованих на оптимізацію внутрішніх резервів особистості, зміну змісту та форм навчання внаслідок упровадження ІКТ.

Останні два десятиліття прикметні значним зростанням вимог до кваліфікації, компетентності, готовності до професійної діяльності фахівця незалежно від напрямку його підготовки. За таких умов навчальні заклади розробляють комплексні сучасні технології професійної підготовки, що ґрунтуються на інформаційних технологіях, інтерактивних методах і методиках навчання [36; 110; 112; 155; 156; 163].

Відтак основне завдання сучасних ЗВО полягає в тому, щоб працювати не на забезпечення функціонування освітнього процесу, а на розвиток професійних компетентностей майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» як ознак високого професіоналізму фахівця. Важливий аспект такої діяльності – стимулювання потреби в набутті знань для роботи, готовність самостійно здобувати інформацію, структурувати її та передавати іншим. Таку готовність І.А. Зязюн визначив «як складне інтегративне особистісне утворення активно-діяльнісного стану з мобілізацією духовних і фізичних сил для виконання поставленого професійно-педагогічного завдання» [78, с. 7].

Простежимо генезу поняття «компетентність» для уточнення сутності ключового поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво».

Експерти країн Європейського Союзу витлумачують поняття «компетентність» як здатність застосовувати знання й уміння, що забезпечує активне використання навчальних досягнень у нових ситуаціях. У публікаціях

ЮНЕСКО поняття «компетентність» потрактовано як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, які використовують у повсякденному житті [184; 198; 199; 200; 210].

Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення й освіти (IBSTRI) характеризує поняття «компетентність» як спроможність кваліфіковано провадити діяльність, виконувати поставлені завдання чи роботу. Компетентність передбачає набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або реалізовувати певні функції із досягнення відповідних стандартів у професійній галузі. Критеріями ж оцінювання компетентності можуть бути певні знання, уміння, навички, навчальні досягнення [208].

У дослідженні підтримуємо оперування поняттями «компетентний», «компетентність» із такими значеннями: «компетентний – досвідчений, обізнаний у певній галузі; повноважний, повноправний у розв'язанні якоїсь справи» [176, с. 345], «компетентність» – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [150].

У психолого-педагогічній науці напрацьовано декілька підходів до тлумачення змісту терміна «компетентність», зокрема як: забезпечення зв'язку між теоретичним і практичним складниками освіти (Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук [93]), осмислення категорій «здатність» і «готовність» (Л. Карташова [88], О. Пометун [146], Дж. Равен [157] та ін.), системну компетентнісно орієнтовану освіту (С. Калашнікова [86], О. Спірін [180], А. Хуторський [192]), оцінну категорію (А. Денніс [196]), формування рефлексивного компонента (С. Горобець [52; 53], М. Марусинець [113]).

Проблеми аналізу й упровадження компетентнісного підходу в педагогічній освіті слугували предметом наукового зацікавлення сучасних учених і практиків, серед яких – О. В. Акулова [2], Н. М. Бібік [21], С. В. Лісова [107; 108].

О. Є. Лебедєв [104], Н. В. Морзе [124], О. В. Овчарук [95], О. І. Пометун [146] та ін.

Компетентність у міркуваннях науковців постає однією із властивостей особистості, основою якої виступають не лише знання, вміння, навички фахівця, а й обізнаність останнього, досвід його діяльності у своїй професійній сфері. Так, на переконання О. І. Бондарчука [27], В. О. Болотова та В. В. Серікова [26], компетентність – це загальний термін, що позначає здатність до діяльності зі знанням справи та характеризує міру відповідності знань і вмінь фахівця до визначеного змісту та складності завдань, які той виконує.

Поняття «компетентність» часто вживають як синонім поняття «кваліфікація». Кваліфікація – це офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту [150].

Наявність широкого спектра тлумачень змістового наповнення поняття «компетентність» зумовлена утвердженням компетентнісного підходу в освітніх системах розвинених країн. Ще у 90-х роках минулого століття організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ініціювала дослідження теоретичних концептуальних засад формування знань, навичок, компетентностей та їхніх співвідношень. Предмет детального розгляду ОЕСР складає проблема впровадження компетентностей у зміст освіти. Питання, поставлені організацією на ХХІ ст., стали орієнтиром рефлексії експертів щодо трактування поняття ключових компетентностей [202; 205; 206; 207]. У багатьох освітніх системах компетентнісний підхід представлено як такий, що впливає не лише на структуру знань, а й на якість освіти загалом.

Використання зазначеного підходу окреслює нагальну проблему: під час навчання людина здобуває набір теоретичних знань, проте відчуває значні труднощі в ході діяльності, що вимагає залучення таких знань для виконання конкретних завдань чи розв'язання проблемних ситуацій. Описана невідповідність спричинилася до заміни концепції людських ресурсів на

концепцію компетентності людини [10й], що забезпечить оновлення змісту освіти та навчальних технологій, узгодження їх із сучасними проблемами розвитку освіти [133].

О. І. Пометун стверджує: «більшість українських педагогів погодились з трактуванням основних понять компетентнісного підходу, визначивши, що під терміном «компетенція» розуміється передусім коло повноважень якої-небудь установи чи особи. В межах своєї компетенції особа може бути компетентною або некомпетентною в певних питаннях, тобто мати або набути компетентність (компетентності) у певній сфері діяльності. Оскільки йдеться про процес навчання і розвитку особистості, що відбувається в системі освіти, то одним з результатів буде набуття людиною компетентностей, що є необхідними для діяльності в різних сферах суспільства» [146, с. 66].

Українські вчені, що опрацьовували питання компетентнісного підходу до формування змісту освіти, уклали перелік ключових для української педагогічної практики компетентностей. У такий перелік, зокрема, ввели інформаційно-комунікаційну компетентність (ІКТ-компетентність), яка передбачає здатність і вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати, оцінювати та використовувати інформацію відповідно до потреб ринку праці, володіти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології [81].

Професійну компетентність у руслі компетентнісного підходу варто вважати сукупністю ключових, базових і спеціальних (специфіка предметної сфери діяльності) компетентностей, які, взаємодіючи одна з одною, набувають вияву в ході виконання професійних завдань.

Для уточнення ключового поняття дослідження доцільно розкрити зміст поняття «професійна компетентність» фахівця, зокрема майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво».

Насамперед зауважимо, що поняттям «професійна компетентність» на сьогодні також послуговуються із не досить послідовним трактуванням. Проаналізовані в дисертації наукові праці репрезентують такі визначення професійної компетентності:

- особистісні характеристики людини, досвід, діяльність та особливості її виконання, що вимагають тієї чи іншої компетентності (О. Бондарчук [27, с. 21]);
- знання педагогом предмета і методики його викладання, розвиток професійної самосвідомості, індивідуальної особливості та професійно значущих якостей (І. А. Зязюн [77, с. 5]);
- один зі структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності (С. М. Горобець [51, с. 227]);
- динамічна комбінація знань, розумінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою / навчальною програмою (І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш [130, с. 32]).

Оскільки «компетентність містить як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти, компетентний фахівець повинен не лише розуміти сутність проблеми, але й уміти практично її вирішувати, залежно від конкретних умов застосовувати певний метод вирішення проблеми» [51, с. 227].

Актуальність проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» нині пов'язана з нагальною потребою формування – внаслідок інформатизації навчальних закладів – у майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» здатності до застосування ІКТ у професійній діяльності [4; 91; 94; 166], що, апіорі зрозуміло, сприятиме подальшому розвитку суспільства.

У такому контексті потрібно зазначити, що в Україні набула чинності низка дотичних до означеної проблеми нормативних документів, серед яких: Закон України «Про вищу освіту» [150] та Закон України «Про основні засади формування інформаційного суспільства» [154], Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [129], Положення про електронні освітні ресурси [145], якими передбачено забезпечення ефективного впровадження та використання ІКТ на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Поняттєвий обсяг термінів «інформаційна компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність» достатньо широкий, тож на сучасному етапі розвитку освіти набув неоднозначного бачення. Так, експерти ЮНЕСКО М. Рос

(Martina Roth), М. Селінжер (Michelle Selinger), Т. Шавкі (Tarek Shawki), Дж. Винн (Jim Wynn) та ін. [209] розглядають змістове наповнення ІКТ-компетентності із таких ракурсів: використання ІКТ (технологічна грамотність), освоєння та продукування знань, а також шести компонентів системи освіти (стратегія, навчальна програма, педагогіка, ІКТ, організація шкільної роботи й підготовка майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»).

Основні положення названих вище нормативних документів відображають позиціонування інформаційно-комунікаційної компетентності як такої, формування якої потрібне кожній людині. В контексті професійної освіти та, зокрема, фахової освіти майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – як запоруку успішної професійної діяльності.

Погоджуємось із висловлюванням М. Є. Бершадського [12] про те, що можна впевнено прогнозувати подальше експоненціальне зростання обсягу інформації та стрімке вдосконалення технічних засобів її передавання та приймання. Проте зміни індивідуальних когнітивних можливостей людини з опрацювання інформації відбуваються значно повільніше, тому й проблема адаптації останньої до життя в інформаційному суспільстві в найближчому майбутньому набуватиме дедалі більшого значення.

У межах висвітлення ІКТ-компетентності як однієї з ключових О. В. Овчарук, В. Ю. Биков наголошують: «компетентності є тими індикаторами, що дають змогу визначити готовність особистості до життя, її подальшого особистісного розвитку та до активної участі в житті суспільства» [81, с. 11]. У проєкції сучасного ринку праці серед пріоритетів варто виокремити вміння фахівця послуговуватися такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства. Саме тому нині видається важливим не тільки виробити вправність використовувати власні знання, а й бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати інформацією, активно й відповідально діяти, знаходити рішення та навчатись упродовж життя. Згідно [1; 28] готовність проявляється у висловленні згоди, схильності до чого-небудь або виявленні бажання зробити що-небудь.

Також розглядається поняття «цифрової культури», «цифрової грамотності» та узагальнююче поняття «цифрової компетентності» в сучасних дослідженнях виходять за межі технологічної або цифрової галузі [37; 38; 148; 149; 165].

Відтак, осмислення ІКТ-компетентності у пропонованому дослідженні передбачає розв'язання таких проблем, як: засвоєння майбутнім фахівцем у галузі «Культура і мистецтво» знань з ІКТ, опанування та застосування ІКТ; продукування нових знань під час навчання та професійної діяльності на засадах зміни змісту й форм навчання; приділення уваги поєднанню професійних якостей майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з освоєнням спеціалізованих інформаційних технологій (ІТ) і електронних освітніх ресурсів (ЕОР), розроблених відповідно до вимог змісту навчального предмета й потрібних для забезпечення інформаційних запитів у професійній освіті.

Тому до першорядних завдань системи вищої освіти майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» належить сприяння формуванню їхньої ІКТ-компетентності як такої, що уможливилюватиме входження в інформаційне суспільство. Саме середовище вищої освіти, серед пріоритетних функцій якої фігурує підготовка фахівців, зокрема майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво, до життя в інформаційному середовищі, має потенціал щодо перегляду змісту освіти шляхом визначення завдань, співвідносних із новою парадигмою освіти [39].

З огляду на безпосередній зв'язок у дослідженні поняття «компетентність» з інформатизацією освіти розглянемо запропоновані сучасними дослідниками тлумачення термінів «інформаційна компетентність» та «інформаційно-комунікаційна компетентність».

Термін «інформаційно-комунікаційні» є об'єднувачим для різних варіантів технологій і вказує на специфіку інтерактивного навчання – діалог у системі «користувач – комп'ютер» [167, с. 140].

За визначенням Р. С. Гуревича «інформаційна компетентність» – це компетентність індивіда в роботі з інформацією та комп'ютером [58; 90; 135]. Як пояснюють О. В. Аніщенко й О. С. Падалка, інформаційна компетентність

педагогів, передусім, передбачає їхню здатність використовувати апаратні засоби інформаційних технологій, а також ефективно працювати з інформацією в електронному та друкованому варіантах (швидко її знаходити і раціонально обробляти) [4].

На основі аналізу понять «інформація», «інформаційні» процеси, «технології», «компетенції» та «компетентності» О. М. Спірін уточнив поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» як підтверджену здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини [182].

Синонімами терміна «інформаційно-комунікаційна компетентність» О. М. Спірін пропонує вважати низку термінів, якими на сьогодні послуговуються у педагогічній науці, як-от: «ІК-компетентність», «комп'ютерна компетентність», «інформаційно-комп'ютерна компетентність», «інформаційно-технологічна компетентність» [29].

У кваліфікаційних характеристиках професій (посад) педагогічних і науково-педагогічних працівників навчальних закладів серед основних складників компетентностей педагогічних і науково-педагогічних працівників 2013 року інформаційну компетентність визначено як якість дій працівника, що забезпечують ефективний пошук, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог, формулювання навчальної проблеми в різні інформаційно-комунікативні способи, кваліфіковану роботу з різними інформаційними ресурсами, професійними інструментами, готовими програмно-методичними комплексами, що уможливають проєктування розв'язань педагогічних проблем і практичних завдань, використання автоматизованих робочих місць педагогічного та науково-педагогічного працівника в освітньому процесі; регулярну самостійну пізнавальну діяльність, готовність до ведення дистанційної освітньої діяльності, використання комп'ютерних і мультимедійних технологій, цифрових освітніх ресурсів в

освітньому процесі, ведення документації навчального закладу на електронних носіях [151].

Загалом поняття «інформаційна компетентність» поширене в науковому обігові з такими значеннями:

- 1) обов'язкове знання інформатики як предмета;
- 2) застосування комп'ютера як необхідного технічного засобу;
- 3) сукупність знань, умінь і навичок пошуку, аналізу та використання інформації;
- 4) пошук і застосування інформації для реалізації актуального освітнього чи професійного завдання;
- 5) вияв активної соціальної позиції та мотивації суб'єктів освітнього простору.

На тлі узагальненого сприйняття науковцями поняття інформаційної компетентності як здатності особистості самостійно добирати, аналізувати, представляти й передавати інформацію майже кожен із них пропонує власне визначення, в якому підкреслює окремі аспекти, важливі, з його точки зору. Тлумачення вченими та педагогами поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» прикметне наявністю різних акцентів. Так, І. П. Воротнікова ІКТ-компетентності вважає сукупністю знань, навичок і вмінь, формування яких відбувається у процесі навчання та самонавчання інформаційним технологіям, а також здатність до провадження педагогічної діяльності за допомогою ІТ [54; 55]; Л. І. Білоусова [23], І. Москаленко [125] називають ІКТ-компетентностями опанування нових ІТ, розуміння діапазону їхнього застосування у навчальному процесі, а також критичне ставлення до розповсюджуваної інформації; А. М. Гуржій, Т. В. Зайцева, О. В. Співаковський [92], Л. А. Карташова [87; 88], С. М. Іванова [79] розглядають ІКТ-компетентності як здатність індивіда виконувати навчальні, життєві, професійні завдання з використанням ІКТ; М. П. Лапчик [103] вказує на те, що ІКТ-компетентності педагога зорієнтовані на практичне використання ІКТ у своїй професійній діяльності, тож її не варто обмежувати лише опануванням компонентами комп'ютерної грамотності.

Українські вчені (О. Б. Бігич [22], М. І. Жалдак [70; 71], С. М. Іванова [79], Н. В. Морзе [121], В. С. Назаренко [127], О. В. Овчарук [132], О.В. Семеніхіна [168; 169], Н. В. Сороко [179], Л. А. Чернікова [193]) пропонують часткове розкриття змісту компетентностей із застосування інформаційних і комунікаційних технологій як здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію й оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Утім, розроблення проблеми інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» не охоплює потреб освітньої системи щодо фахового рівня підготовки останніх. Упродовж останнього десятиліття ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» розглядають уже не як загальний чинник, а як чинник визначення ІКТ-компетентності із певного циклу предметів. Ідеться про міру готовності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» самостійно, відповідально й ефективно використовувати ІКТ у власній професійній діяльності.

Незважаючи на значущі теоретичні та практичні передумови аналізованої проблеми, у сучасних наукових дослідженнях вирізняються недостатньою висвітленістю питання ІКТ-компетентності з позиції поєднання професійних якостей майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» й інформаційно-комунікаційних навичок, потрібних для забезпечення інформаційних запитів професійної освіти.

Кожен зі згаданих нижче вчених обстоює логіку вибору пріоритетного для нього ракурсу розгляду сутності поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» фахівця. Наприклад, В. Ю. Биков [13; 15; 16; 19; 20], М. С. Головань [42; 43; 44], А.М. Гуржій [59; 61], М. І. Жалдак [70; 173], Ю.О. Жук [73], С.Г. Литвинова [106], Н. В. Морзе [122; 123], К.П. Осадча [134], І.П. Сігетій [174], О. М. Спирін [15; 29; 180; 181; 183], О. В. Овчарук [61; 136] виокремлюють здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати дані й оперувати ними відповідно до своїх потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства. Л. Є. Петухова [140] увиразнює обсяг знань, умінь і

навичок набуття, перетворення, передачі та використання інформації в різних галузях людської діяльності для якісного виконання професійних функцій. Ю. С. Рамський акцентує на формуванні інформаційної культури майбутнього фахівця [69; 159]. В. М. Кухаренко пов'язує ІКТ-компетентності зі здатністю до самоосвіти в умовах дистанційного навчання [64]. С. А. Раков [158] звертає особливу увагу на дослідницьку компоненту ІКТ-компетентності, Г. В. Скрипка [175] – на індивідуальну траєкторію навчання. У своїх роботах О. М. Спірін [180; 183], П. П. Грабовський [54] обґрунтовують здатність особистості автономно та відповідально застосовувати на практиці ІКТ для задоволення власних індивідуальних потреб і виконання професійних завдань у предметній сфері чи виді діяльності.

Визнаємо слушною думку Н. В. Баловсяк [8; 9] про те, що основними складниками ІКТ-компетентності виступають: інформаційна компонента, яка визначає здатність ефективно працювати з інформацією в усіх її формах представлення; комп'ютерно-технологічна компонента, яка охоплює вміння й навички роботи із сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням; компонента застосування, яка зумовлює здатність залучати сучасні засоби ІКТ до роботи з інформацією та виконання різноманітних завдань.

Кристалізації змісту поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», серед іншого, буде сприяти окреслення специфіки оперування ІКТ такими фахівцями в ході професійної діяльності.

Упровадження ІКТ дає змогу покращити якість і розширити доступ до освіти, поєднати педагогів і здобувачів вищої освіти ефективними ресурсами у межах освітнього інформаційного простору. Стандарт використання ІКТ, за нормами ЮНЕСКО, регламентує такі напрями, як: основи користування поняттями (термінологіями), засобами (приладами), інструментами (програмами) та методами інформаційних технологій; ролі використання ІТ у предметі, якому навчає викладач; використання ІТ як дидактичного посередника відповідно до предмета й етапу навчання – планування та проєктування навчального

середовища; вимірювання доцільності й оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти; гуманістичні, морально-правові та соціальні аспекти, пов'язані із доступом до ІТ [198; 199; 200; 210].

Учені Великої Британії у своїх роботах зробили висновок про те, що залучення ІКТ мотивує до підвищення продуктивності праці [369]. Дослідники північно-західного регіону навчальної лабораторії США простежили інтеграцію ІКТ у навчальному процесі й зазначили, що йдеться не просто про гарне навчання, а про інструмент пізнання предмета [201].

Таким чином, формування ІКТ-компетентності є складним і безперервним процесом, що починається з етапу вивчення й оволодіння комп'ютером і триває до засвоєння навичок його використання як засобу подальшого навчання та професійної діяльності [6; 33; 48].

Крім вищевикладеного, належної уваги потребує процес формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Висока динаміка розвитку ІКТ актуалізує у вимірі вищої освіти питання підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання ІКТ у педагогічній діяльності, тобто готовності кожного з таких фахівців до застосування ІКТ для виконання професійних завдань.

Сучасні ІКТ відзначаються спрямованістю на досягнення цілей інформатизації освіти на основі реалізації комплексу функціонально залежних педагогічних, інформаційних, методичних, психо-фізіологічних та ергономічних засобів і методик [47, 48, 49; 50]. Використання ІКТ у навчанні дає змогу знайти важливі рішення педагогічних проблем і забезпечити оптимальне управління навчальним процесом. ІКТ надають майже необмежені можливості для самостійної та спільної творчої діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та здобувачів вищої освіти. Відтак ІКТ постають інструментом якісної зміни викладачем методів та організаційних форм своєї роботи, інтенсивнішого розвитку індивідуальних здібностей здобувачів вищої освіти, оновлення організації освітнього процесу.

Загалом процес підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до застосування ІКТ доцільно стратифікувати за кількома етапами. Початковий етап підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» охоплює опанування основ комп'ютерної грамотності. Наступний (базовий) етап – опанування сучасних методів навчання, що ґрунтовані на ІКТ: методики та методології дистанційного навчання, методики й технології розроблення та створення електронних навчально-методичних матеріалів для відкритої освітньої системи. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності у межах предметної галузі майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» є завершальним етапом.

Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» передбачає наявність базової компетентності, якою є інваріант знань, умінь і досвіду, потрібний фахівцеві для виконання освітніх і професійних завдань засобами ІКТ загального призначення, та предметно-орієнтованої компетентності, що спрямована не лише на формування готовності та здатності до впровадження, якісного використання ІКТ в освітній діяльності, а й на освоєння спеціалізованих інформаційних технологій та електронних освітніх ресурсів, розроблених відповідно до вимог змісту навчального предмета [97; 98; 99]. У такому сенсі ІКТ-компетентність майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» мислиться багаторівневою системою неперервної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у сфері сучасних ІКТ, що співвідносна з технологічною компетентністю. Розглянемо організаційний і змістовий аспекти останньої.

Початковий етап формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у проєкції технологічної компетентності супроводжується формуванням технічних навичок знань і вмінь користувача, серед яких: початкові прийоми роботи з комп'ютером, основи роботи з текстовою та графічною інформацією, основи роботи у мережі інтернет і все те, що складає змістове наповнення початкового рівня комп'ютерної підготовки будь-якого майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво».

Базовий етап призначений для формування вмінь і навичок застосування ІКТ як ефективного засобу підвищення якості освіти, опанування інноваційних форм і методів навчання, що ґрунтовані на інформаційно-комунікаційних технологіях.

Предметно-орієнтований етап формування ІКТ-компетентності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» постає на фундаменті початкового та базового рівнів, а відтак пов'язаний із прищепленням майбутньому фахівцеві в галузі «Культура і мистецтво» здатності: працювати із сучасними ІКТ у галузі освіти; послуговуватися методами обробки інформації, теоретичного й експериментального дослідження засобами ІКТ; самостійно створювати навчальні завдання та дидактичні матеріали за допомогою стандартних і спеціалізованих програм, ЕОР, онлайн-сервісів для підтримання освіти; знати та застосовувати методіку використання засобів сучасних ІКТ. На цьому етапі підготовки важлива вмотивована позиція майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо «поглиблення знань» і «створення знань» засобами ІКТ.

Певною мірою новим баченням цільового та змістовного компонентів педагогічних систем, які набувають дедалі більшої популярності в українській освіті всіх рівнів, є підхід, за якого результатами навчання постають певні цілісні, професійні й особистісні якості кожної людини. Такий підхід в освіті – як вияв системно-діяльнісного підходу – дає змогу значно розширити уявлення про цільові орієнтири освітнього процесу.

Зміст умінь, належних до ІКТ-компетентності, зазнає постійних змін. Останні дотичні й до збагачення кола джерел інформації, й до збільшення спектра вмінь роботи з ними. Для пропонованого дослідження раціональною видається думка М. П. Лапчика [103] про те, що укладання переліку складників ІКТ-компетентності можливе за умови ґрунтовного аналізу конкретного виду педагогічної діяльності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво». Означений контекст вказує на майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», що визначається застосуванням ІКТ у його професійній діяльності.

Упровадження сучасного покоління ресурсів і видів електронного навчання забезпечує принципово нове конструювання змісту навчального матеріалу, а

також організацію педагогічної діяльності викладача, майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», та здобувачів вищої освіти із залученням інформаційного освітнього середовища [11; 32].

З огляду на трансформації змісту й організації навчальної діяльності Є. К. Хеннер рекомендує низку змістових модулів навчання використанню ІКТ, що охоплює:

- інформатизацію освітнього процесу як засіб підвищення його ефективності (йдеться про позиціонування дидактики як дидактики мультимедіа – теорія навчання на основі залучення повного спектра джерел інформації);

- медіатеку викладача, тобто каталог медіаресурсів із предмета й педагогіки, що містить моделі застосування мультимедійних навчальних матеріалів на занятті, під час самостійної діяльності учасників освітнього процесу та в ході контролю знань здобувачів вищої освіти (тестування, комп'ютерне опитування, практикум);

- інструментальні засоби проектування та створення навчальних матеріалів (стандартні програми для створення навчальних матеріалів (пакети презентацій, електронні таблиці тощо), спеціалізовані інструментальні системи (редактори текстів, конструктори уроків тощо), моделюючі навчальні інструментальні середовища);

- освітні ресурси в інтернеті (депозитарії навчально-методичних матеріалів і доступ до них, бібліотечні каталоги та доступ до електронних образів бібліотек, довідкові матеріали в царині педагогіки);

- дистанційна підтримка навчання (моделі навчання з ІКТ на відстані);

- планування та контроль навчальної роботи на основі використання засобів ІКТ (програмно-інструментальні засоби тестування, методика створення комп'ютерних тестів);

- ІКТ у предметній сфері [191, с. 105].

Підґрунтям інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців у галузі «Культура і мистецтво» слугує реалізація можливостей ІКТ щодо організації для останніх таких видів діяльності, як:

– реєстрація, збір, накопичення, зберігання, опрацювання, систематизація та передавання інформації, що представлена в різних формах, із можливістю побудови інформаційного освітнього середовища майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво»;

– візуалізація інформації із можливістю підкріплення текстового повідомлення візуальним рядом – графічними зображеннями, анімаційними сюжетами чи відеосюжетами (стандартні образи й анімації з Галереї Кліпарт (ClipArt), презентації MS PowerPoint, відеофільми тощо);

– інтерактивна взаємодія користувача із інформаційною системою, що передбачає обмін даними за допомогою текстових, графічних, символічних та інших команд і відповідями, реалізацією сучасних засобів ведення «діалогу» із забезпеченням вибору варіантів змісту навчального матеріалу, режиму роботи;

– управління периферійними пристроями;

– управління створенням, відображенням на екрані й аналізом різних об'єктів;

– автоматизований контроль (самоконтроль) результатів навчальної діяльності, корекція за результатами контролю, тренування, тестування з використанням тестових програм і тренажерів;

– забезпечення комунікації (відеоконференція, вебінар, форум, чат, зв'язок, які реалізують можливості прямого зв'язку через інтернет).

Ефективність використання досягнень ІКТ залежить не тільки від якості застосовуваних програмних засобів, а й від уміння раціонально, грамотно, творчо оперувати ними в освітніх процесах.

Залучення ІКТ в освітній процес зумовлює висунення певних вимог до технічних засобів для пошуку, збору, аналізу, подання, передавання інформації, зокрема комп'ютерного зв'язку, систем уведення-виведення звуку та зображення, комп'ютерного управління для всього спектра освітніх застосувань, постійно доступних учасникам освітнього процесу; відповідних програмних засобів, як-от віртуальних середовищ навчальної діяльності, інформаційно-довідкових ресурсів;

організаційної інфраструктури, а саме інтернет-центрів, медіатек, структур методичної підтримки підготовки та підготовки кадрів і ін.

Сучасне бачення освіти й освітніх технологій викладено в роботі Г. Драйдена та Дж. Восс «Революція у навчанні». Автори описують пріоритетні показники розвитку сучасної освіти з ІКТ, що дають змогу значно інтенсифікувати й оптимізувати процес навчання, однак проносять до сучасної освіти нові вимоги – здатність до самостійних дій, самоосвіти, здатність керувати своїм майбутнім [66, с. 93].

У зарубіжних і українських ЗВО накопичено значний досвід застосування систем електронного навчання (e-Learning), позначених такими термінами, як: електронне навчання, дистанційне навчання, мережеве навчання, віртуальне навчання, навчання за допомогою інформаційних та електронних технологій. Найбільш узагальнено e-Learning (за визначенням ЮНЕСКО) – це «навчання за допомогою інтернет і мультимедіа» [209].

У фаховому обігу фігурують також запропоновані комісією європейської спільноти визначення електронного навчання як:

- навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;
- використання сучасних мультимедійних технологій та інтернету для покращення якості навчання шляхом забезпечення доступу до ресурсів і послуг, а також до віддаленого обміну даними та співпраці [195].

На думку Г. В. Ткачук, найбільш популярним за умов сьогодення варіантом є змішане навчання (blended learning), тобто електронне навчання, комбіноване з іншими навчальними методами – і традиційними, й інноваційними [190].

На основі висновків Innosight Institute (<http://www.innosight.com/>), що із 2007 року вивчає досвід реалізації змішаного навчання, розрізняємо такі складники останнього:

- традиційна безпосередня особистісна взаємодія учасників освітнього процесу;
- інтерактивна взаємодія, опосередкована комп'ютерно-комунікаційними технологіями та ЕОР, зокрема онлайн-ресурсами;

– самоосвітня діяльність.

Уведення в освітній процес змішаного навчання дає змогу [189; 190]:

– розширити освітні можливості тих, хто навчається, шляхом збільшення доступності та гнучкості освіти внаслідок урахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу та ритму опанування навчального матеріалу;

– стимулювати формування суб'єктної позиції майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», а саме: підвищити мотивацію останнього, самостійність, соціальну активність, зокрема щодо освоєння навчального матеріалу, рефлексію та самоаналіз і, як наслідок, посилити ефективність освітнього процесу загалом і його кваліфікаційного рівня зокрема;

– трансформувати особистісний підхід педагога: перейти від трансляції знань до інтерактивної взаємодії, що сприяє конструюванню власних знань;

– персоналізувати освітній процес, тобто організувати так, щоби здобувач освіти самостійно визначав навчальні цілі, способи їхнього досягнення на основі своїх освітніх потреб, інтересів і здібностей, тоді як викладач виступав у ролі організатора.

Змішане навчання є одним із найбільш важливих умов модернізації вищої освіти на ґрунті принципів компетентнісного підходу – формування із майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» активних суб'єктів навчальної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології за властивостями поділяють на традиційні й інноваційні.

Традиційні властивості ІКТ передбачають: відповідність програмі навчання та сучасним знанням про предмет; відповідність єдиній методиці, послідовність викладу елементів предмета; відсутність орфографічних помилок, дотримання правил етики й естетики; оптимальність технологічних властивостей навчального продукту.

Інноваційні властивості ІКТ охоплюють:

– забезпечення всіх компонентів освітнього процесу (отримання інформації, практичні заняття, контроль досягнень);

- інтерактивність інформаційної взаємодії, що окреслена наявністю зворотного зв'язку між користувачем і засобами ІКТ, розширенням сфери самостійної діяльності того, хто навчається, на основі практикування діяльнісних форм навчання;

- комп'ютерне моделювання об'єктів, явищ, процесів, які вивчають або досліджують, їхніх взаємозв'язків;

- можливість якісного дистанційного навчання;

- комунікативність як форма взаємодії користувача з електронним середовищем (навчальним матеріалом).

У контексті ідеї інтенсивного навчання застосування комп'ютерних навчальних програм (стандартних чи спеціалізованих) у освітньому процесі є надзвичайно ефективним з огляду на перспективи реалізації її основного методу – самостійної роботи того, хто навчається, проте під контролем майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» чи викладача. Комп'ютерні навчальні програми (з поясненнями, правилами, зразками виконання завдань тощо) є проєкцією таких напрямів, як:

- наявність мети навчальної роботи й алгоритму її досягнення;

- розподіл навчальної роботи на кроки, які пов'язані з відповідними дозами інформації та забезпечують здійснення кожного кроку;

- завершення кожного кроку самоперевіркою та можливим коригувальним впливом;

- використання автоматичного пристрою;

- індивідуалізація навчання (в достатніх і доступних межах).

Зважаючи на те, що програмне забезпечення має відображати чинний навчальний план і відповідати вимогам сьогодення, однією із засадничих науково-методичних проблем постає створення методики проєктування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [7].

Підготовка до використання ІКТ уможливіватиме перехід майбутнього фахівця у галузі «Культура і мистецтво» до діяльності такого типу, де основним принципом є прищеплення потреб і вироблення вміння набувати знань і навичок

за допомогою інформаційних технологій, добір професійно важливої інформації, зокрема й самостійно, для виконання професійних завдань в освіті.

Результатами впровадження ІКТ у процес професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» й активізації їхньої діяльності повинні стати:

- скорочення термінів навчання;
- збільшення обсягу засвоєваної навчальної інформації;
- інтенсифікація процесу формування знань, умінь і навичок, заданих професійних компетенцій;
- зацікавленість в отриманні та продукуванні знань завдяки інноваційним формам і методам навчання.

Загалом використання ІКТ, ЕОР у професійній діяльності майбутнього фахівця у галузі «Культура і мистецтво» припускає оптимізацію змісту навчання, модернізацію методів і форм організації навчально-методичної діяльності, забезпечення високого наукового та методичного рівнів викладання, індивідуального підходу до навчання, підвищення ефективності та якості надання освітніх послуг [177; 178].

Формування ІКТ-компетентності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» на засадах системно-діяльнісного підходу, що прикметний досягненням бажаних результатів засвоєння й опанування останнім нових знань, умінь, видів, способів діяльності та залученням відповідних методів розв'язання наукових проблем, уможливить виконання таких актуальних завдань:

- уведення в науково-методичну діяльність новітніх здобутків ІТ;
- удосконалення навичок самостійної роботи в ІОС, мережі інтернет;
- інтенсифікацію освітньої діяльності, покращення засвоєння знань, надання процесу навчання більшої цікавості та змістовності;
- забезпечення особистісно-орієнтованого та диференційованого підходів у навчанні, реалізація інтерактивного підходу;
- підвищення пізнавальної активності завдяки різноманітній відео- та аудіо інформації;

– здійснення контролю та самоконтролю шляхом тестування та використання системи запитань;

– у рамках аутсорсингу (залучення зовнішніх ресурсів для надання освітніх послуг) задіяність у проєктах, що відзначаються застосуванням і впровадженням ІКТ.

У дослідженні формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» розглядаємо як професійний процес, який передбачає динаміку професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», його активність унаслідок реалізації потенційних можливостей.

Тому логіку осмислення означеної якості вбачаємо в уточненні поняття «розвиток», яке в науковій літературі потрактовано досить узагальнено, а саме як: духовне й фізичне становлення людини, реалізація її природних задатків на основі засвоєння всіх елементів культури і соціального досвіду, включених в зміст освіти [46, с. 405].

У педагогічному словнику для вищої професійної освіти лексему «розвиток» уміщено з такою дефініцією: «розвиток – набуття нових властивостей, засвоєння нових функцій індивідом, освітнім інститутом, освітньою системою загалом» [138, с. 51].

Видається очевидним, що «потреба розвитку – це основне, що визначає особистісний смисл безперервної освіти й самоосвіти педагога» [64, с. 3].

Синтез найбільш ґрунтовних визначень дає підстави для висновку, що в людському розвитку має вияв дія універсального філософського закону переходу кількісних змін у якісні й навпаки. Прагнення до навчання, самовдосконалення завжди спрямоване на розвиток компетентностей, відповідно, професійного становлення майбутнього фахівця, зокрема в галузі «Культура і мистецтво».

Додамо, що укладення переліку компетенцій предметного складника професійної ІКТ-компетентності можливе за умови детального аналізу конкретного виду педагогічної діяльності [103]. У пропонованому контексті йдеться про діяльність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», що

відзначається використанням ІКТ у навчально-методичній роботі та навчально-виховному процесі.

Тому з огляду на напрацювання науковців із задекларованої проблеми та власний досвід уточнимо ключове поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»».

Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» – це динамічна особистісна підготовка, що набуває вияву в здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатності до розвитку власних професійних якостей та морально-етичних цінностей засобами ІКТ.

Отже, аналіз та узагальнення наукової та психолого-педагогічної літератури із проблеми дослідження уможливили простеження генези понять «компетентність», «інформаційна компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «розвиток», а також уточнення ключового поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво».

Теоретичний аналіз, що слугуватиме підґрунтям розв'язання проблеми дисертації, дає також підстави констатувати про не надто швидкі темпи залучення майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процес інформатизації освіти порівняно з інтенсивним зростанням рівня вимог до їхньої ІКТ-компетентності. Це вказує на нагальність потреби окреслення особливостей формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти, виокремлення основних проблем, які перешкоджають такому процесу, та вироблення підходів до організації підготовки цієї категорії майбутніх фахівців для подальшого розвитку їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності .

1.2. Аналіз стандартів підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо формування їхньої ІКТ-компетентності

Професійну підготовку фахівців мистецьких спеціальностей активно досліджували у професійній педагогіці Л. Масол (проаналізовано сучасні інноваційні технології викладання мистецтва, розкрито сутність таких художньо-педагогічних технологій, як інтегративні, проблемно-евристичні, інтерактивні, ігрові, музейні, медіа-технології, а також технології проектного моделювання) [114, 115], Ю Пелех [139], О. Щолокова [194] (констатовано про зв'язок формування та розвитку духовної сфери людини з художньо-естетичною освітою й вихованням засобами мистецтва, оскільки, зберігаючи та перетворюючи у своєму просторі вищі людські цінності, останнє має аксіологічні характеристики, що припускають відкриття й осмислення цінностей різних епох унаслідок проникнення у безкінечність духовного простору; доведено, що можливість розуміти мистецтво формує неповторний духовний світ людини: її художні потреби та норми, естетичні ідеали і смаки, які забезпечують активну ціннісну орієнтацію в системі наявних реалій; обґрунтовано неможливість скасування технологізацією й інформатизацією духовних почуттів), О. Пономарьова (осмислено формування гуманістичного світогляду фахівців мистецьких спеціальностей; розвиток у них системи мистецьких знань, умінь і навичок; інтеграцію мистецьких завдань, формування системи професійних компетенцій; прищеплення здатності до професійного саморозвитку та самовдосконалення) [147], О. Рудницька (узагальнено сучасні досягнення теорії та практики викладання дисциплін художньо-естетичного циклу, окреслено пріоритетні напрями подальшого вдосконалення мистецької освіти у взаємозв'язку з основами загальної педагогіки. [119, 164] та ін.

Підготовку фахівців галузі «Культура і мистецтво» здійснює низка закладів вищої та передвищої освіти України, зокрема, за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (<https://vstup.edbo.gov.ua/>), за спеціальностями:

021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво – 11 закладів;

022 Дизайн – 60 закладів;

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація – 40 закладів;

024 Хореографія – 33 заклади;

025 Музичне мистецтво – 39 закладів;

026 Сценічне мистецтво – 20 закладів;

027 Музеезнавство, пам'яткознавство – 8 закладів;

028 Менеджмент соціокультурної діяльності – 21 заклад;

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа – 46 закладів.

Майже для всіх спеціальностей затверджено державні стандарти освіти, де, серед іншого, визначено переліки загальних і спеціальних (фахових) компетентностей та програмних результатів навчання.

З огляду на спрямованість пропонованого дослідження на забезпечення формування ІКТ-компетентності фахівців галузі «Культура і мистецтво» у його межах проаналізовано затверджені державні стандарти освіти підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» [63] в розрізі загальних компетентностей, що забезпечують ІКТ-компетентність таких фахівців. Орієнтиром для останнього слугував проєкт Тьюнінг, мета якого – внесок у досягнення основних цілей Болонського процесу шляхом трансформації традиційних освітніх ступенів у ступені бакалавра, магістра та реконструкція логіки відповідних освітніх програм; загалом імплементація Болонського процесу на університетському рівні та концентрування на прозорості й розвитку певної «спільної мови» для опису програм вищої освіти, а також – для підвищення їхньої порівнюваності та пришвидшення міжнародного визнання [156; 211].

У площині вищезгаданих змін освітні програми, засвоєння яких забезпечує отримання ступенів бакалавра та магістра, більше не описували винятково відповідно до їхнього змісту, а почали планувати за профілем ступеневої програми, що містить синтетичний опис компетентностей і результатів навчання. Це означало зміну фокусу побудови освітніх програм із

вхідного потенціалу на вихідні результати, тобто з того, що студентів викладають, на те, що студент вивчив і здатен зробити [117, с. 4].

Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти [96]. Відтак, ключові програмні компетентності, передбачені профілем програми, – це найбільш важливі компетентності, які випускник досягнув і розвинув шляхом засвоєння специфічної освітньої програми. Результати навчання – це те, що студент повинен знати, розуміти та бути здатним продемонструвати після успішного завершення періоду навчання; твердження конкретних ознак, що їх можна перевірити та які свідчать/завіряють те, як заплановані компетентності, враховуючи потрібні рівні знань, розвинуті чи здобуті [117, с. 13].

Окрім вищеназваних, освітня програма передбачає інші, не менш вагомні, компетентності, які студент опановує у процесі її засвоєння, але такі, що є універсальними, не прив'язаний до певної предметної сфери. Це, наприклад, опанування базових інформаційних технологій [161, с. 10].

У дисертації компетентності класифікували за трьома категоріями:

1) *інструментальні* (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності);

2) *міжособистісні* (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця);

3) *системні* (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність до планування змін для вдосконалення систем, розроблення нових систем).

Перелік інструментальних компетентностей містив: елементарні комп'ютерні навички та навички управління інформацією (уміння знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел) [161, с. 10].

Відповідно до [75; 76] виокремлювали:

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- придатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.

У таблиці 1.1 наведено компетентності та відповідні їм програмні результати навчання, виявлені в державних стандартах галузі знань 02. Культура і мистецтво.

Таблиця 1.1

ІКТ-компетентності та програмні результати навчання здобувачів вищої освіти галузі знань 02. Культура і мистецтво

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво	ЗК02. Використання інформаційних та комунікаційних технологій. ФК13. Здатність здійснювати та підтримувати зв'язок із засобами масової інформації з метою просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень аудіовізуального мистецтва, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету	ПРН 17. Збирати, оцінювати, аналізувати та обробляти інформацію з використанням сучасних інформаційних технологій та спеціалізованого програмного забезпечення
другий (магістерський) рівень спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво	ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	ПРН 5. Використовувати релевантні дані для прийняття рішень в сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва, відшукувати потрібні дані, аналізувати їх та

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
		оцінювати за допомогою сучасних методів та засобів роботи з даними
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 022 Дизайн	ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. СК7. Здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну	ПРН 17. Застосовувати сучасне загальне та спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями)
рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 022 Дизайн	СК7. Здатність застосовувати засоби спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями), а також методики використання апаратних і програмних засобів комп'ютерних технологій	ПРН 15. Представляти концептуальне вирішення об'єктів дизайну засобами новітніх технологій, застосовувати прийоми графічної подачі при розв'язанні художньопроектних завдань (за спеціалізаціями)
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. СК11. Здатність проводити сучасне	ПРН 4. Орієнтуватися в розмаїтті сучасних програмних та апаратних засобів, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням (за спеціалізаціями). ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	ПРН 13. Застосовувати сучасне програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями)
рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	СК8. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень	ПРН 6. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітній та музейній справах
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 024 Хореографія	СК10. Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології (відео-, TV-, цифрове, медіа- мистецтва і т. ін.) в процесі створення мистецького проєкту, його реалізації та презентації	ПРН 11. Використовувати інноваційні технології, оптимальні засоби, методики, спрямовані на удосконалення професійної діяльності, підвищення особистісного рівня володіння фахом
рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 024 Хореографія	СК14. Здатність презентувати власний творчий, науковий продукт, використовуючи традиційні та інноваційні комунікаційні технології	ПРН 1. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для провадження педагогічної, адміністративно-управлінської, балетмейстерської,

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
		<p>науково-дослідної діяльності в сфері хореографії.</p> <p>ПРН 4. Використовувати комунікаційні технології для професійних контактів, брати участь у дискусіях з проблем розвитку мистецтва та освіти.</p> <p>ПРН 19. Презентувати власні мистецькі, педагогічні та наукові досягнення, використовуючи різноманітні комунікаційні технології</p>
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 025 Музичне мистецтво	<p>ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій</p>	У стандарті не виокремлено
другий (магістерський) рівень вищої освіти спеціальність 025 Музичне мистецтво	ЗК3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	<p>Додатково для освітньо-наукової програми:</p> <p>ПРН 11. Планувати і здійснювати дослідження у сфері культури та мистецтва; відшукувати,</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
		<p>обробляти та аналізувати необхідну інформацію; аргументувати висновки, презентувати і обговорювати результати досліджень.</p> <p>ПРН 12. Володіти сучасними методами та засобами наукових досліджень у сфері музичного мистецтва, у тому числі, методами роботи з інформацією, методами аналізу даних</p>
<p>перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 026 Сценічне мистецтво</p>	<p>ЗК06. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.</p> <p>СК08. Здатність оперувати новітніми інформаційними й цифровими технологіями в процесі реалізації художньої ідеї, осмислення та популяризації творчого продукту.</p> <p>СК13. Здатність розробляти і реалізовувати просвітницькі проекти з метою популяризації сценічного мистецтва в широких верствах</p>	<p>ПРН 04. Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах.</p> <p>ПРН 05. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення до розв'язання відповідних задач професійної діяльності у сфері сценічного мистецтва</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	суспільства, в тому числі і з використанням можливостей театральної преси, телебачення, Інтернету	
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 027 Музезнавство, пам'яткознавство	ЗК4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	ПРН 20. Застосовувати інформаційно-комп'ютерні технології у професійній діяльності. ПРН 21. Робити презентації усно із візуальним супроводом, електронні презентації, відео-презентації, презентації в письмовій формі державною та іноземною мовами
рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 027 Музезнавство, пам'яткознавство	У стандарті не виокремлено	ПРН 5. Ефективно використовувати інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності	ЗК5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. СК33. Вміння використовувати сучасні	ПРН 2. Збирати та впорядковувати інформацію

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	методи обробки інформації для організації та управління соціокультурними процесами	
рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності		<p>ПРН 1. Відшукувати, аналізувати та оцінювати інформацію, необхідну для постановки і вирішення як професійних завдань, так і особистісного розвитку.</p> <p>ПРН 12. Збирати необхідні дані з різних джерел, обробляти і аналізувати їх практичні результати із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.</p> <p>Додатково до освітньо-наукової програми</p> <p>ПРН 14. Презентувати результати власних наукових досліджень</p>
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	<p>ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.</p> <p>ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу</p>	<p>ПРН 1. Знати і розуміти наукові засади організації, модернізації та впровадження новітніх технологій в інформаційній, бібліотечній та архівній</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	<p>інформації з різних джерел.</p> <p>ФК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.</p> <p>ФК2. Здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв.</p> <p>ФК3. Здатність використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві та мобільні технології для вирішення професійних завдань.</p> <p>ФК4. Здатність аналізувати закономірності розвитку, документно-інформаційних потоків та масивів, як штучно створеної підсистеми соціальних комунікацій.</p>	<p>діяльності.</p> <p>ПРН2. Впроваджувати та використовувати комунікаційні технології у соціальних системах, мультимедійне забезпечення інформаційної діяльності, технології веб-дизайну та веб-маркетингу.</p> <p>ПРН3. Керувати документаційними процесами діяльності установ, користуватися засобами електронного документообігу, організувати референтну та офісну діяльність.</p> <p>ПРН4. Застосовувати у професійній діяльності технології інформаційного менеджменту, створення і підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, методологію вивчення та задоволення культурних та інформаційних потреб користувачів.</p> <p>ПРН5. Узагальнювати,</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	<p>ФК6. Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.</p> <p>ФК7. Здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ.</p> <p>ФК8. Здатність проєктувати та створювати документноінформаційні ресурси, продукти та послуги.</p> <p>ФК9. Здатність використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-</p>	<p>аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.</p> <p>ПРН7. Забезпечувати ефективність функціонування документно-комунікаційних систем.</p> <p>ПРН8. Використовувати знання технічних характеристик, конструкційних особливостей, призначення і правил експлуатації комп'ютерної техніки та офісного обладнання для вирішення технічних завдань спеціальності.</p> <p>ПРН9. Оцінювати можливості застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних та комунікаційних технологій для вдосконалення практик виробництва інформаційних продуктів і послуг.</p> <p>ПРН10. Кваліфіковано використовувати типове</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	<p>технологічної інфраструктури.</p> <p>ФК10. Здатність адмініструвати соціальні мережі, електронні бібліотеки та архіви.</p> <p>ФК11. Здатність використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, організувати електронні бібліотеки та архіви.</p> <p>ФК12. Здатність створювати, наповнювати та забезпечувати функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі Інтернет.</p> <p>ФК13. Здатність опанувати і використовувати технології електронного урядування та електронного документообігу</p> <p>ФК15. Здатність опанувати та застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності</p>	<p>комп'ютерне та офісне обладнання.</p> <p>ПРН11. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань.</p> <p>ПРН12. Застосовувати сучасні методики і технології автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів та сервісів.</p> <p>ПРН14. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію українською мовою та однією з іноземних мов.</p> <p>ПРН15. Використовувати різноманітні комунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
		засадах толерантності, діалогу і співробітництва
<p>рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа</p>	<p>3. Здатність використовувати автоматизовані технології для вирішення практичних, управлінських, науково-дослідних і прогностичних завдань у професійній діяльності.</p> <p>4. Здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації.</p> <p>5. Здатність відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом проведення аналізу інформаційних потоків та масивів.</p> <p>6. Здатність застосовувати комп'ютерні технології з метою вдосконалення професійної діяльності, розуміти принципи проєктування та функціонування автоматизованих БД, семантичного вебу, веб-сервісів та соціальних медіа.</p> <p>Додатково для освітньо-</p>	<p>ПРН 3. Розробляти проєкти автоматизації формування інформаційних ресурсів бібліотечних та архівних установ.</p> <p>ПРН 4. Застосовувати технології створення та підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, вивчення та задоволення інформаційних потреб користувачів.</p> <p>ПРН 5. Здійснювати процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації.</p> <p>ПРН 6. Володіти методиками бібліо- та вебметричного аналізу інформаційних потоків та масивів.</p> <p>ПРН 7. Розробляти моделі предметної галузі, застосовувати принципи проєктування автоматизованих БД, семантичного вебу, веб-</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
	<p>професійних програм:</p> <p>11. Здатність визначати специфіку предметної сфери діяльності для формулювання завдань автоматизації інформаційних процесів.</p> <p>12. Здатність здійснювати інформаційний моніторинг.</p> <p>Додатково для освітньо-наукових програм:</p> <p>14. Здатність використовувати можливості наукових комунікацій для оприлюднення результатів інноваційної діяльності.</p> <p>16. Здатність інтерпретувати інформаційні явища і процеси та формувати професійну світоглядну позицію</p>	<p>сервісів та соціальних медіа в інформаційній діяльності.</p> <p>ПРН 8. Створювати та реалізовувати затребувані споживачами інформаційні продукти та послуги.</p> <p>ПРН 12. Використовувати знання та навички щодо проведення збору даних, моделювання документно-інформаційних систем і їх ресурсів при аналізі конкурентоспроможності установи.</p> <p>ПРН 13. Застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення управлінських та/або наукових завдань на основі поєднання інтелектуальних здібностей людини з функціональними можливостями інформаційних систем.</p> <p>Додатково для освітньо-наукових програм:</p> <p>ПРН 17. Володіти культурою мислення,</p>

Стандарт вищої освіти України галузі знань 02 Культура і мистецтво	ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
		вміти узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням

З огляду на те, що спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа апріорі передбачає формування ІКТ-компетентності, перелік відповідних загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання, зупинимося на інших восьми спеціальностях і державних стандартах.

Відтак стверджуємо, що найбільш розповсюдженим та часто вживаними є:

- здатність (навички) використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.

Зважаючи на раціональність однакового представлення ІКТ-компетентностей у кожному стандарті із розрізненням за освітнім рівнем (першим чи другим (третім)), пропонуємо для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти визначити набір ІКТ-компетентностей і відповідних їм програмних результатів навчання, які б забезпечувало опанування таких освітніх компонент (дисциплін), як-от: інформаційно-комунікаційні технології (за професійним спрямуванням).

Таблиця 1.2

Авторське формулювання ІКТ-компетентності та програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво

ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання	Освітні компоненти
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	<p>Знання функціональних можливостей апаратних і програмних засобів інформаційно-комунікативних технологій.</p> <p>Уміння здійснювати пошук інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.</p> <p>Уміння застосовувати загальне програмне забезпечення в ході освітньої діяльності.</p> <p>Уміння застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями та спеціальностями).</p> <p>Уміння використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології для проведення мистецтвознавчих досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт).</p> <p>Уміння презентувати результати власних наукових досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт)</p>	Інформаційно-комунікаційні технології

Метою вивчення дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології» є формування системи теоретичних і практичних знань у галузі інформаційно-комунікаційних систем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни постають програмно-технічні засоби використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: предмет відзначається інтегративною функцією щодо професійної підготовки майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» до використання навчального та прикладного програмного

забезпечення у професійній діяльності. Отримані знання та навички знайдуть застосування під час вивчення будь-якої дисципліни, у ході викладання курсу якої оперують комп'ютерними технологіями та відповідним програмним забезпеченням.

Очікувані результати навчання за вимогами освітньо-професійної програми передбачають:

- знання про призначення основних пристроїв комп'ютера;
- уміння запускати комп'ютерну програму на виконання;
- уміння виконувати основні операції з прикладними та діалоговим вікнами операційної системи;
- уміння створювати файли, папки, виконувати з ними операції (вибирати, змінювати імена, переміщувати, копіювати, видаляти), відправляти файли до архіву та розкривати архіви, переглядати властивості папок і файлів;
- уміння знаходити на комп'ютері та завантажувати потрібну інформацію до відповідної комп'ютерної програми загального призначення для її опрацювання надалі;
- уміння зберігати опрацьовану інформацію на різних носіях;
- мати уявлення про глобальну мережу Інтернет та її сервіси, зокрема вміння здійснювати навігацію та користування гіпертекстом, користування можливостями браузера, пошуку інформації в Інтернеті, аналізу та збереження знайдених веб-сторінок, друкування, записування та посилання на Інтернет-ресурси, користування електронною поштою та форумами тощо;
- уміння виконувати елементарні операції з текстом у середовищі текстового редактора (відкривати наявні документи, переглядати та зберігати документи, редагувати та форматовувати текст, вставляти до текстового документу таблиці, малюнки, організаційні діаграми, роботи елементарний макет документа та друкувати його), користуватися буфером обміну, створювати шаблони та форми, що містять такі складники, як текстове поле, перемикач і поле зі списком;

- уміння виконувати елементарні операції з даними в середовищі табличного процесора (уводити числову та текстову інформацію, зберігати її, формувати дані й електронні таблиці, працювати з формулами та функціями, будувати й формувати діаграми);
- уміння створювати комп'ютерні презентації, запускати показ презентації, додавати до слайдів текст, списки, малюнки, діаграми, змінювати дизайн окремих слайдів і презентацій загалом тощо.

Важливо, що для спеціальностей 028 Менеджмент соціокультурної діяльності (рівень вищої освіти другий (магістерський) та 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство (рівень вищої освіти другий (магістерський) таких компетентностей не передбачено зовсім, попри наявність відповідних ПРН у стандартах, а для спеціальностей 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво (рівень вищої освіти другий (магістерський), 024 Хореографія (рівень вищої освіти другий (магістерський), 025 Музичне мистецтво (рівень вищої освіти другий (магістерський) уведено по одній ІКТ-компетентності.

З огляду на це для другого (магістерського) рівня вищої освіти пропонуємо набір програмних результатів навчання, представлений у додатках для вимірювання категоріях і поняттях (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Авторське формулювання ІКТ-компетентності та програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво

ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання	Освітні компоненти
Здатність використання інформаційних комунікаційних технологій до і	Знання можливостей інформаційно-комунікативних технологій у освітній, професійній і науковій діяльності. Уміння здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати, оцінювати й обробляти тематичну	Комп'ютерні інформаційні технології в освіті та науці

	<p>інформацію з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.</p> <p>Уміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проєкти з використанням інформаційно-комунікативних технологій.</p> <p>Уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проєктів.</p>	
--	---	--

Навчальна дисципліна «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» спрямована на підготовку майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та науковому дослідженні. Програма курсу адаптована до державних освітніх стандартів і навчальних програм Міністерства освіти і науки України в рамках проєкту «*Інтел®Навчання для майбутнього*». Курс розроблено для практичної реалізації концепції «*Державної цільової програми інтеграції науки та освіти в університетах*» і покликаний подолати низку недоліків організації такої роботи, серед яких: недосконалість системи підготовки випускників ЗВО, недостатній рівень наукових досліджень в університетах. Викладання курсу сприятиме поглибленню інтеграції наукової діяльності з навчальним процесом, підготовці студентів лише на базі самостійних наукових досліджень, забезпеченню участі студентів у науково-дослідних роботах; їхньому навчанню та стажуванню у провідних наукових установах, входженню України до європейського науково-освітнього простору.

Курс розроблено для магістрантів різної фахової спеціалізації, що мають початкові вміння роботи з комп'ютером.

Основними завданнями запровадження курсу є:

– створення передумов для входження освіти України до єдиного європейського освітнього та наукового простору шляхом запровадження в

систему вищої педагогічної освіти України методичної системи навчання майбутніх учителів і викладачів ефективному використанню ІКТ у навчально-виховному процесі;

– удосконалення системи підготовки майбутніх учителів і викладачів з огляду на визнання основним завданням освіти на сьогодні підготовки учнів і студентів до швидкого сприйняття й опрацювання значних обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами та технологіями роботи, формування у них інформаційної культури;

– урахування під час побудови методичної системи підготовки майбутніх учителів і викладачів комплексу тенденцій сучасної освіти, як-от: стандартизації, технологізації, гуманізації, неперервності, інформатизації й ін.;

– переведення в ході вдосконалення методичної системи підготовки майбутніх учителів і викладачів із концептуального рівня на операційно-процесуальний рівень ідей професійно-педагогічної спрямованості підготовки сучасного педагога та професійно-орієнтованої навчально-пізнавальної діяльності вчителя й викладача;

– переорієнтація навчального процесу з методики навчання використанню інформаційно-комунікаційних технологій на пріоритет розвивальної функції навчання порівняно з освітньою;

– підвищення мотивації до навчання учнів і студентів та залучення їх до самостійної (індивідуальної чи групової) дослідницької роботи на базі комплексного використання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення якості навчання.

Упровадження навчальної дисципліни «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» дало змогу:

– розробити загальну методику використання КІТ в освітньому процесі,
 – розробити конкретні методики використання КІТ педагогами під час викладання окремих предметів,

– розробити стандарт підготовки магістрів щодо використання КІТ у професійній діяльності (викладанні),

- створити програмні продукти для супроводження навчального процесу в ЗЗСО і ЗВО,

- використовувати доробки провідних освітніх центрів для організації дистанційного навчання загалом і використання ІКТ в освітньому процесі зокрема.

Мета курсу: сформувати у магістрантів навички ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій під час викладання різних навчальних предметів за допомогою інноваційних педагогічних технологій, що передбачають самостійну (індивідуальну чи групову) дослідницьку діяльність студентів.

Результатами навчання є: розроблення кожним магістрантом і захист перед своїми колегами власного Портфоліо навчального проєкту, що відповідає спеціальним вимогам до його вмісту, для використання надалі у навчальному процесі освітніх закладів.

Необхідні умови організації та проведення навчання за програмою курсу: сучасна комп'ютерна техніка та можливість для кожного магістранта самостійно працювати за комп'ютером, наявність у навчальних аудиторіях постійного Інтернет-зв'язку з каналом для одночасної роботи у мережі; сучасне апаратне та програмне забезпечення.

Структура програми курсу: програма курсу, яку побудовано за модульним принципом, містить 2 змістові модулі, кожен із яких охоплює різні форми діяльності студента із розроблення цілісного пакета документів, навчально-методичних рекомендацій, наукових результатів, їхній аналіз і представлення для широкої аудиторії Портфоліо, що передбачає:

- самостійну роботу за комп'ютером;
- виконання домашніх завдань;
- роботу в парах і групах;
- колективне обговорення сучасних проблем упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес та наукових досліджень;

- застосування в освітянських проєктах і наукових дослідженнях мозкових атак;
- залучення інтерактивних методів навчання;
- постійне використання мультимедійних курсів та Інтернет-ресурсів для розроблення матеріалів у ході створення навчально-наукового проєкту – Портфоліо;
- виконання навчальних завдань у ролі учня (студента);
- оцінювання навчальних досягнень учнів (студентів) на основі запропонованих критеріїв і форм оцінювання;
- оцінювання діяльності своїх колег за запропонованими критеріями оцінювання створених навчально-методичних і наукових матеріалів – Портфоліо.

Структура навчання за кожним модулем:

- обговорення в парах чи у малих групах завдань для домашнього виконання та внесення до складників Портфоліо відповідних змін;
- обговорення актуальних проблем ефективного застосування інформаційно-комунікаційних та інноваційних педагогічних технологій у навчальному процесі;
- розроблення складників Портфоліо навчально-наукового проєкту з використанням КІТ: аналіз Портфоліо, укладених іншими магістрантами за допомогою спеціальних практичних завдань; висунення власних ідей та їхнє обговорення у парах; проєктування вмісту відповідного складника Портфоліо шляхом заповнення спеціального шаблону (орієнтованої основи дій); створення на комп'ютері спроектованого складника Портфоліо в ході самостійної роботи; обговорення створеного складника у парах із колегами;
- розроблення критеріїв і форм оцінювання навчальної діяльності учнів (студентів) щодо створення окремих складників Портфоліо: презентацій, публікацій, веб-сайтів;
- оцінювання в групах розроблених складників Портфоліо за спеціальними критеріями та вимогами до них, що охоплюють чотири основні

групи вимог: ефективне застосування комп'ютерних технологій; навчання та розвиток учнів (студентів) (розвиток навичок мислення високого рівня) завдяки їхній самостійній дослідницькій діяльності із застосуванням знань із різних галузей наук, спрямованих на розв'язання вагомої для них проблеми;

- можливість упровадження навчально-наукового проєкту в навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів; комплексне застосування засобів оцінювання всіх видів діяльності учнів;

- внесення змін до плану навчального проєкту;

- виконання домашнього завдання.

Особливості реалізації мети та завдань курсу:

- навчання на основі практичної діяльності;

- спрямованість на конкретний власний результат;

- застосування ІКТ для реалізації науково-педагогічних ідей;

- погляд на ІКТ не як на «річ у собі», а як на ефективний засіб реалізації цікавої дослідницької самостійної наукової проєктної діяльності;

- використання інтерактивних методів навчання;

- постійна зміна видів діяльності;

- цілеспрямованість на успіх у всіх видах діяльності;

- висока повага до особистості учасників проєктів;

- побудова вправ під час ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями за принципом «від простого до складного»;

- формування навичок роботи у малих групах і парах;

- формування навичок критичного мислення та навичок мислення високого рівня – аналізу, синтезу, оцінювання;

- постійне обговорення власних думок із колегами;

- проєктування всіх видів діяльності;

- можливість самостійного виконання завдання за комп'ютером;

- використання методу проєктів;

- застосування методу доцільно дібраних завдань;

– використання методу демонстраційних прикладів.

Магістрант повинен знати та вміти після завершення курсу:

- метод навчально-наукового проєкту;
- вимоги до портфоліо проєкту та його структури;
- формулювання ключових і тематичних питань проєкту;
- розроблення плану навчально-наукового проєкту;
- Закон про авторське право;
- використання тематичних пошукових каталогів і пошукових машин для добору інформації з Інтернету;
- використання електронної пошти;
- створення мультимедійних презентацій, публікацій і веб-сайтів;
- розроблення форм і критеріїв оцінювання діяльності учнів (студентів) зі створення мультимедійної презентації, публікації та веб-сайту;
- організація роботи учнів (студентів) на комп'ютерах за умови їхньої обмеженої кількості в навчальному закладі;
- створення дидактичних матеріалів для учнів і методичних матеріалів для вчителя за допомогою відкритих платформ і хмарних ресурсів.

Загалом запропонована в дисертації дієздатна система (рис. 1.1) містить взаємопов'язані ІКТ-компетентність, відповідні їй на кожному рівні програмні результати навчання й освітні компоненти (навчальні дисципліни).

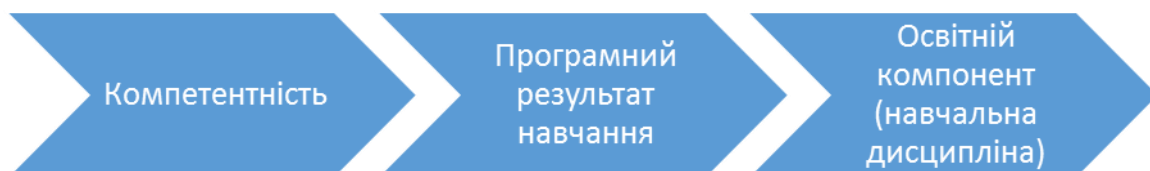

Рис. 1.1. Сукупність елементів освітньої програми.

З огляду на проведений аналіз постає очевидним, що і для першого (бакалаврського), і для другого (магістерського) рівнів вищої освіти є важливими вміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проєкти

з використанням інформаційно-комунікативних технологій, а також уміння презентувати результати власних наукових пошуків і проєктів. Саме для цього студенти – під час засвоєння вирівнювального курсу («Інформаційно-комунікаційні технології») – опановують програмне забезпечення та загальну структуру презентацій, створюють тематичні презентації за фахом на основі відібраної інформації та рисунків за темою, а вже на наступних курсах, виконуючи дослідження та реалізуючи власні мистецькі проєкти, вчать презентувати здобуті результати.

На окремий розгляд заслуговує питання застосування проєктного навчання в ході підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», адже саме така освітня технологія постає особливо результативною через її практичну спрямованість, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах роботи над проєктом, навчання шляхом дослідження та підвищення ролі самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

1.3. Концептуальні підходи до проблеми реалізації проєктного навчання в ході підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

На сучасному етапі трансформаційний зрушень в царині освіти зазнає докорінних змін мета останньої, що призводить до належного поцінування освітянами методів активного пізнання та самоосвіти. Зі спектра таких вирізняється метод проєктів, який розглядають, переважно, як технологію навчання майбутніх фахівців з реалізацією його для формування науково-дослідницьких і професійних умінь, активізації пізнавальної діяльності. Логіка застосування методу проєктів, на нашу думку, полягає в доцільності створення для майбутнього фахівця умов, наближених до його практичної діяльності, за допомогою активних методів і засобів навчання, які сприяють формуванню готовності до професійної діяльності. Це уможлиблює саме метод проєктів.

Засади роботи з методом проєктів закладено в студіях Дж. Дьюї, В. Кілпатрика, Е. Коллінгз, М. Нолла, Ю. Оскерса, В. Стернберга й інших. На

сьогодні більшість учених і педагогів вважають метод проєктів технологією навчання [56; 5765, 83; 85; 187], до найбільш важливих атрибутів оперування якою належить постановка навчально-професійної проблеми; спрямованість на отримання здебільшого практичних результатів; активізація самостійної діяльності здобувачів вищої освіти; можливість структурування змістовної частини проєкту; перспектива застосування результатів. Загалом реалізація проєктного навчання охоплює аналіз проблеми та пошук шляхів її розв'язання для одержання реального результату, що придатний для практичної діяльності. Для цього потрібно навчати студентів самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, прищеплювати вміння досягати результату [126; 187].

Оскільки метод проєктів завжди спрямований на розв'язання проблеми, то останнє вимагає, з одного боку, використання сукупності методів і засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки, технологій, культури та мистецтва. У ракурсі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» проєктну діяльність доцільно розглядати, передусім, у двох аспектах – організаційному та компетентісному.

Організаційний аспект проєктної діяльності передбачає підвищення шляхом залучення методу проєктів ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на основі традиційної системи навчання.

Компетентісний аспект проєктної діяльності пов'язаний із потребою перегляду теоретичного засвоєння змісту навчального матеріалу дисциплін професійного спрямування на предмет виокремлення циклу проблем для подальшого розроблення проєктних завдань, система яких сприятиме інтегрованому засвоєнню знань, умінь, навичок під час проєктної діяльності студентів, зорієнтованої на розв'язання кола проблемних завдань.

Залучення методу проєктів як доповнювального до традиційних форм навчання зумовлено кількома факторами, що якісно вирізняють його серед

інших методів і припускають: поєднання методу з традиційною системою навчання без значних організаційних перетворень, планування процесу засвоєння знань студентами й на тривалому відрізку часу, й більш оперативно, під час поточного контролю, своєчасно визначати прогалини в їхніх знаннях. Метод проєктів як дослідницький уможливорює набуття досвіду творчої діяльності, прищеплення стійких інтересів, постійного потягу до творчих пошуків.

Вибір тематики проєктів постає свого роду дуальним процесом. Здебільшого перелік проєктних тем укладають викладачі з огляду на навчальну ситуацію зі свого предмета, природні професійні інтереси та рівні здібностей студентів. Утім студенти також мають змогу самостійно обґрунтовувати доцільність роботи над певним проєктом. У дослідженні запропоновано брати за основу тематику курсових чи кваліфікаційних робіт (залежно планування на той чи той семестр), що дає змогу активізувати діяльність здобувачів вищої освіти, пов'язану із проєктом, підвищувати їхню мотивацію, усувати формалізм.

Типологічними ознаками проєктів є:

- вид діяльності, що переважає в ході реалізації проєкту (інформаційний, дослідницький, творчий, прикладний);
- предметна сфера (монодисциплінарний (моногоалузевий) проєкт, міждисциплінарний (міжгалузевий) проєкт);
- характер контактів і кількість учасників проєкту (серед учасників однієї групи, курсу, ЗВО, міста, регіону, країни, міжнародний);
- тривалість проєкту (від мініпроєктів, які реалізують упродовж двох годин, до реальних проєктів у вигляді кваліфікаційних робіт, які виконують протягом двох-трьох семестрів).

За першою ознакою розрізняють такі типи проєктів, як [83]:

навчальні – орієнтовані на засвоєння навчальної теми чи навчального розділу, складають частину обов'язкових навчальних дисциплін;

дослідницькі – передбачають проходження всіх етапів науково-

дослідницької діяльності;

творчі – позбавлені чіткої структури спільної діяльності, що набуває розвитку за жанром кінцевого результату, який у контексті підготовки має відповідати специфіці підготовки майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво»;

ігрові – набувають реалізації у вигляді постановок, спектаклів, флеш-мобів;

інформаційні – спрямовані на збирання даних, ознайомлення з такими даними, їхнім аналізом і узагальненням. Результатом може бути реферат, доповідь, презентація;

практично-орієнтовані – забезпечують зв'язок діяльності учасників проекту з їхніми професійно-практичними завданнями.

Рекомендуємо, щоби вибір типу проектного завдання, за домінуючою в проекті діяльністю, був зумовлений змістом професійної підготовки майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво», змістом навчального матеріалу, а також етапом формування відповідних компетентностей. Результати виконаних проектів повинні бути матеріально, тобто в якийсь спосіб, оформлені (презентації, альбоми, відеофільми, доповіді, спектаклі, концерти тощо) [126].

На початку впровадження проектного навчання виокремлювали чотири основні етапи (на відміну від сучасних дослідників, які розмежовують значно більше основних етапів проектної роботи):

- 1) актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку;
- 2) мета й завдання проекту, встановлення очікуваних результатів, планування «проекту» після виконання програми;
- 3) визначення етапів реалізації проекту з огляду на: а) терміни початку та закінчення; б) етапність реалізації проекту; в) часові інтервали кожного етапу;
- 4) механізм реалізації проекту (Пояснення, як, у який спосіб, за допомогою яких заходів буде реалізовано проект? Плани апробації конкретних справ, акцій, заходів);

- 5) обов'язки та відповідальність учасників реалізації проєкту: а) Хто відповідає та за що у проєкті? б) Хто допомагає в реалізації проєкту?
- 6) очікувані результати й усього проєкту, й кожного його етапу;
- 7) оцінювання та самооцінювання проєкту [111; с.174].

Практичне впровадження методу проєктів і покращення рівня підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» передбачає провадження проєктної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на всіх зазначених вище етапах.

Для прикладу продемонструємо елементи портфоліо проєктів здобувачів вищої освіти галузі «Культура і мистецтво». На рис. 1.2 представлено структурування матеріалів на віртуальному диску, який розроблюють і добирають здобувачі вищої освіти за темою проєкту.

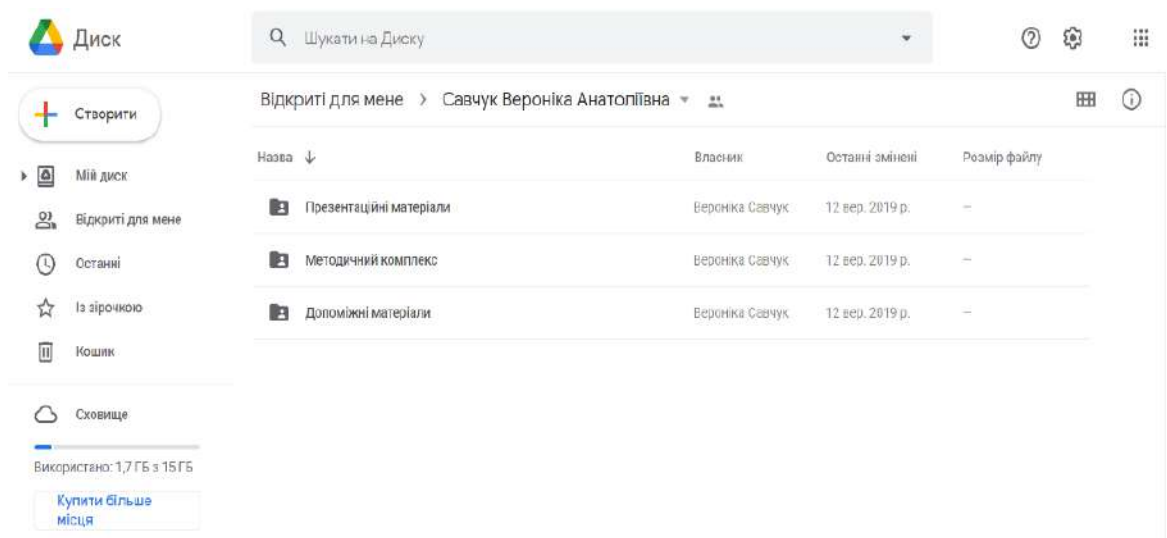

Рис. 1.2. Структура портфоліо проєкту

На рис. 1.3–1.8 наведено приклади робіт майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» різних спеціальностей, які виконано під керівництвом автора дослідження спільно з викладачами фахових дисциплін.

Рис. 1.3. Приклад студентської презентації з умонтованим авторським відеороликом

Рис. 1.4. Приклад студентської дидактичної розробки на платформі LearningApps.org

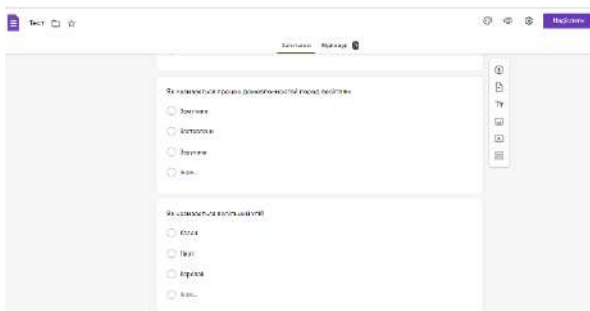

Рис. 1.5. Приклад анкети

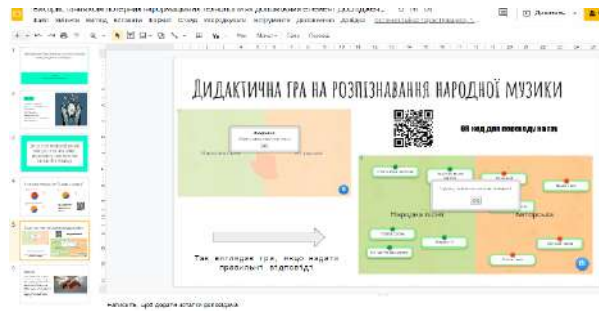

Рис. 1.6. Приклад студентської презентації з умонтованим дидактичним засобом

Рис. 1.7. Приклад студентського веб-сайту

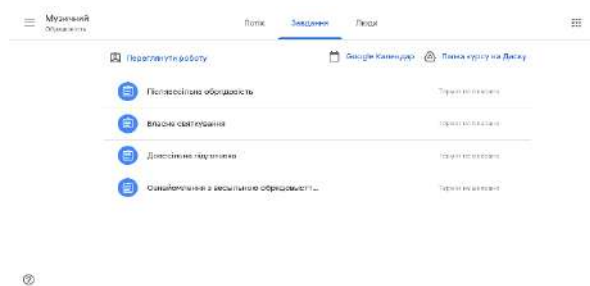

Рис. 1.8. Приклад дистанційного курсу, розробленого за матеріалами проєкту в Classroom

Загалом застосування методу проєктів сприяє оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», реалізації діяльнісного, проблемного та технологічного підходів до розроблення змісту їхнього навчання. Результативність упровадження методу

проектів у процес професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» передбачає: дослідження організаційного та змістового аспектів її реалізації; побудову типології та виокремлення основних вимог до формулювання проектних завдань у контексті вимог до оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; визначення етапів упровадження методу проектів у навчальний процес закладів вищої освіти.

Комплексне використання різних засобів проектного навчання уможливорює посилення ефективності засвоєння студентами знань, припускає самостійне набуття таких для досягнення позитивного впливу на практичне впровадження теорії навчальних дисциплін. Відтак професійна підготовка майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на основі методу проектів потребує подальшого вдосконалення шляхом урахування моделі готовності названих фахівців до такої діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

У першому розділі обґрунтовано, що зміни, які відбуваються в освіті та культурі, технологіях, економічних і соціальних відносинах, зумовлюють висунення якісно інакших вимог до підготовки фахівців: успішна професійна кар'єра передбачає готовність до опанування сучасних ІКТ, адаптацію до нових умов праці та виконання нових професійних завдань.

На основі аналізу праць українських і зарубіжних учених, а також у розрізі доведення доцільності розв'язання проблеми формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» виокремлено ключове поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» та визначено його як *динамічну особистісну підготовку, що набуває вияву в здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатності до розвитку власних професійних якостей і морально-етичних цінностей засобами ІКТ.*

У ході вивчення державних стандартів освіти спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» укладено переліки загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, програмних результатів навчання й установлено, що найбільш розповсюдженими та часто вживаними є: здатність (навички) використання інформаційних і комунікаційних технологій і здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.

Запропоновано уніфікувати їх у кожному стандарті із розмежуванням за освітнім рівнем (першим чи другим):

1) за першим бакалаврським рівнем:

ІКТ-компетентність: навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Програмні результати навчання:

- знання функціональних можливостей апаратних і програмних засобів інформаційно-комунікативних технологій;

- уміння здійснювати пошук інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- уміння застосовувати загальне програмне забезпечення в освітній діяльності;
- уміння застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями та спеціальностями);
- уміння використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для проведення мистецтвознавчих досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт);
- уміння презентувати результати власних наукових досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт).

Освітня компонента (дисципліна): інформаційно-комунікаційні технології.

2) за другим магістерським рівнем:

ІКТ-компетентність: здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Програмні результати навчання:

- знання можливостей інформаційно-комунікативних технологій у освітній, професійній і науковій діяльності;
- уміння здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати, оцінювати й обробляти тематичну інформацію з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- уміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проєкти з використанням інформаційно-комунікативних технологій;
- уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проєктів.

Освітня компонента (дисципліна): комп'ютерні інформаційні технології в освіті та науці.

Загалом дослідження уможливило побудову дієздатної системи, що містить взаємопов'язані ІКТ-компетентність, відповідні їй на кожному рівні програмні результати навчання й освітні компоненти, вивчення яких супроводжується формуванням та оцінюванням. Важливо, що в дисертації запропоновано вносити такі елементи як складники освітньої програми саме в авторському трактуванні.

Зважаючи на проведений аналіз, і для першого (бакалаврського), і для другого (магістерського) рівнів вищої освіти вагомими є вміння планувати, реалізовувати мистецькі дослідження та проєкти з використанням інформаційно-комунікативних технологій, а також уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проєктів. Для цього вирівнювальний курс «Інформаційно-комунікаційні технології» передбачає вивчення студентами належного програмного забезпечення та загальної структури презентацій, створення тематичних презентацій за фахом на основі відібраної інформації та рисунків за темою, а вже на наступних курсах, у ході реалізації відповідних досліджень і власних мистецьких проєктів, – презентування здобутих результатів.

Результативність упровадження методу проєктів у процес професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» відображає: дослідження організаційного та змістового аспектів її реалізації; укладання типології й основних вимог до формулювання проєктних завдань у контексті вимог щодо оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; визначення етапів упровадження методу проєктів у навчальний процес закладів вищої освіти, що набуває реалізації під час вивчення дисципліни «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці».

Комплексне застосування різних засобів проєктного навчання сприяє посиленню ефективності процесу засвоєння студентами знань з огляду на самостійність здобуття останніх, а відтак позитивний вплив на практичне впровадження ІКТ.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»

2.1. Удосконалення змісту підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процесі формування ІКТ-компетентності

Підготовка майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» має передбачати врахування особистісних і професійних інтересів студентів, а рівень підготовки – відповідність до сучасних тенденцій розвитку освіти, науки та технологій. Це детермінує потребу розроблення та побудови цілісної системи підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), яка б забезпечувала підготовку до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практиці професійної діяльності, здатність і готовність до постійної самоосвіти та самовдосконалення, а також можливість формування ІКТ-компетентності.

Створення методичної системи підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання комп'ютерної техніки у професійній діяльності шляхом формування їхньої ІКТ-компетентності вимагає залучення системи завдань, спрямованих на поступове підвищення рівня останньої, набуття здатності цілісно оперувати на практиці здобутими знаннями та сформованими вміннями. Реалізацію першої стадії створення методичної системи підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання комп'ютерної техніки у професійній діяльності спроектовано на вдосконалення курсу «Інформаційно-комунікаційні технології», що його вивчають студенти мистецьких спеціальностей на перших курсах навчання у ЗВО.

Так, шляхом проведення опитування першокурсників виявили, що майже всі студенти працювали з програмами пакету MsOffice на уроках інформатики у школі (рис. 2.1) й опанували їх на належному рівні.

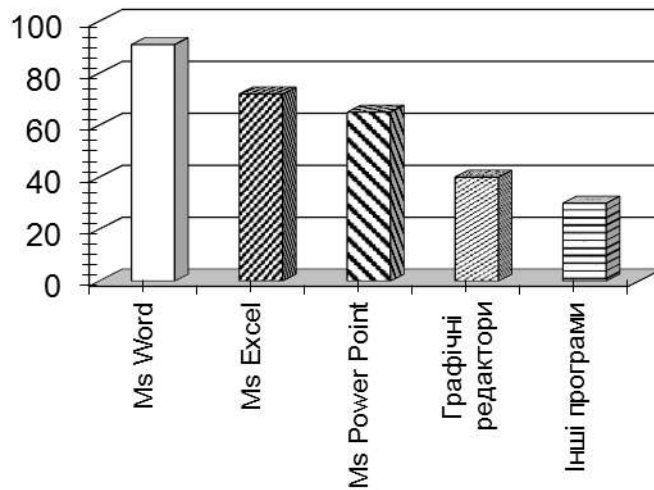

Рис. 2.1. Опитування студентів I курсів мистецьких спеціальностей щодо знання і вміння користуватися прикладними програмами

Водночас 95% опитаних у ході анкетування висловили бажання здобути під час навчання в університеті потрібні знання та виробити вміння використовувати комп'ютерні технології у професійній діяльності. Загалом проведений аналіз дає змогу стверджувати, що першокурсники вступили на навчання до університету із достатнім рівнем сформованості комп'ютерної грамотності, проте мають потребу більш ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Розширення спектра оперування інформаційно-комунікаційними технологіями навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – це один із перспективних напрямів формування висококваліфікованого фахівця.

В. І. Клочко [89] виокремлює такі відмінності традиційної освіти й системи навчання на базі нових інформаційних технологій:

1) традиційна система навчання готує фахівців до сталих умов професійної діяльності, завданням сучасної системи освіти є підготовка фахівців до нових умов;

2) традиційна система освіти орієнтується на стійку систему знань, умінь і навичок, тоді як сучасна, з огляду на скорочення новизни й актуальності знань у часі, повинна формувати вміння опанувати нові знання й уміння;

3) традиційна система освіти в основному спрямована на репродуктивну діяльність, сучасна система – на продуктивну, адже сучасні умови діяльності потребують творчих фахівців, які мислять нестандартно;

4) традиційна навчальна діяльність орієнтувалася на статичну картину світу, сучасна – на динамічну, оскільки нова картина світу, в якому буде працювати фахівець, невідома.

Доцільність та ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі ЗВО нерозривно пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. Тобто йдеться не тільки про формування у здобувачів вищої освіти вміння виконувати різноманітні завдання за допомогою комп'ютера, а й про рівень сформованості їхньої ІКТ-компетентності.

На сучасному етапі розвитку суспільних та економічних відносин інформаційно-комунікаційні технології справедливо можна вважати неодмінною частиною освітнього процесу. Позаяк нині певний базовий рівень комп'ютерної грамотності повинен мати кожен член суспільства, то вміння послуговуватися засобами інформаційно-комунікаційних технологій набуває виняткового значення щодо профілізації навчання та загальної підготовки до майбутньої педагогічної діяльності.

Вектором інформаційно-комунікаційних технологій постає розроблення та реалізація психолого-педагогічних і методичних цілей освітнього процесу. Це розкриває логіку застосування таких технологій у ході підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» для:

- формування вміння самостійно здобувати знання, провадити інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність, практикувати різноманітні види самостійної діяльності й оброблення інформації;

- розроблення та використання авторських текстів, презентаційних матеріалів;

- роботи з мультимедійними файлами (відповідно до спеціальності);

- використання комп'ютерних тестових, діагностувальних методик

контролю.

Під час дослідження аналізували навчальну програму з дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології» та вносили до неї зміни з огляду на наявність у першокурсників достатнього рівня розвитку комп'ютерної грамотності, сформованої у межах вивчення шкільного курсу інформатики.

Модуль I «**Операційна система**» – створення дерева каталогів – передбачав виконання студентами таких завдань, як: *створення тематичного дерева каталогів, яке б містило певну класифікацію жанрів мистецтва з поділом на епохи його розвитку.*

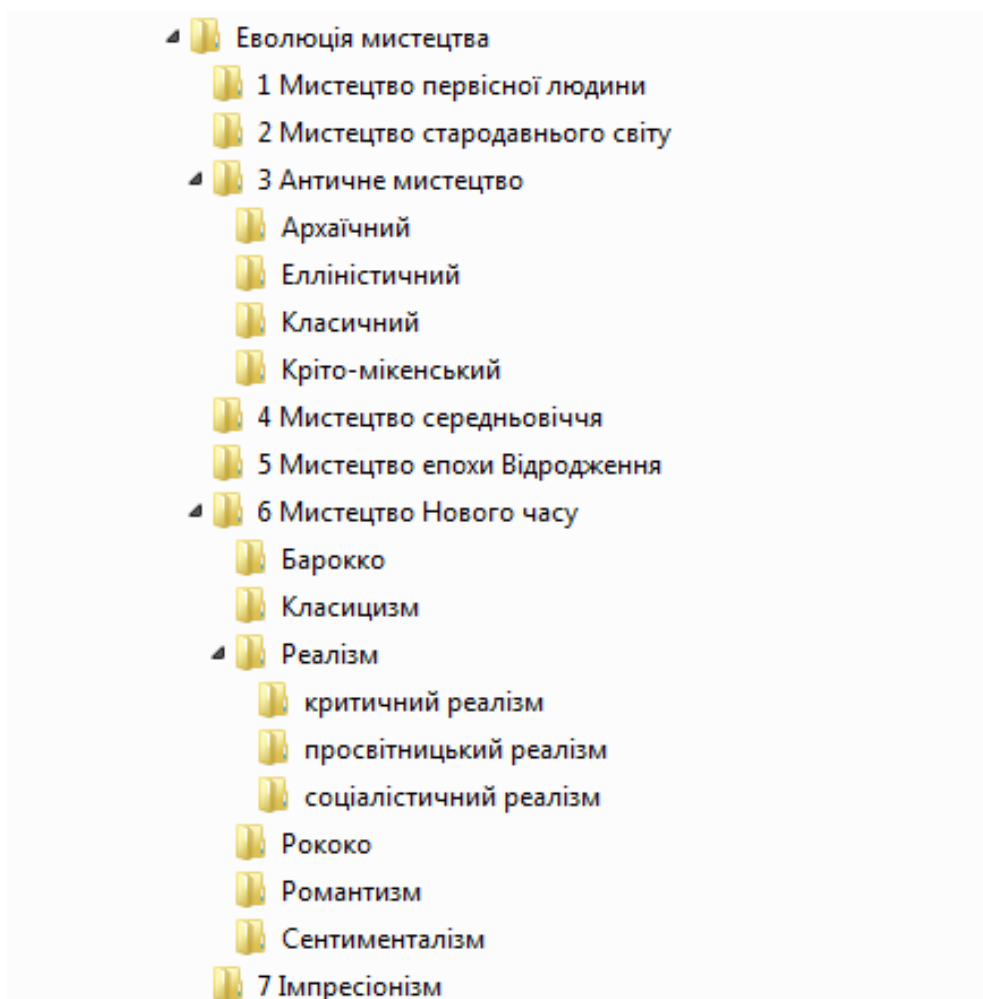

Рис. 2.2. Дерево каталогів «Еволюція мистецтва»

Модуль II «**Інформаційні мережі**» охоплював актуалізацію знань студентів про локальні та глобальні мережі, правильне формулювання запитів і ключових слів для пошуку інформації з розділу, за яким останні закріплено.

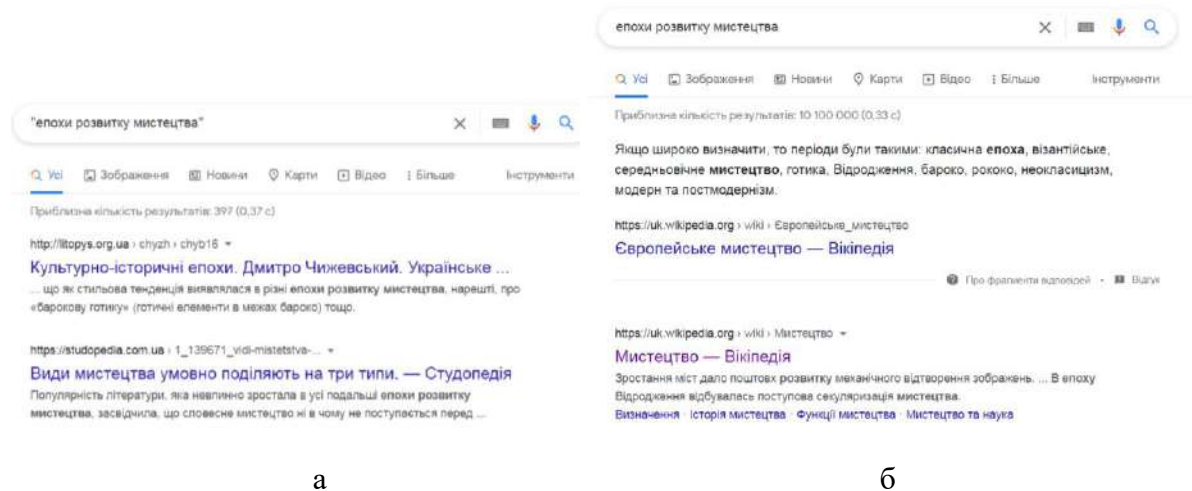

Рис. 2.3. Пошук інформації у глобальній мережі за ключовими словами
(а – з лапками; б – без лапок)

Усю знайдену інформацію студенти розміщували у створеному дереві каталогів (рис. 2.2) за укладеними каталогами (за потреби розробляючи підкаталоги).

Також модуль II припускав завершення студентами реєстрації корпоративних електронних адрес, заведення акаунтів у системі дистанційного навчання університету, ознайомлення із середовищем та основними програмними модулями, які застосовують в освітньому процесі, як-от: відеокабінети викладачів, дистанційні курси, форуми.

Модуль III «Текстовий редактор» відображав створення студентами реферативного есе, що вимагало формування вміння робити посилання на джерела інформації, знання правил цитування, стандартів оформлення, уміння писати власний текст.

У ході створення реферату студенти працюють із текстовою, табличною, графічною, символічною інформацією, оперуючи знайденою у мережі інформацією та вводячи свою. За потреби послуговуються сканером, цифровими фото- і відеокамерами, а також потрібним програмним забезпеченням. У такому контексті студенти пригадують найважливіші правила введення текстів, навчаються налаштовувати панель інструментів «під

користувача», форматують текст, таблиці, працюють із готовими рисунками та створюють нові.

Модуль IV «Електронні таблиці» уможлилював формування студентами таблиць для введення результатів виконання завдань із дисципліни у вигляді електронного журналу в середовищі електронних таблиць. Використання стандартних формул електронних таблиць дає змогу статистично обробити результати навчання: знайти середні бали, середні квадратичні відхилення, кількісну та якісну успішність (рис. 2.4).

	A	B	C	D	E	F	G
1	Прізвища	Модуль I	Модуль II	Модуль III	Модуль IV	Сума балів	Середній бал
2		10	11	9	11	41	10,25
3		3	4	5	4	16	4,00
4		7	8	6	9	30	7,50
5		8	10	9	10	37	9,25
6		8	9	8	7	32	8,00
7							
8	Якісна успішність						80%
9							

Рис. 2.4. Ведення електронного журналу в середовищі електронних таблиць

Застосування саме логічних функцій для визначення якісної успішності варто пов'язувати з потребою змінювати критерії для розрахунку цього параметра в разі зміни шкали оцінювання та кількості учнів чи студентів у групі. Таке завдання припускає пояснення методики оцінювання студентів в університеті на прикладі дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології», способу формування загального балу із дисципліни та змістового модуля, привчає студентів до відповідальності та систематичного виконання та захисту лабораторних робіт. Цікаво, що в ході спілкування зі студентами старших курсів саме цю дисципліну останні називали такою, де критерії оцінювання є найбільш зрозумілими та доступними, а викладач чітко їх дотримувався в ході навчання.

Модуль V «Програми для створення презентацій» спроектований на створення студентами презентації для розробленого у III модулі реферату за заданим сценарієм із можливістю вибору способів і стилю оформлення.

Модуль VI «Програмне забезпечення» призначено для створення студентами, крім антивірусних програм, коротких відеороликів із доповідями чи фрагментами мистецьких заходів, де вони брали участь (студенти вчаться готувати відео для розміщення на своїх you-tube каналах і в соцмережах).

Загалом дослідження різних підходів до вдосконалення підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання ІКТ у професійній діяльності, аналіз наявних у науковому обігу навчальних посібників і програм зумовило розроблення авторської програми навчальної дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології» (додаток А).

2.2. Методи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

У контексті розроблення методики формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» видається істотним звернути особливу увагу на методи навчання: обґрунтований вибір і застосування навчальних методів уможлиблюють реалізацію посиленого впливу на сприйняття та розуміння учнями, студентами нового навчального матеріалу і, відповідно, підвищення якості навчання.

У дисертації методом навчання називаємо впорядковані способи взаємопов'язаної та взаємозумовленої діяльності педагога і здобувачів освіти, що спрямовані на реалізацію освітніх цілей і завдань.

У межах запропонованого І. Я. Лернером і М. М. Скаткіним [46, с. 280] підходу до класифікації методів навчання за характером діяльності учасників освітнього процесу можна виокремити такі групи методів навчання, як:

- 1) пояснювально-ілюстративні;
- 2) репродуктивні;
- 3) проблемний виклад навчального матеріалу;

- 4) частково-пошукові;
- 5) дослідницькі.

Розглянемо більш детально специфіку формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в розрізі кожної групи методів.

Пояснювально-ілюстративні методи. Педагог використовує ІКТ для подання навчального матеріалу, ілюстрації факту чи поняття. У ході спостереження та запам'ятовування студент здебільшого пасивно засвоює зміст навчального матеріалу.

Особливого значення під час застосування пояснювально-ілюстративного методу набуває принцип наочності: засоби наочності дають змогу посилити емоційний вплив на об'єкти навчання, підвищити рівень доступності матеріалу, активізувати розумову діяльність студентів. Для подання нових знань у межах підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» доцільно працювати із: презентаціями, Інтернет-енциклопедіями та довідниками, віртуальними музеями, відеоресурсами.

Проекцією залучення вищеназваних методів формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» слугують такі елементи, як:

- 1) визначення основних об'єктів (слайдів, відеофрагментів, Інтернет-ресурсів) та їхньої інформативності;
- 2) розкриття алгоритмів роботи з такими об'єктами, що супроводжується послідовним виконанням завдань згідно з інструкціями;
- 3) наведення прикладів виконаних завдань.

Репродуктивні методи. Означена група методів сприяє використанню ІКТ для формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та відповідних її складників – умінь і навичок. Репродуктивна діяльність студентів полягає у відтворенні навчальних дій за раніше наведеним алгоритмом, а також повторенні та закріпленні опрацьованого матеріалу. Під час репродуктивної діяльності доречно оперувати різновидами ІКТ, серед яких:

віртуальні майстерні, програми-репетитори, тренажери, презентації; онлайн енциклопедії та словники; віртуальні музеї та путівники; інтерактивні карти; розвивальні ігри.

Проблемний виклад навчального матеріалу. На основі цього методу педагог вибудовує своє повідомлення як відповідь на попередньо поставлені ним (чи студентом) запитання, що стосуються змісту теми. Запитання сприяють підвищенню інтересу до матеріалу із досліджуваної проблеми та розумовій активності студентів, бо, власне, постановка запитання пов'язана із міркуваннями та спробами відповісти на запитання відразу чи під час пояснення викладача.

Джерелом створення проблемної ситуації, постановки навчальної проблеми, демонстрації способів її розв'язання може виступати контент тематичних сайтів, проблемний стиль подання матеріалу тощо.

У ході використання ІКТ для демонстрації способів розв'язання проблеми студенти спостерігають за логікою останніх дій, ознайомлюються зі способами та прийомами наукового мислення.

До проблемного викладу навчального матеріалу доречно залучати такі різновиди ІКТ: програми-конструктори (2D, 3D моделювання), програми-тренажери, презентації; енциклопедії та словники; віртуальні музеї та путівники; інтерактивні карти; розвивальні ігри.

Частково-пошукові методи. Вказана група методів уможливорює застосування ІКТ для організації самостійної діяльності студентів під керівництвом викладача. Для цього видається результативною роботи із різними типами ІКТ, як-от: програми-конструктори, програми-лабораторії; програми-репетитори, програми-тренажери тощо.

Дослідницькі методи. Для організації самостійної діяльності студентів з огляду на їхні індивідуальні освітні потреби доречно працювати з такими ІКТ, як: програми-конструктори, програми-лабораторії; програми-репетитори, програми-тренажери, віртуальні музеї та путівники.

Ефективність навчання значною мірою залежить від правильної організації освітнього процесу, що передбачає не лише засвоєння об'єктами навчального впливу певних знань, а й формування вмінь застосовувати їх для подальшої освіти та самоосвіти.

Форма організації навчання як дидактична категорія означає зовнішній бік організації освітнього процесу, залежить від цілей, змісту, методів і засобів навчання, матеріальних умов, складу учасників освітнього процесу й інших його елементів, а відтак буває індивідуальна, групова, колективна (класно-урочна) [46, с. 481].

Форма організації навчання – це конструкція окремої ланки процесу навчання, певний вид заняття (урок, лекція, семінар, практикум, факультативне заняття, диспут, екскурсія, практичне заняття і т.д.) [46, с. 482].

Для забезпечення оптимального режиму формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» важливо практикувати різні організаційні форми занять. Ідеться про такі з них, як:

- колективна робота з використання ІКТ у комп'ютерному класі, предметному кабінеті за наявності мультимедійної дошки, online заняття, віртуальна екскурсія, Інтернет-проект тощо;
- парна або групова діяльність студентів із використанням ІКТ у комп'ютерному класі, предметному кабінеті за наявності мультимедійної дошки, організація проєктної діяльності;
- індивідуальна діяльність студентів із використанням ІКТ: дистанційне навчання (для підтримання чи організації освітнього процесу, організації консультацій для студентів), проведення online конференцій (форумів, чатів).

На нашу думку, ІКТ повинні стати для майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» інноваційними засобами, що постають на:

- продуктивній діяльності (репродуктивне навчання зазнає зведення до мінімуму);
- динамічному розвитку;
- самостійній індивідуальній і груповій роботі;

- міждисциплінарних зв'язках.

Упровадження ІКТ в освітній процес пов'язане насамперед із технічним оснащенням освітнього закладу. Інформаційне освітнє середовище закладу освіти можуть складати:

- навчальні комп'ютерні лабораторії, які об'єднано в локальну мережу та мають вихід в Інтернет;
- навчальна предметна аудиторія, яку обладнано мультимедійною дошкою;
- медіатека.

Проведення заняття в комп'ютерній лабораторії чи в навчальній предметній аудиторії з мультимедійною дошкою вимагає належної підготовки, а саме – розроблення розгорнутого плану навчального заняття з використанням ІКТ.

На першому етапі викладач визначає базовий рівень використання студентами ІКТ та їхню готовність до самостійної роботи з потрібним апаратним і програмним забезпеченням; за потреби демонструє специфіку роботи з відповідними засобами, пристроями та програмами; видає студентам завдання – індивідуальні чи групові (за варіантами) [24].

На другому етапі студенти під керівництвом викладача працюють із комп'ютерною технікою та її програмним забезпеченням; виконують завдання (за варіантами) в комп'ютерній лабораторії чи навчальній предметній аудиторії зі встановленим обладнанням. На цьому етапі викладач стає наставником, організатором процесу пошуку й опрацювання інформації.

Третій етап передбачає самостійну роботу студентів із різними апаратними та програмними засобами в аудиторіях, лабораторіях чи домашніх умовах.

Підготовка педагога до заняття з використанням ІКТ має таку послідовну етапність, як:

1) визначення ролі та місця заняття у формуванні ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», його зв'язків із попередніми та наступними заняттями;

3) формулювання цілей і завдань заняття;

4) вибір способів контролю й оцінювання рівня досягнення кожної із цілей заняття;

5) ознайомлення із посібниками й електронними виданнями освітнього напрямку з означеної теми;

6) складання плану та приблизної структури заняття із приблизними часовими затратами, планування часового резерву;

7) добір методів і засобів навчання та контролю, що сприяють активізації освітньої діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з використанням ІКТ;

8) установлення форм діяльності студентів і способів організації такої діяльності;

9) аналіз ефективності заняття шляхом оцінювання рівня досягнень студентів під час виконання завдань, опитування на предмет з'ясування їхньої думки, тестування.

Під час проєктування заняття варто брати до уваги: освітню програму, рівень підготовки студентів, наявність апаратного та програмного забезпечення, методичні й дидактичні засоби.

Організація діяльності з використання ІКТ на занятті передбачає, що педагог повинен:

- перед роботою з апаратним чи програмним забезпеченням визначити порядок роботи, стисло пояснити, як виконувати завдання, звернути увагу на основні моменти, що можуть викликати труднощі у менш підготовлених студентів;

- спостерігати за роботою студентів, запитувати їх, чи вони розуміють сутність завдання та чи знайшли спосіб його виконання, надавати допомогу студентам, у яких виникають із цим труднощі;

- поєднувати ІКТ з іншими формами та методами навчання, більш звичними для студентів;

- акцентувати на виробленні в студентів уміння самостійно виконувати завдання, підвищуючи рівень своєї ІКТ-компетентності;

– практикувати зі студентами завдання, під час роботи над якими вони могли б застосувати набуті знання та швидко виконати їх за допомогою ІКТ.

З огляду на вищевикладене постає очевидним, що педагог має організувати навчання так, щоби студенти, використовуючи будь-який засіб ІКТ, навчилися не просто самостійно знаходити, обробляти отриману інформацію, запам'ятовувати та відтворювати вже готові знання, а застосовувати їх на практиці, у майбутній професійній діяльності. Саме це увиразнює доцільність розроблення методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

2.3. Модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Сучасний фахівець галузі «Культура і мистецтво» – згідно з вимогами державних стандартів – повинен вільно орієнтуватися в інформаційному освітньому середовищі, оперувати технологічними й інформаційно-комунікаційними прийомами професійної діяльності та навичками їхнього застосування для виконання практичних завдань, уміти послуговуватися для цього відповідними до завдань програмними засобами, а відтак – потребує пошуку та реалізації ефективної моделі розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», обґрунтування педагогічних умов і розроблення методики розвитку їхньої ІКТ-компетентності шляхом упровадження комплексу заходів із підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо набуття професійних навичок застосування ІКТ.

Напрацювання науковців у вказаній сфері апріорі видаються безсумнівними, проте вирізняються недостатньою увагою до розкриття питання формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», підвищення рівня останніх щодо використання ІКТ, а також визначення критеріїв і рівнів ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процесі професійної підготовки. На належне осмислення заслуговують обґрунтування та педагогічні умови розвитку ІКТ-

компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Увиразнює перспективність наукового пошуку в царині дослідження процесу розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у ЗВО наявність на сучасному етапі їхнього цифрового й інформаційно-комунікаційного розвитку низки певних суперечностей, зокрема, між:

- стрімким розвитком інформаційного суспільства та недостатньою підготовленістю майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до виконання професійних обов'язків в умовах інформатизації;

- потребою підвищення рівня цифрової грамотності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та властивим їм рівнем знання ІКТ, потрібним для виконання професійних завдань;

- стандартизацією розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та недостатньою розробленістю методики її формування, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Для нівелювання вищеперерахованих суперечностей розглянемо структуру й обґрунтування теоретичних основ моделювання змісту методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Серед авторів навчальної та науково-педагогічної літератури до сьогодні тривають дискусії щодо трактування терміна «методична система», її структури та функцій. За визначенням А. М. Пишкало, який увів його до наукового обігу, методична система навчання складається з п'яти ієрархічно підлеглих компонентів: цілей, змісту, методів, засобів, організаційних форм навчання. На його думку, функціонування системи підпорядковано й закономірностям, пов'язаним із її внутрішньою будовою (коли зміна одного чи декількох її компонент спричинює зміни всієї системи), й закономірностям, пов'язаним із зовнішніми зв'язками системи, оскільки кожна система функціонує на певному соціальному та культурному фоні.

В. М. Плахотник методичною системою називає «...сукупність спеціально організованих засобів навчання, яка на основі відібраного змісту ...

у взаємодії з найближчим середовищем сприяє досягненню навчальних цілей» [143]. Однак позаяк означені системи є надзвичайно складними за організацією, відкритими та стохастичними (ймовірнісними), то встановити точні результати функціонування останніх, на переконання вченого, виявляється майже неможливим.

С. У. Гончаренко вважає, що методична система – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених методів, форм і засобів планування, проведення контролю, аналізу та коригування навчального процесу, спрямованих на підвищення ефективності навчання [46]. У руслі системного підходу методична система навчання постає єдиним комплексом, який припускає моделювання процесу навчання та виховання.

У дисертації на основі праць учених [10; 46; 143; 182] методичну систему потрактуємо як сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонент (цільової, аналітико-діагностувальної, змістово-операційної, результативно-оцінювальної), спрямовану на підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Спектр основних етапів її проектування складають: установлення найважливіших компонент системи (підсистем) та їхніх взаємозв'язків; безпосереднє проектування кожної з компонент системи; експериментальна апробація розробленої методичної системи та її коригування залежно від проміжних результатів.

У ході аналізу науково-методичної літератури, присвяченої проблемам підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», вимог працедавців, практики співпраці ЗВО та мистецьких агенцій у межах кластерної взаємодії, проведення спільних заходів вдалося визначити складники моделі формування фахової компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Так, у структурі цілісної системи, що моделює ІКТ-компетентність фахівця, доцільно виокремити вхідний і вихідний параметри: особистість, яка потребує професійних знань з огляду на низку причин, фахівець, який має якості, сформовані за певною моделлю, та професійна

компетентність якого пройшла експертизу. Відповідно, вхідний параметр детермінує суспільна потреба, а вихідний – задоволення такої.

Проектування методичної системи навчання у ЗВО майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» передбачає увагу до структури власне ІКТ-компетентності (рис. 2.5).

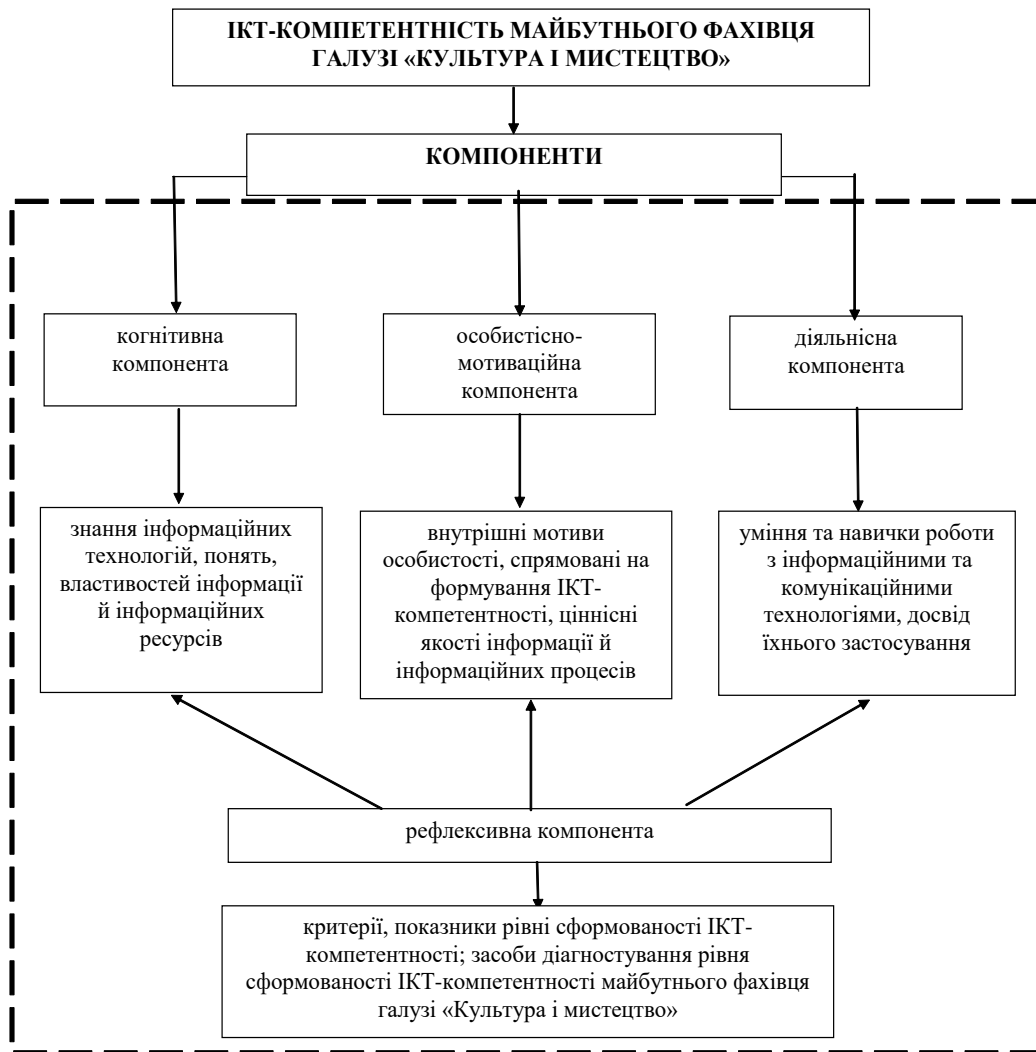

Рис. 2.5. Структура ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Відтак, як стверджує Є. О. Лодатко, єдиною реальною можливістю для дослідження педагогічного явища (об'єкта або процесу) є його формалізація (схематизація і спрощення) в такий спосіб, який давав би змогу відстежувати ті його характеристики, які відіграють роль визначальних у дослідженні та підлягають вивченню, оцінюванню й управлінському впливу [109].

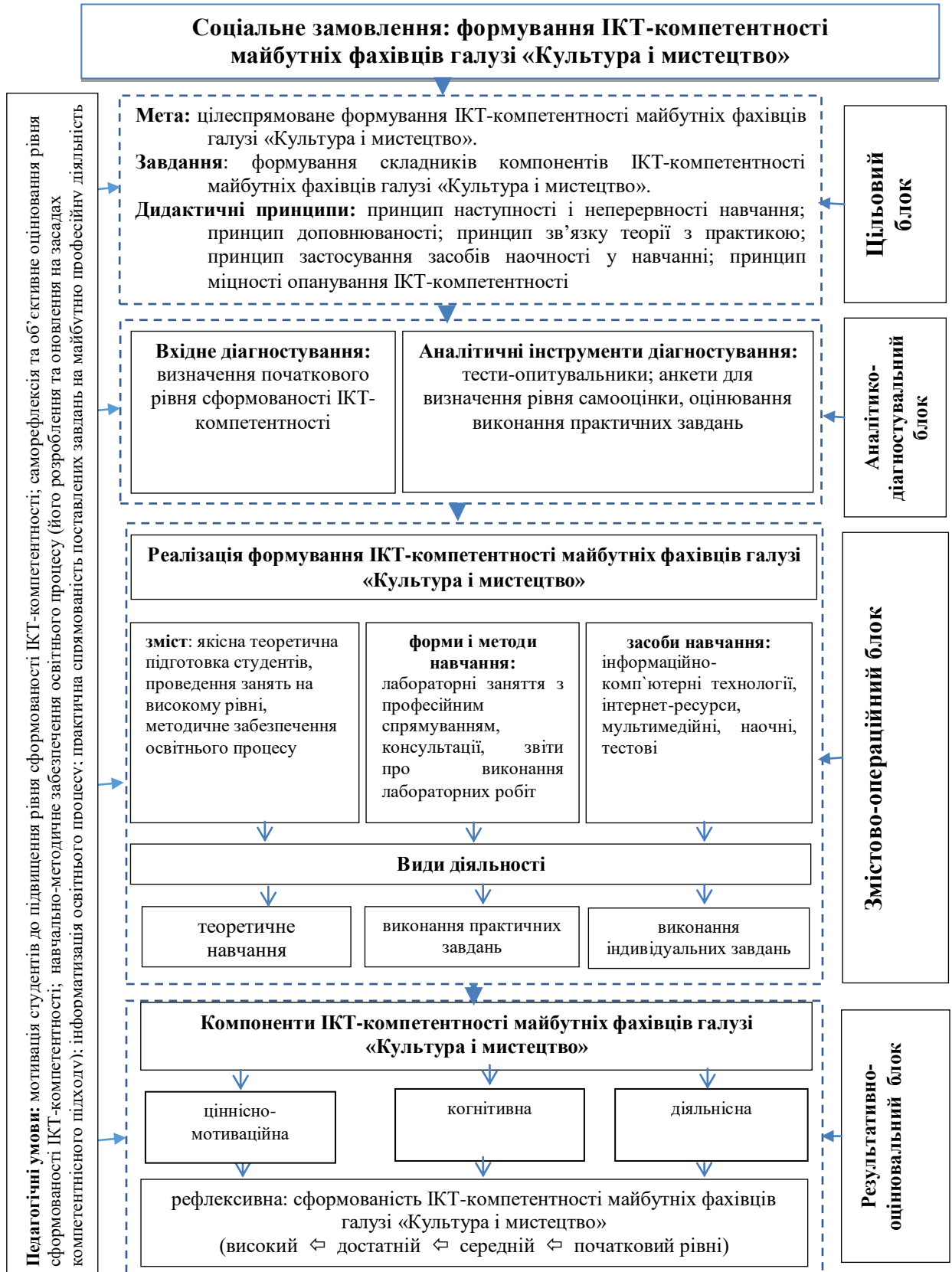

Рис. 2.6. Структурно-процесуальна модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Модель формування ІКТ-компетентності здобувачів вищої освіти розглядаємо як підсистему відкритого типу професійної компетентності, вбудовану в контекст цілісної педагогічної системи закладу освіти. Модель чітко орієнтована на спільну мету, як-от формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (представлено на рис. 2.6), і охоплює цільовий, аналітико-діагностувальний, змістово-операційний і результативно-оцінювальний блоки.

Підґрунтям моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» слугують такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання; принцип доповнюваності; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип застосування засобів наочності у навчанні; принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які в сукупності забезпечують основу цільового блоку для успішної реалізації нижченаведених складників.

Аналітико-діагностувальний блок передбачає визначення вхідного рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» (з огляду на вступ до ЗВО із різних закладів освіти мають різний рівень і теоретичних знань, і практичних умінь використання комп'ютерної техніки).

Змістово-операційний блок є орієнтовною схемою діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; традиційних і інноваційних методів навчання; застосування засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій.

Результативно-оцінювальний блок відображає успішність функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату.

У проєкції виокремлених блоків визначено педагогічні умови їхньої реалізації, серед яких:

- мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу);
- інформатизація освітнього процесу;
- практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

Запропонована модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» є процесуальною та враховує різні підходи до моделювання. Об'єкт моделі – ІКТ-компетентність – підлягає формуванню за її компонентам на основі системи практичної підготовки в умовах освітнього процесу. Важливо, що об'єкт нерозривно пов'язаний з його носієм, а саме суб'єктом – студентом, який, провадячи навчальну та самостійну діяльність, реалізує її функції, чим формує компоненти ІКТ-компетентності.

Отже, в ході дослідження встановлено й обґрунтовано компоненти методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», об'єднані в єдине ціле на базисі дидактичних принципів, концепції компетентнісного підходу та професійної орієнтації навчання.

2.4. Технологія реалізації моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Технологія навчання – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти [188, с. 331]. Моделювання методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і

мистецтво» уможливило розроблення також педагогічної технології реалізації авторської моделі.

Загалом педагогічну технологію вважають системною сукупністю та порядком функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, які використовують для досягнення педагогічних цілей; організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу. Педагогічна технологія – це сукупність дій, операцій і процедур, що інструментально забезпечують одержання прогнозованого результату. Педагогічні технології передбачають ефективність роботи за найменших затрат часу та ресурсів, вони відтворювані за різних умов, мають чітко окреслені, пов'язані між собою етапи, підлягають коригуванню на основі зворотного зв'язку [105, с. 64].

Технологія реалізації моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в освітньому процесі – це визначення цілей, завдань, проєктування, організація та проведення освітнього процесу щодо формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», а також перевірка ефективності розробленої моделі.

Розкриття актуальності проблеми дослідження на основі соціального замовлення дотичне до формулювання мети та завдань ЗВО, який готує майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», та визначення дидактичних принципів, яких доцільно дотримуватися для їхньої ефективної реалізації.

Поставлена в дослідженні мета полягала в цілеспрямованому формуванні ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», а завдання ЗВО охоплювали формування компонент ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» вимагало розроблення сукупності умов ефективної підготовки останніх, як-от:

- 1) мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- 2) саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- 3) навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу);
- 4) інформатизація освітнього процесу;
- 5) практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

Розглянемо технологію впровадження **першої умови**, тобто мотивації студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності. Аналіз наукових студій і публікацій дає підстави стверджувати, що детермінантами освітньої діяльності здобувачів вищої освіти є мета, умови та позитивна мотивація із професійною зорієнтованістю. Поняття мотивації пов'язане із сукупністю чинників, механізмів, процесів, які спонукають до реальної чи потенційної конкретно-спрямованої активності. Оптимальним варіантом розвитку мотивації особистості до здобуття освіти постає досягнення такої відповідності мотивів, що сприятимуть зростанню ефективності освітньої та професійної діяльності. Досвід українських і зарубіжних фахівців у вказаній царині містить переконливі аргументи про активізацію в ході навчання здобувачів вищої освіти різних мотивів одночасно, а переваги тієї чи тієї групи мотивів та їхній взаємозв'язок зумовлюють психологічні особливості структури мотивації навчання та їхню динаміку.

Мотив – спонукальна причина дій і вчинків людини. Основою мотиву діяльності людини виступають її різноманітні потреби. Внаслідок усвідомлення та переживання потреб первинних (природжених) і вторинних (матеріальних і духовних) у людини виникають певні спонуки до дії, завдяки яким ці потреби задовольняються [46, с. 295].

Питання мотивації до навчальної діяльності здобувачів вищої освіти розглядали О. В. Гилюн [40], Є. П. Ільїн [80]. Проблему мотивації до навчання

давно визнано однією з провідних у педагогічній психології: результат навчання апріорі детермінований зацікавленістю здобувачів вищої освіти освітнім процесом.

Складність і багатоаспектність проблеми мотивації зумовлює багатовимірність трактування сутності, природи, структури, а також функцій окремих мотивів. Як наголошує Є. П. Ільїн [80], значна кількість студій мотивації освітньої діяльності має відбиток недоліків у поглядах на мотивацію та мотиви, загальноприйнятих у науці. Відтак мотивом освітньої діяльності називають усі чинники, які призводять до виявів навчальної активності, тобто мету, потреби, установки, почуття обов'язку, інтереси тощо.

Утім дослідники окресленої проблеми, окрім поняття «навчальна мотивація», осмислюють змістове наповнення терміна «професійна мотивація». Загалом, з одного боку, мотивацію освітньої діяльності здобувачів вищої освіти не можна прирівнювати лише до навчальної мотивації, тому що до неї вже закладено професійну спрямованість, а з іншого – професійна мотивація здобувачів вищої освіти ще не відповідає професійній мотивації фахівців, залучених у професійну діяльність.

Є. П. Ільїн розрізняє декілька типів мотивації з огляду на результати навчання [80], серед яких:

1) мотивація, яку умовно варто визначити як «негативну», – спонуки здобувача вищої освіти, спричинені усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути, якщо він не навчатиметься (докори батьків, викладачів, одногрупників), не призводить до отримання успішних результатів навчання;

2) мотивація, що вирізняється «позитивним» характером, але також пов'язана з мотивами, які сформовано не в ході самої діяльності (виступає у двох формах: у першій формі дотична до вагомих для особистості соціальних прагнень – почуття обов'язку перед близькими, у другій формі окреслена вузькоособистісними мотивами – схвалення довколишніми, досягнення особистісного благополуччя;

3) мотивація, що слугує підґрунтям освітньої діяльності (мотивація, безпосередньо пов'язана з цілями навчання, задоволенням допитливості, пізнавальних інтересів, подоланням перешкод, інтелектуальною активністю).

Сформована за час навчання у ЗВО структура мотивів здобувача вищої освіти стає основою професійної мотивації майбутнього фахівця, що надає розвитку «позитивних» навчальних мотивів значення неодмінного складника особистості здобувача вищої освіти. Загалом, попри наявність широкого спектра візій мотивації навчання здобувачів вищої освіти, концептуальні поняття, що описують мотиваційну сферу (потреба, мотив, мотивація), відзначаються непослідовним трактуванням, нечіткістю класифікації, невизначеністю характеру динаміки мотивації до навчання, необґрунтованістю взаємозв'язку мотивів і розумінь, нерозробленістю моделі формування мотивації навчання здобувачів вищої освіти, що важливо для укладання відповідних освітніх програм.

Мотивацію майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання інформаційних технологій у професійній діяльності встановлювали із залученнями результатів педагогічного експерименту за запропонованою в дисертації шкалою (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Шкала мотивів майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання інформаційних технологій у професійній діяльності

Типи мотивації	Мотиви діяльності	Коефіцієнт впливовості
1	2	3
внутрішня мотивація	бажання здобути нові знання, уміння та навички	0,61
	самостійне використання інформаційних технологій	0,47
	використання сучасних цифрових засобів	0,43

	бажання й уміння використовувати програмне забезпечення	0,59
	задоволення від використання інформаційних технологій	0,75
	посилення самоосвітньої діяльності	0,38
	загальний показник	0,54
зовнішня позитивна мотивація	підвищення кваліфікаційного рівня	0,88
	неформальна й інформальна освіта	0,76
	різні форми заохочення на робочому місці	0,75
	участь у національних і міжнародних проєктах, конкурсах	0,57
	загальний показник	0,68
Зовнішня негативна мотивація	прагнення уникнути критики щодо невміння застосовувати інформаційні технології	0,28
	прагнення уникнути можливих покарань чи неприємностей у вигляді зняття заохочення тощо	0,21
	невміння створити власні матеріали за допомогою інформаційних технологій	0,39
	загальний показник	0,29

Як видно з таблиці, учасники експерименту зазначали про більший вплив зовнішньої позитивної мотивації. Це є доказом усвідомлення майбутнім фахівцем галузі «Культура і мистецтво» потреби змін у значущості впровадження інформаційних технологій для розвитку власної інформаційно-комунікаційної компетентності, про що дає підстави стверджувати збільшення коефіцієнта впливовості внутрішньої мотивації.

Наведемо статистику анкетування майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Так, опитані вказують на чинники, що перешкоджають використанню інформаційних технологій у професійній діяльності майбутніх

фахівців галузі «Культура і мистецтво», та на ті труднощі, що виникають під час упровадження ІКТ у їхню професійну діяльність (рис. 2.7, 2.8).

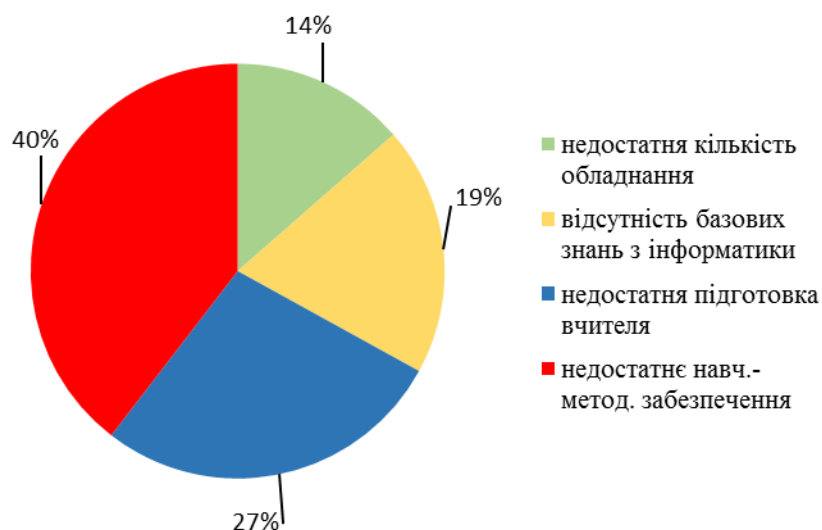

Рис. 2.7. Основні труднощі застосування інформаційних технологій майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво»

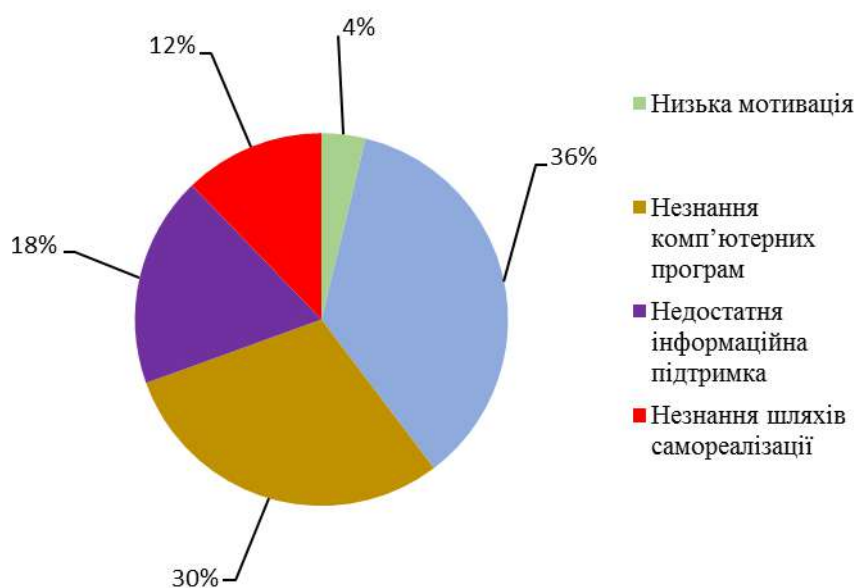

Рис. 2.8. Чинники, що перешкоджають упровадженню ІКТ

На основі результатів анкетування майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» постало очевидним, що для успішного опанування інформаційних технологій важливі такі умови, як:

- внутрішня стійка мотивація до доцільності застосування ІКТ у навчанні;

- наявність сучасних технічних засобів;
- наявність програмного забезпечення та навчально-методичних матеріалів;
- сукупність знань, умінь і навичок щодо використання інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

За результатами опитування також стало зрозуміло, що значна кількість майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у ЗВО відчуває невпевненість у ставленні до використання ІКТ, особливо до спеціалізованих програм, електронних ресурсів, педагогічних програмних засобів та інших сучасних засобів навчання в ситуації невідповідності сформованих до наявних можливостей ІКТ, що призводить до небажання працювати в нових умовах з використанням інформаційних технологій.

На діагностувальному етапі дослідно-експериментальної роботи визначали вхідний рівень мотивації майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. Так, з'ясували, що 37,8 % опитаних виявляють достатній рівень мотивації, потреби пізнавальної діяльності та професійного навчання з використанням ІКТ; 51,7 % респондентів демонструють сформованість пізнавальної активності та способів діяльності до застосування ІКТ на середньому рівні; лише 10,5 % досліджуваних мають творчий підхід, уміння проєктувати власну освітню діяльність, а також здатність до перенесення здобутих умінь у площину майбутньої професійної діяльності.

Результати анкетування дають підстави стверджувати, що заняття за експериментальною методикою істотно вплинули на формування у майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» позитивних мотиваційних комплексів. Аналіз динаміки результатів слугував підставою для висновку, що чим оптимальнішим є мотиваційний комплекс, чим більшою мірою активність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» вмотивована змістом педагогічної діяльності, прагненням досягти в останній позитивних результатів, тим більше вони зорієнтовані на забезпечення позитивних результатів та інноваційної діяльності. І навпаки, чим більше діяльність майбутнього фахівця

галузі «Культура і мистецтво» детермінована мотивами уникнення потреби застосовувати ІКТ, тим вищим є рівень його емоційної нестабільності.

Не менш важливим видається дотримання **другої педагогічної умови**, що передбачає саморефлексію (осмислення власної діяльності та здобутих результатів; оцінювання своїх досягнень і прийняття за них відповідальності) й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності.

Результати освітнього процесу зумовлює вплив різних зовнішніх і внутрішніх чинників (зміни у навчальних планах, забезпечення інформаційною літературою та засобами навчання, застосування сучасних методик і технологій навчання), а також суб'єктивних чинників (кадровий склад педагогічних працівників і студентів). Одна з найважливіших вимог оцінювання – об'єктивність: відповідність фактичних успіхів науково-педагогічних працівників, студентів; оцінювання виявленого рівня знань відповідно до чинних критеріїв і стандартів.

Друга умова набуває реалізації шляхом вхідного діагностування, що охоплює: визначення початкового рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з використанням аналітичних інструментів діагностування: тестів, опитувальників; анкет, практичних завдань. Це своєю чергою пов'язано із двома положеннями: *по-перше*, всі студенти спроможні засвоїти навчальний матеріал на достатньому та високому рівнях; *по-друге*, діагностоване цілепокладання навчального процесу уможливорює перевірку рівня засвоєння матеріалу на завчасно заданому рівні. Справедливість першого положення варто пояснювати тим, що студенти, незалежно від здатностей, мають змогу засвоїти навчальний матеріал і здобути знання й уміння. Друге ж твердження припускає діагностованість цілепокладання, тобто формулювання цілей, досягнення яких вдається перевірити. Останнє вимагає від викладача формулювання мети заняття так, щоб у ній звучав результат діяльності викладача і студентів: студент повинен досягти після заняття приросту знань, умінь, а також конкретизувати рівень засвоєння навчального матеріалу відповідно до ієрархії освітніх цілей. За

основу створення такої ієрархії можна взяти, наприклад, таксономію Блума (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання):

–*знання* передбачає запам'ятовування та відтворення термінів, понять тощо;

–*розуміння* – уміння інтерпретувати здобуті знання в інших ситуаціях;

–*застосування* – набуває вияву в отриманні практичних результатів під час виконання завдань;

–*аналіз* – набуває вияву в деталізації характеристик складників завдання, програмного продукту, апаратного засобу;

–*синтез* – набуває вияву в умінні скласти з окремих частин ціле з певним набором параметрів (доповідь, алгоритм, презентація);

–*оцінювання* – набуває вияву в умінні оцінити конкретний текст, програмний продукт, апаратний засіб, продукт своєї чи чужої діяльності за заданою метою.

Загальну схему вибору елементів, що підлягають оцінюванню, подано на рис. 2.9.

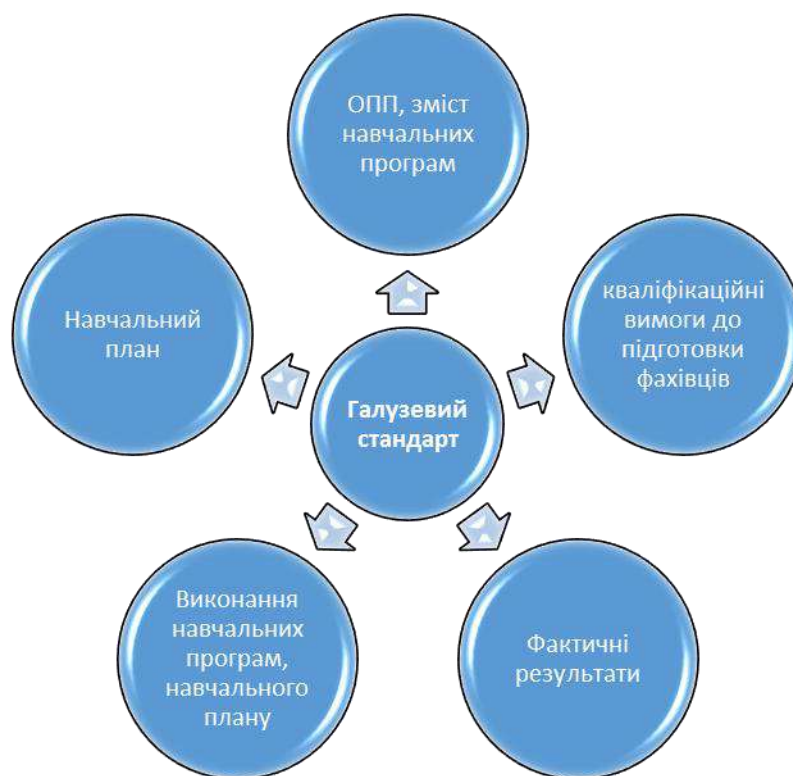

Рис. 2.9. Аналітична схема моніторингу у ЗВО

Одним із засобів діагностування засвоєння програмних результатів навчання є тестові завдання. Загальна «довжина тесту» може складати до 50 тестових завдань одного варіанта. Для кожної групи розробляють достатню кількість варіантів тестів, що гарантує певну секретність завдань під час проведення оцінювання. Платформу для тестування можна використати будь-яку. В ролі пілотного проєкту впроваджували таке оцінювання на базі **Moodle**, що дає змогу дистанційно опанувати навчальний матеріал, перевіряти завдання, вести електронні журнали оцінок. Тестовий блок Moodle припускає побудову декількох варіантів тестових завдань:

- множинний вибір;
- альтернативні – завдання типу «правильно/неправильно»;
- стисла відповідь зі стислою відповіддю (відкрита форма);
- числове питання – питання, на яке очікують певну кількість відповідей;
- відповідність;
- опис уможливорює додання до контрольної роботи тесту (наприклад, розповідь чи статтю), за яким можна потім поставити завдання;
- випадкове завдання має бути завданням, обраним із усіх завдань із будь-якої категорії;
- випадкове завдання у відкритій формі на відповідність (потребує стислої відповіді);
- заповнення прогалін у тексті (закриті відповіді).

З огляду на модернізацію підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів компетентнісний підхід, засадничий для пропонованого дослідження, регламентує оцінювання виконання та захисту лабораторних робіт. Процес оцінювання ходу та результатів виконання лабораторних робіт є досить складним і довготривалим: викладач зобов'язаний оцінити підготовку студента до лабораторної роботи (допуск), стежити за ходом виконання роботи (ступінь самостійності) й оцінити захист отриманих результатів.

Для підвищення мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж семестру, зокрема під час виконання і захисту лабораторних робіт,

застосовують накопичувальну (акумулювальну) систему оцінювання студентів під час поточного контролю. На практиці реалізації вищеназваної системи виникає низка труднощів, а саме: більшість студентів захищає роботи наприкінці семестру, упродовж одного заняття викладач не встигає ретельно опитати всіх студентів, студенти «вивчають» типові запитання викладача та готують відповіді лише на них. Відтак роль оцінок за виконання лабораторних робіт у підсумковій оцінці стає не такою вагомою, хоча дидактична роль лабораторних робіт надзвичайно велика, адже в ході їхнього виконання студенти набувають практичних навичок.

Підготовку до виконання лабораторних робіт варто розпочинати з ознайомлення з темою, метою та завданнями, ходом опрацювання останніх. Крім того, доцільно розглянути силабус дисципліни, де розписано не лише те, які компетентності потрібно сформувати, а й систему оцінювання, зокрема лабораторних робіт за етапами підготовки, виконання та захисту.

За потреби під час лабораторної роботи можна надавати студентам допомогу, звертати увагу на особливості виконання окремих завдань, що, втім, дасть змогу фіксувати також їхню якість і самостійність. Але, зважаючи на здебільшого брак часу в ході захисту студентами лабораторних робіт на поточне оцінювання, логічно розподіляти заняття на такі періоди, як: вступна частина, інструктаж, виконання роботи, її захист. Виставлення оцінки за лабораторну роботу передбачає захист студентом теоретичних відомостей, відповіді на контрольні запитання та перевірку виконання завдання. Оцінку треба заносити в журнал академічної групи й у електронний журнал.

У межах спрощення контролювальних функцій викладача та раціонального використання часу на лабораторному занятті в дослідженні пропонуємо застосовувати комп'ютерну техніку для підготовки до нього та для оцінювання окремих етапів його виконання. Йдеться про:

- 1) допуск до виконання лабораторної роботи;
- 2) хід виконання лабораторної роботи;
- 3) захист роботи.

– уміння захистити результати роботи.

Загалом для захисту однієї лабораторної роботи тестування дає змогу поставити студентів по 30–50 запитань, тоді як звичайне опитування – 3–4 запитання, тобто сприяє швидшому й об'єктивнішому оцінюванню рівня знань студентів. Відтак постає очевидним, що дотримання другої педагогічної умови передбачає реалізацію сукупності неперервних контролювальних дій, які уможливають спостереження та коригування (за потреби) формування ІКТ-компететності студента.

Розроблення якісного навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, вибудованого на засадах компетентнісного підходу, є **третьою педагогічною умовою.**

Основним різновидом навчально-методичного забезпечення освітнього процесу є електронні освітні ресурси (ЕОР). Положення про електронні освітні ресурси [128] регламентує визначення ЕОР як навчальних, наукових, інформаційних, довідкових матеріалів і засобів, розроблених в електронній формі та представлених на носіях будь-якого типу або розміщених у комп'ютерних мережах, відтворюваних за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідних для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами. ЕОР – це складник навчально-виховного процесу із навчально-методичним призначенням. Його використовують для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважають одним із найважливіших елементів інформаційно-освітнього середовища.

До основних видів ЕОР належать електронні документи, електронні видання, електронні дидактичні демонстраційні матеріали, інформаційно-аналітичні системи, репозитарій електронних ресурсів, комп'ютерні тести, електронні словники, електронні довідники, електронні бібліотеки цифрових об'єктів, електронні навчальні посібники, електронні підручники, електронні методичні матеріали, курси дистанційного навчання, електронні лабораторні практикуми, зокрема віртуальні лабораторії [17].

За функціональною ознакою, що визначає значення та місце ЕОР у навчальному процесі, їх класифікують як:

- навчально-методичні ЕОР (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, розроблені відповідно до навчальних планів);
- методичні ЕОР (методичні вказівки, методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та керівництва з виконання проєктних робіт, тематичні плани);
- навчальні ЕОР (електронні підручники та навчальні посібники);
- контролюючі ЕОР (програми тестування, банки контрольних запитань і завдань із навчальних дисциплін та інші ЕОР, що забезпечують контроль якості знань);
- допоміжні ЕОР (збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації педагогів, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії).

У чинних нормативних документах ЕОР визначено як вагомий складник сучасного освітнього середовища, наведено типізацію ЕОР, засновану на результатах дидактичного аналізу можливих за використання реалізованих ІТ засобів і форм подання навчального матеріалу й організації навчально-виховного процесу [145]. Для підготовки опису електронного ресурсу, крім укладання типології, особливу роль відіграє встановлення статусу документа, тобто його місця в системі ресурсів, яке зумовлене певними ознаками та розкриває співвідношення з іншими ресурсами чи матеріальними об'єктами. Як наслідок аналізу можливих для використання систем організації ресурсів, доцільно стратифікувати електронні ресурси за формою подання та нормативним навантаженням на [160]:

- 1) оригінал – автентичний ресурс, представлений у цифровій формі;
- 2) електронний аналог паперового видання – здебільшого відтворює оригінал, зберігаючи розташування тексту на сторінці, ілюстрації, посилання, примітки;

3) електронна версія – аналог, який має однаковий з оригіналом правовий статус (на окремому носії) у відповідному цифровому форматі для надання його користувачам у мережевому доступі чи на фізичному носіїві;

4) електронні відтворення – візуально відповідають структурі та вмісту оригіналу (зокрема копії друкованих документів, зображення тривимірних об'єктів тощо).

За результатами вивчення нормативно-правових документів, педагогічних і методичних джерел виявили, що до основних видів електронних освітніх ресурсів належать [5; 34; 35; 41; 62; 72; 102; 116; 131; 142; 145]:

– електронний документ (інформація, яку подано у формі електронних даних і для використання якої потрібні технічні засоби);

– електронне видання (ресурс, що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості та підлягає розповсюдженню у незмінному вигляді);

– електронний аналог друкованого видання (електронна копія друкованого видання, у якій на сторінці збережено розташування тексту, ілюстрацій, посилань, приміток тощо);

– електронні дидактичні демонстраційні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи, мультимедіа тощо, призначені для супроводу освітнього процесу);

– інформаційні системи (організаційно впорядкована сукупність документів (масивів документів) та інформаційних технологій, призначених для зберігання, оброблення, пошуку, розповсюдження, передавання та надання інформації);

– репозитарій електронних ресурсів (інформаційна система, що забезпечує зосередження в одному місці сучасних електронних освітніх ресурсів із можливістю надання доступу до них через технічні засоби, зокрема в інформаційних мережах);

– комп'ютерний тест (стандартизовані завдання, які подано в електронній формі, призначені для вхідного, проміжного та підсумкового

контролю рівня навчальних досягнень, а також самоконтролю та/або такі, що забезпечують вимірювання психофізіологічних і особистісних характеристик випробовуваного);

– електронний словник (електронне довідкове видання впорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, висловів, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними);

– електронний довідник (електронне довідкове видання прикладного призначення, в якому назви статей розміщені за абеткою чи в систематичному порядку);

– електронна бібліотека (ЕОР різних форматів, у якій передбачено можливості для їхнього автоматизованого пошуку та використання);

– електронний посібник (навчальне електронне видання, застосування якого доповнює чи частково замінює підручник);

– електронний підручник (електронне навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі);

– електронні методичні матеріали (електронна навчальна чи виробничо-практична публікація роз'яснень із певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни з викладом методики виконання окремих завдань, певного виду робіт);

– віртуальний лабораторний практикум (інформаційна система, що містить інтерактивну демонстраційну модель природних і/або штучних об'єктів, процесів та їхніх властивостей із застосуванням засобів комп'ютерної візуалізації);

– комп'ютерна модель (інформаційна система відтворення чи відображення об'єкта, задуму (конструкцій), опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи (та) характеристики об'єкта дослідження чи відтворення (оригіналу) засобами ІТ).

На нашу думку, з урахуванням зазначених вище вимог можна вважати придатною для застосування на практиці класифікацію ЕОР за [60]:

- ступенем структурування (від неперервного тексту, який не має розподілу на абзаци, параграфи тощо, до максимально формалізованого подання властивостей об'єктів у СУБД);

- типом ресурсу (за типом контенту: електронні дані – числові, символні, зображення, аудіозаписи тощо);

- програмним забезпеченням (системні, прикладні, сервісні; комбіновані: інтерактивні мультимедійні онлайн-служби);

- основними типами носіїв електронних ресурсів (режимами доступу: локального доступу (інформаційні дані зафіксовано на окремому фізичному носіїві, який має бути поміщеним користувачем до комп'ютерного пристрою для зчитування) та ресурси віддаленого доступу (інформаційні дані, подані в інформаційних мережах, зокрема ресурси, що розміщені на Інтернет-серверах);

- технологією розповсюдження (локальні електронні видання, мережеві, комбінованого розповсюдження);

- характером взаємодії з користувачем (ЕОР із повністю детермінованими послідовністю та формою подання навчального матеріалу, не детерміновані (інтерактивні) ресурси);

- специфікою (за цільовим призначенням, за періодичністю, за структурою, за правовим статусом, за наявністю друкованого еквівалента).

До ЕОР також належать навчальні відеофільми та звукозаписи, для відтворення яких достатньо побутового плеєра чи телевізора з відповідним інтерфейсом.

Реалізація **четвертої педагогічної умови** – інформатизація освітнього процесу – з огляду на специфіку власне процесу передавання знань потребує ретельного відпрацьовування використовуваних технологій створення електронних освітніх ресурсів [60]. Зауважимо, що така діяльність (електронне навчання), з одного боку, вимагає якісного моніторингу ІКТ-компетентностей педагогів, а з іншого – є виявом ІКТ-компетентності на практиці.

Інформаційно-комунікаційні технології, завдяки яким інформатизація освіти, як суспільне явище, стає вагомим чинником і сучасним інструментом інноваційного розвитку освіти, впроваджують у систему освіти вже впродовж декількох десятиліть. Основу освітнього процесу в сучасній освіті складає цілеспрямована, контрольована, інтенсивна самостійна робота студентів, які можуть навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи комплект спеціальних засобів навчання та погоджену змогу контакту з викладачем, а також контактів між собою. Метою сучасної освіти є підготовка студентів до повноцінної й ефективної участі у громадській і професійній діяльності в умовах інформаційного та телекомунікаційного суспільства.

«Серед найважливіших науково-технічних і соціально-економічних проблем нині особливо актуальними є проблеми інформатизації – створення системи ефективного забезпечення своєчасними, вірогідними і вичерпними відомостями з усіх суспільно значущих видів людської діяльності, умов для оперативного, ґрунтовного й усебічного аналізу досліджуваних процесів і явищ, прогнозування їхнього розвитку, передбачення наслідків ухвалених рішень. Їхнє вирішення невіддільне від розв’язання проблем інформатизації освіти, яка, з одного боку, відображає досягнутий рівень науково-технічного та соціально-економічного розвитку суспільства і залежить від нього, а з іншого – суттєво його зумовлює» [59, с. 39].

Доступна для учасників навчально-виховного процесу якісна та кількісна різноманітність компонент навчального середовища (різноманітність компонент навчального середовища, які може бути залучено у навчально-виховний процес) окреслює його потенційний дидактичний простір. У такому сенсі традиційне навчальне середовище, що існує та функціонує на рівні навчального закладу, постає закритим освітнім середовищем (ОС). Таке ОС є обмеженим щодо складу та структури своїх компонент і тому відзначається вузьким дидактичним застосуванням. Так, закрите ОС передбачає використання відносно вузького спектра матеріальних засобів навчання, навчальних ресурсів і педагогічних технологій, обмежений склад

викладацького персоналу й освітнього мікросоціуму, обмежену кількість навчальних приміщень та ін. Окрім цього, закрите ОС видається майже непридатним для екстериторіального залучення до освітньої діяльності окремої особи, інших студентів і викладачів, які навчаються і працюють поза межами навчального закладу, в якому така особа навчається чи працює. В непоодиноких випадках така змога, з педагогічної точки зору, є доцільною та потрібною.

Підґрунтям концепції розвитку відкритої освіти виступає ідея про те, що знання всього світу є суспільним благом [14; 18]. У передмові до першої Всесвітньої доповіді ЮНЕСКО *Towards Knowledge Societies* Коїтіро Мацуура зазначив: «Суспільства, які опираються на знання, муситимуть ними ділитися, щоб зберегти свою людську природу» [197]. Відкрита освіта поєднує в собі усталену традицію обміну добрими ідеями та вибудовану на співпраці, інтерактивну Інтернет-культуру XXI століття.

Відкриті освітні ресурси (англ. *Open Educational Resources – OER*) – загальна назва всіх освітніх засобів, до яких є повністю відкритий доступ завдяки безкоштовній ліцензії або надання статусу суспільного надбання та створення доступу до таких ресурсів за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій [30]. Ресурси можуть мати вигляд підручників, онлайн-курсів, тестів, мультимедій, програмного забезпечення й інших інструментів, придатних для використання у процесі викладання та навчання. Йдеться про дидактичні матеріали, розроблені для потреб навчальної підготовки, чи будь-який інший ресурс, який може бути застосовано в ході навчання. Відкрита модель публікації забезпечує ефективне та значне поширення знань, відкриття для повторної роботи, оновлення й адаптацію до потреб користувачів (викладачів і студентів) [170].

До переваг розвитку відкритих освітніх ресурсів і звернення до таких належать:

- можливість універсального та вільного доступу до змісту з високою якістю (завдяки прозорості ресурсів і можливості оцінювання та громадського

обговорення освітяни отримують потрібні матеріали, зокрема з найкращих університетів світу;

- зниження питомих витрат на освіту (через цифрову форму такі ресурси не потребують додаткових витрат за використання / доступ (за винятком фізичних носіїв));

- значне скорочення часу опрацювання освітніх програм, оновлення вже наявних, а також компенсування дефіциту навичок, пов'язаних із розвитком передових ресурсів (моделювання, відтворення досвіду, навчальні ігри);

- сприяння багатоканальному переказу (мультимедійність припускає залучення різних каналів сприйняття, що впливає на якість навчального процесу, що може бути також цікавішим для студентів);

- заохочення комунікації між авторами / викладачами та співпраці між споживачами й авторами (автори можуть краще та швидше реагувати на освітні потреби споживачів освітніх послуг);

- набуття значення інструменту для осіб, які самостійно навчаються протягом усього життя.

Відкриті освітні ресурси підтримують культуру спільної дії – спільного навчання, творення, обміну та співпраці. Наприклад, проекти фонду Вікімедіа – це, окрім уже добре відомої Вікіпедії, багата база мультимедій, тобто *wikimedia commons*, ймовірно, найбільша колекція фотографій, графіки, діаграм, відео та музики, що наявна на умовах вільної ліцензії (на сьогодні вона містить понад 6 мільйонів файлів). Серед інших споріднених проєктів фонду варто ознайомитися з вікіцитатами, вікісловником і вікіджерелами. У глобальному контексті освітяни можуть працювати в численних базах даних із відкритим доступом.

Епоха Web 3.0 дає змогу будь-якій людині бути й одержувачем, і активним (спів) автором навчальних даних. На освітньому сайті створення матеріалу та клік на кнопку «опублікувати» відділяє лише рішення про відкриту модель обміну своєю працею з іншими.

Реалізація під час побудови педагогічних систем принципів відкритої освіти, застосування сучасних методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій сприяють суттєвому розширенню потенційного простору ОС, забезпеченню формування та використання відкритого освітнього простору, в якому доступне для учасників освітнього процесу ОС не обмежене наявною у певному закладі освіти множиною його різноманітних компонент.

Це передусім стосується доступної якісної сукупності інформаційних ресурсів, що стають придатними для застосування в освітньому процесі завдяки розподіленим автоматизованим банкам даних і знань, а також обчислювальних ресурсів, які пропонують і підтримують у комп'ютерних мережах (корпоративних, глобальних), комунікаційних характеристик таких мереж.

Такі переваги визначають новий, збільшений компонентний склад відкритого ОС, що створює потенційні умови для покращення інформаційно-ресурсного забезпечення систем навчання, розширення спектра засобів навчання і педагогічних технологій для ефективного оперування ними в освітньому процесі.

Здебільшого вимоги до створення систем дистанційного навчання, реалізації інформаційних функцій для підтримання їхнього функціонування повинні задовольняти спеціальні освітні портали, застосування яких завдяки системній змістовій інтеграції навчальних ресурсів, уніфікації сервісів комп'ютерних мереж та інтерфейсів користувачів має суттєво підвищити ефективність мережного навчання, зумовити набуття нових цілей та інструментів інноваційного розвитку освіти.

У ході дослідження виявили, що студенти, які розібрали приклади виконання завдань, викладені на відкритих ресурсах (зокрема, Youtube), краще впоралися з лабораторними роботами та демонструють значно кращі показники, встигають зробити набагато більше за той самий час порівняно з іншими. На переконання студентів, розвиток і розширення бази знань із різних дисциплін, доступ до яких забезпечують мережні технології, є нагальною потребою навчання за сучасних умов.

Практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність є **п'ятою педагогічною умовою**, що визначає міру інтегрування сформованої ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у блок професійних компетентностей і ступінь її впливу на професійне становлення особистості фахівця.

У такому контексті зауважимо, що основними функціями університетського навчання, спроектованого на професійне становлення особистості, на думку Н. Л. Коломінського, є такі, як [84]:

- формування професійних (цільових, смислових, операційних) установок, системи професійно важливих знань, науково-культурного кругозору;
- формування професійно важливих умінь, навичок;
- виявлення, розвиток професійно важливих здібностей (інтелектуальних, перцептивних, комунікативних, експресивних, організаторських, мовних та ін.);
- розвиток духовних потреб майбутнього фахівця, морально-етичне вдосконалення його особистості;
- сприяння самоактуалізації кожної особистості, культивування розвитку індивідуальності як передумови індивідуального стилю праці.

Відтак психолого-педагогічними резервами позитивної дії навчання на професійне становлення особистості майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» постають [84, с. 13]:

- особистісно-діяльнісна спрямованість змісту, методики, організації навчально-виховного процесу формування професійних установок;
- концептуальна єдність і наступність змісту, форм і методів навчання;
- проблемно-методологічний, розвивальний характер викладання;
- теоретично обґрунтований прагматизм;
- індивідуалізація та диференціація навчального процесу;
- співпраця викладачів зі студентами як колегами, суб'єкт-суб'єктні стосунки (діалог).

Традиційна форма навчання передбачає теоретичну (лекційні та семінарські заняття), а також практичну (практичні та лабораторні заняття, виробничі практики тощо) підготовку майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Сучасний рівень інформаційних технологій і програмного забезпечення відкриває значні перспективи модернізації та підвищення ефективності навчання, а саме індивідуалізації процесу навчання як симбіоз їхніх дидактичних можливостей із традиційними формами навчання. Комп'ютерні технології навчання потрібні сьогодні й для навчання за допомогою локального комп'ютера, й у комп'ютерних мережах.

Результати проведеного дослідження дають підстави констатувати про покращення рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», зважаючи на усвідомлення останніми її практичного застосування у майбутній професійній діяльності. Позаяк вивчення всіх принципів роботи обчислювальної техніки та її опцій у майбутній професійній діяльності потребує додаткових затрат аудиторних годин, варто обміркувати переваги компактнішого викладання матеріалу, як-от: приділення уваги найбільш вагомим і фундаментальним поняттям; розроблення та поширення додаткових методичних посібників, електронних підручників, за допомогою яких студент самостійно, проте ґрунтовно опрацюватиме потрібний матеріал. Крім того, викладачі, задіяні у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», під час викладання фахових (мистецьких) дисциплін можуть опиратися на сформований рівень ІКТ-компетентності, що, відтак, зумовлюватиме його подальше підвищення.

Наступний крок реалізації моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – це виокремлення та характеристика компонентів ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» відповідно до структури ІКТ-компетентності (рис. 2.5). Це детермінувало розроблення програми та навчально-методичного комплексу дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології», який уведено до

навчальних планів закладів вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців усіх мистецьких спеціальностей, зазвичай, на першому курсі (Додаток А).

Ще один крок – добір форм, методів і засобів навчання, що спрямовані на досягнення визначених мети та завдань підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Підсумкову перевірку рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» проводили у формі заліку, за результатами поточної та підсумкової перевірки знань. Критерії оцінювання розробляли у проекції кожної запропонованої в дослідженні компоненти, тобто отримали:

- когнітивний (теоретичне опанування поняттєвого апарату; рівень знань; уміння визначати взаємозв'язок здобутих знань і майбутньої професійної діяльності; повнота, чіткість, логічність відповідей на запитання);
- ціннісно-мотиваційний (наявність стійких професійних мотивів, особистісних, суспільно орієнтованих і професійно спрямованих якостей);
- діяльнісний (рівень опанування прикладних умінь і навичок);
- рефлексивний (об'єктивне самоцінювання рівня власних досягнень, орієнтації майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення).

Отже, запропонована в дисертації технологія передбачала здійснення в ході експериментального навчання ефективної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в напрямі формування їхньої ІКТ-компетентності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

У другому розділі обґрунтовано доцільність проектування й упровадження цілісної методичної системи *формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»*, яка б забезпечувала підготовку до практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій у їхній професійній діяльності, здатність і готовність до постійної самоосвіти та самовдосконалення, а також можливість формування ІКТ-компетентності.

Реалізацію методичної системи *формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»* супроводжувало використання системи завдань, що зумовлюють поступове підвищення рівня останньої, цілісне застосування на практиці здобутих знань і сформованих умінь. Це вимагало вдосконалення освітніх компонент дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології», яку студенти мистецьких спеціальностей вивчають на I курсах, а відтак аналізу навчальної програми та внесення до неї змін з огляду на наявність у першокурсників достатнього рівня розвитку комп'ютерної грамотності, набутої під час засвоєння шкільного курсу інформатики. У такому ключі набула подальшого розвитку освітня компонента «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» для другого (магістерського) рівня із уведенням до його системи завдань методу проєктів.

Вивчено особливості формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за кожною групою методів (характером діяльності учасників освітнього процесу), серед яких: 1) пояснювально-ілюстративні, 2) репродуктивні, 3) проблемний виклад навчального матеріалу, 4) частково-пошукові, 5) дослідницькі.

Для забезпечення оптимального режиму формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» рекомендовано практикувати такі організаційні форми занять, як:

- колективна робота з використання ІКТ у комп'ютерному класі, предметному кабінеті за наявності мультимедійної дошки; online заняття; віртуальна екскурсія; Інтернет-проект тощо;
- парна або групова діяльність студентів із використанням ІКТ у комп'ютерному класі, предметному кабінеті за наявності мультимедійної дошки; організація проектної діяльності;
- індивідуальна діяльність студентів із використанням ІКТ: дистанційне навчання (для підтримання чи організації освітнього процесу, організації консультацій для студентів); використання online конференцій (форумів, чатів).

З огляду на те, що сучасний фахівець галузі «Культура і мистецтво» має вільно орієнтуватися в інформаційному освітньому середовищі згідно з вимогами державних стандартів, оперувати технологічними й інформаційно-комунікаційними прийомами професійної діяльності та навичками їхнього застосування для виконання практичних завдань, уміти послуговуватися для цього відповідними до завдань програмними засобами, окреслюється потреба пошуку та реалізації ефективної моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», обґрунтування педагогічних умов і розроблення методики розвитку їхньої ІКТ-компетентності шляхом упровадження комплексу заходів із підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо набуття професійних навичок застосування ІКТ.

На основі аналізу праць науковців методичну систему потрактовано як сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального), спрямовану на підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Основними етапами проектування останньої названо виявлення найважливіших компонент системи (підсистем) та їхніх взаємозв'язків; безпосереднє проектування кожної з компонент системи; експериментальну апробацію розробленої методичної системи та її коригування залежно від проміжних результатів. Під час проектування методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі

«Культура і мистецтво» передбачено врахування структури ІКТ-компетентності.

Підґрунтям моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обрано такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання, принцип доповнюваності, принцип зв'язку теорії з практикою, принцип застосування засобів наочності у навчанні, принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які в сукупності забезпечують основу **цільового блоку** для успішної реалізації нижчевикладених складників.

Аналітико-діагностувальний блок присутній для встановлення вхідного рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» (через вступ на навчання із різних закладів освіти вони мають різний рівень і теоретичних знань, і практичних умінь використання комп'ютерної техніки).

Змістово-операційний блок є орієнтовною схемою діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; традиційних і інноваційних методів навчання; застосування засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій.

Результативно-оцінювальний блок відображає успішність функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату.

Констатовано, що авторська модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» є процесуальною й охоплює різні підходи до моделювання. Об'єкт моделі – ІКТ-компетентність – підлягає формуванню за основними її компонентами на базі системи практичної підготовки в умовах освітнього процесу. Істотно, що об'єкт нерозривно пов'язаний із його носієм, а саме суб'єктом – студентом, який,

провадячи навчальну та самостійну діяльність, реалізує її функції, чим формує компоненти ІКТ-компетентності.

У проєкції виокремлених у дослідженні блоків визначено **педагогічні умови** та технологію їхньої реалізації, як-от:

- мотивація до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності;
- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу);
- інформатизація освітнього процесу;
- практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

Розроблено критерії оцінювання (за чотирма рівнями: високий, достатній, середній, початковий) за показниками, що відповідають кожній компоненті:

- когнітивний (теоретичне опанування поняттєвого апарату; рівень знань; уміння визначати взаємозв'язок здобутих знань і майбутньої професійної діяльності; повнота, чіткість, логічність відповідей на запитання);
- ціннісно-мотиваційний (наявність у майбутніх фахівців стійких професійних мотивів, особистісних, суспільно орієнтованих і професійно спрямованих якостей);
- діяльнісний (рівень опанування прикладних умінь і навичок);
- рефлексивний (об'єктивне самооцінювання рівня власних досягнень, орієнтація майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення).

Отже, запропонована в дисертації технологія передбачала здійснення в ході експериментального навчання ефективною підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в напрямі формування їхньої ІКТ-компетентності.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»

3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту

Експериментальну перевірку педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» виконували на основі авторської моделі (п. 2.3) впродовж декількох етапів – пошуково-теоретичного, дослідно-експериментального, узагальнювально-корекційного. Кожен із зазначених етапів передбачав реалізацію відповідних напрямів педагогічного супроводу [67; 100; 144; 171].

Перший етап (2016–2017 рр.) – пошуково-теоретичний – охоплював вивчення стану проблеми на сучасному етапі; аналіз літератури (психологічної, педагогічної, методичної) з проблематики; опрацювання наявних освітніх інформаційних ресурсів і педагогічних програмних засобів для навчання майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; проведення констатувального зрізу, визначення початкового рівня інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Другий етап (2017–2020 рр.) – дослідно-експериментальний (формувальний) – супроводжувався розробленням моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; організацією та проведенням констатувального й формувального етапів експерименту та навчально-методичної роботи для перевірки ефективності педагогічних умов і підходів до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в освітньому інформаційному середовищі закладу вищої освіти; створення навчально-методичних матеріалів щодо використання

інформаційно-комунікаційних технологій у освітній і самоосвітній діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Третій етап (2020–2021 рр.) – узагальнювально-корекційний – полягав у продовженні експериментального навчання; уточненні чинників успішності формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; проведенні експериментального зрізу для виявлення ефективності запропонованої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; оформленні тексту дисертації.

Дослідно-експериментальну роботу виконували на базі Рівненського державного гуманітарного університету, Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Експеримент організували відповідно до вимог проведення формувального експерименту в педагогічних дослідженнях [45, 120, 137, 172]. Загалом у експерименті взяло участь 402 майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (з них у контрольних групах – 205 осіб, в експериментальних – 197 осіб). Вибір груп зумовлювали вимоги до однорідності контрольних та експериментальних груп. Однорідність вибірки забезпечували шляхом оцінювання рівня інформаційно-комунікаційної компетентності під час початкового діагностування.

У контрольній групі навчання застосовували традиційні методики, в експериментальній групі провадили інноваційну діяльність і вводили експериментальну методику, спрямовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Усі інші умови, що могли впливати на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», намагалися врівноважити.

З огляду на загальні вимоги до дослідно-експериментальної роботи, а також методологічної бази дослідження (компетентнісний, системно-діяльнісний

підходи), що слугує основою організації процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», створили програму експерименту з реалізації моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у ЗВО з теоретичним обґрунтуванням, розробленням і впровадженням методики формування ІКТ-компетентності, а також виявлених педагогічних умов і підходів до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Зазначені підходи детермінували окреслення і змістовних, і технологічних напрямів формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процесі фахової підготовки.

Результати першого етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що система підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» функціонує за традиційними підходами до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, де пріоритетними завданнями залишаються такі, як: надання певної сукупності знань, вироблення вмій і навичок у межах базового набору офісних програм, і підлягає викладанню здебільшого як вирівнювальний курс «комп'ютерної грамотності».

Теоретичний аналіз психологічної та педагогічної літератури із задекларованої в дисертації проблеми, досвід практичної роботи в царині підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» дали змогу зробити припущення для експериментальної перевірки, серед яких: формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» відбуватиметься більш ефективно у межах спеціально створеної моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в системі ЗВО, особливістю якої є лінійно-зворотний характер і наявність взаємопов'язаних компонент: ціннісно-мотиваційної, когнітивної (змістовної), діяльнісної та рефлексивної, кожна з яких спроектована на певні форми та методи діяльності.

Варто підкреслити умовність виокремлення таких компонент, зважаючи на використання на всіх етапах дослідження педагогічних прийомів і методів

формування ІКТ-компетентності, що дублюють і доповнюють один іншого. Крім того, жодна з компонент не має чітких обмежень. Так, наприклад, ціннісно-мотиваційну компоненту можна схарактеризувати як наскрізну, тобто таку, формування якої тривало впродовж усього періоду експерименту: завдання прищеплення мотивації, зацікавленості та потреби в ІКТ-компетентності завжди вирізнялося актуальністю, попри відмінності й особливості кожної з компонент, які взято до уваги під час експерименту.

Мету проведення формувального етапу експерименту вбачали в упровадженні авторської моделі й обґрунтуванні запропонованих педагогічних умов формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», якими визначили: наявність соціального замовлення; вияв мотиваційної потреби в ІКТ-компетентності шляхом організації діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в інформаційному освітньому середовищі; впровадження сучасних технологій, засобів навчання та форм навчально-методичної роботи; забезпечення науково-технічної й навчально-методичної підтримки процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у ЗВО; організацію самостійної діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретичне обґрунтування мети та завдань формувального етапу експерименту дало змогу укласти стратегію побудови системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». З огляду на спрямованість дослідно-експериментальних заходів на підвищення рівня ІКТ-компетентності стратифікували такі напрями підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в царині інформатизації їхньої діяльності для успішного формування ІКТ-компетентності, як: попередня теоретична підготовка, активна робота на лабораторних заняттях, організація самостійної діяльності, захист виконаних завдань.

Застосування ІКТ передбачало постійне використання комп'ютерної техніки, комп'ютерних програм, ЕОР – і у процесі навчання, й у професійній діяльності;

організацію навчання за спеціально розробленими програмами, навчально-методичними матеріалами та спецкурсами; проведення навчально-методичних заходів і виконання індивідуальних завдань, у доборі яких брали до уваги індивідуальні можливості й інтереси майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», а також стирання грані між очною, заочною, очно-дистанційною й іншими формами підготовки із визначенням появи нової інтегральної форми – змішане навчання, що поєднує традиційну й електронну його форми.

Рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» під час експериментального дослідження діагностували шляхом моніторингу результатів упровадження структурно-функціональної моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в систему їхньої фахової підготовки. Моніторинговими дослідженнями називаємо:

- проведення моніторингу ІКТ-компетентності всіма суб'єктами в руслі кваліметричного підходу;
- дотримання об'єктивності процесів самооцінювання;
- зіставлення результатів самооцінювання з результатами періодичного зовнішнього оцінювання;
- установлення відмінностей між рівнями ІКТ-компетентності на початковому та прикінцевому етапах дослідження та виявлення чинників, які вплинули на результат;
- планування подальшої діяльності з огляду на ступінь відповідності реальних результатів і запланованих.

Важливим для своєчасної корекції процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» вважаємо вхідний, поточний, проміжний і вихідний контроль. Вхідний контроль охоплював завдання на з'ясування рівня теоретичної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; засвоєння знань і формування вмінь із використання ІКТ; окреслення стану психолого-педагогічної готовності майбутніх фахівців галузі «Культура і

мистецтво» до онлайн-навчання; встановлення рівня оперування комп'ютерною технікою.

Основними завданнями поточного та проміжного контролю були такі, як: спонукання до самонавчання; оцінювання ступеня та якості засвоєння змісту програм підготовки; виявлення труднощів у професійній діяльності та прогалин у знаннях і вміннях студентів для надання їм кваліфікованої допомоги.

Вхідне діагностування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» проводили на констатувальному етапі дослідження для визначення початкового рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» різних курсів. Склад вибірки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної й експериментальної груп подано в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Склад контрольної й експериментальної груп майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – учасників дослідження

Група	Курси			
	2017– 2018 н.р.	2018– 2019 н.р.	2019– 2020 н.р.	2020– 2021 н.р.
кількісний склад				
контрольна (205 осіб)	57	53	49	46
експериментальна (197 осіб)	54	48	52	43

Для обґрунтування вибору різноманітних напрямів і методів дослідження, що сприяють формуванню ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», прелставили вектор мотивів, інтересів і потреб майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в контексті курсу навчання.

Із сукупності методів навчання для учасників контрольної групи обрано традиційні методи, як-от: лекція, лабораторна робота, репродуктивний,

пояснювально-ілюстративний, захист виконаних робіт одним пакетом; для значної частини майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи – інноваційні методи, серед яких: проблемний, дослідницько-пошуковий, змішане навчання, навчання онлайн, онлайн-семінари й ін.

На початковому та завершальному етапах експерименту студентам контрольної й експериментальної груп запропонували вказати в запропонованому для опрацювання опитувальнику три пріоритетні для них види діяльності. Розподіл отриманих відповідей наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Порівняльні результати вибору майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» форм і методів діяльності

Види форм і методів діяльності	Контрольна група		Експериментальна група	
	2017 р.	2021 р.	2017 р.	2021 р.
традиційні форми та методи:				
– лекції,	97	64	102	44
– бесіда,	51	29	56	11
– групова дискусія,	63	87	64	92
– розповідь-пояснення,	90	45	75	20
– пояснювально-ілюстративний метод,	103	98	112	48
– репродуктивний метод	64	33	49	9
інноваційні форми і методи впровадження ІКТ:				
– відеолекції,	7	23	16	27
– створення електронного портфоліо,	38	58	49	65
– навчальні проєкти,	29	61	25	53
– інтерактивні лекції,	34	68	47	86

– змішане навчання,	5	35	11	74
– практичні заняття із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення,	32	74	50	89
– проблемний метод,	0	7	2	31
– дослідницько-пошуковий метод,	0	12	0	29
– метод проєктів у навчанні,	16	23	32	55
– практичні завдання,	30	56	24	25
– навчання онлайн,	0	3	0	23
– онлайн-семінар,	2	8	6	18
– розташування у мережі інтернет,	0	4	1	10
– веб-квести,	0	0	1	16
– кластери,	0	0	0	0
– вебінари,	8	11	5	28
– тренінги з використанням ІКТ,	51	75	63	104
– майстер-класи	40	49	41	65

Значно кращими виявилися результати учасників експериментальної групи: останні надали перевагу інноваційним формам підготовки, які вимагають постійного застосування ІКТ, що є можливим лише для студентів із високим і достатнім рівнями розвитку ІКТ-компетентності.

Діагностувальний, пошуковий і навчальний експерименти проводили протягом кількох років за різними напрямками розвитку професійної освіти (доступність, мобільність, гнучкість, системність, оперативність). У ході реалізації кожного напрямку послуговувалися методами емпіричного наукового пошуку в комплексі з іншими методами.

Широкий спектр напрямів дослідження зумовив необхідність залучення різних критеріїв і методів до визначення ефективності запропонованої моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

На кожному етапі дослідження практикували опрацювання різного роду предметних і психолого-педагогічних тестів, анкет, опитувальників, індивідуальних завдань; залучення спостереження, порівняльного аналізу, зовнішнього оцінювання, самооцінювання.

Моніторинг рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» проводили за допомогою розробленої автором системи контрольнo-вимірюваних матеріалів. Майбутнім фахівцям галузі «Культура і мистецтво» запропонували такі форми роботи: тести з дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці», анкетування й опитування (додатки В, Г); спостереження за діяльністю майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; ознайомлення із національними та міжнародними мистецькими проектами.

На констатувальному етапі дослідження, з огляду на результати анкетування майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за назвою «Шкала мотивів професійної діяльності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» щодо використання ІКТ» (додаток Д) визначили показники внутрішньої мотивації, зовнішньої позитивної та зовнішньої негативної мотивації, а також з'ясували недостатність мотиваційного комплексу педагогічних кадрів до опанування та практичного застосування ІКТ у ході навчання, а також відсутність певних педагогічних умов забезпечення формування ІКТ-компетентності (п. 2.4).

Унаслідок проведеного опитування за допомогою анкети «Визначення рівня формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»на предмет виявлення готовності останніх до використання ІКТ у професійній діяльності» (додаток В) встановили, що ІКТ у освітньому процесі та професійній діяльності із 402 майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» оперують 94 % осіб, із яких 61 % – у навчанні з такою частотністю використання:

постійно –11,8 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (декілька разів на місяць – 16,5 %, декілька разів на семестр – 46,8 %, декілька разів на рік – 24,9 %).

Результати анкетування слугували базисом для укладання переліку умов успішного формування ІКТ-компетентності, як-от:

- внутрішня стійка мотивація до доцільності застосування ІКТ у навчанні;
- наявність технічних засобів;
- наявність програмного забезпечення та навчально-методичних матеріалів у навчанні;
- сукупність знань, умінь і навичок використання ІКТ у навчанні.

Шляхом діагностування на констатувальному етапі експерименту з'ясували: студенти мистецьких спеціальностей здебільшого використовують ІКТ для пошуку додаткової інформації в інтернеті – 72 %, мультимедіа застосовують – 66 %, а спеціалізовані програмні засоби навчання – лише 4,5 %. Зазначимо, що 8 % послуговуються ІКТ за допомогою консультанта (чи сторонньої особи). Такі дані увиразнюють недостатній рівень ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що підтверджують результати самооцінювання майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

На початковому етапі апробування моделі – для визначення вхідного рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – діагностували рівень ІКТ-компетентності останніх шляхом їхнього опитування із залученням анкети «Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» (додаток Г), а також на предмет окреслення ступеня самооцінювання власного рівня ІКТ-компетентності (рис. 3.1).

За результатами опитування постала очевидною невпевненість значної кількості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у ставленні до використання ІКТ, особливо до спеціалізованих програм із підтримки навчання, електронних ресурсів, педагогічних програмних засобів та інших сучасних засобів навчання в ситуації нерозуміння наявних можливостей ІКТ.

Рис. 3.1. Визначення рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (самооцінювання)

Під час експерименту діагностування передбачало врахування компонентного складу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (ціннісно-мотиваційної, когнітивної, діяльнісної, рефлексивної) за розробленими критеріями і показниками.

Терміном «критерій» у дисертації оперуватимемо зі значенням «ознака, на основі якої здійснюється оцінювання чогось; мірило; умовна прийнята міра, яка дає можливість здійснити вимірювання об'єкта і на основі цього дати йому оцінку» [46, с. 245].

На думку О. В. Овчарука, «для кожної науки досить важливим є питання про критерії, якими можна керуватися в оцінюванні педагогічних процесів і явищ. Тільки за наявності таких критеріїв можливо зробити висновок про бажані, найкращі результати педагогічного впливу» [95, с. 24].

Визначення критеріїв вимагає розроблення системи показників. Поняття «показник» не припускає загального вимірювання, оскільки не вирізняється необхідними та достатніми властивостями для повної характеристики того або того явища. Показники відображають окремі властивості й ознаки певного об'єкта та є засобом накопичення кількісних і якісних даних для узагальнення критерію [74].

Унаслідок осмислення наукових джерел у контексті визначення критеріїв розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» встановлено, що більшість дослідників вважає за доцільне оцінювати мотиви використання ІКТ, рівень теоретичних знань і практичних навичок у цій сфері, а також здатність до рефлексивної діяльності та подальшого розвитку потрібних якостей.

Аналіз напрацювань із проблеми визначення критеріїв розвитку ІКТ-компетентності дав змогу з'ясувати, що зазвичай система оцінювання критеріїв співвідносна зі структурними елементами такої якості, тобто виокремлені критерії рівня сформованості ІКТ-компетентності відображають компоненти її структури.

На основі засосування належних засобів діагностування визначено критерії сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» і відповідні до них показники (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Критерії та показники сформованості ІКТ-компетентності
майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»**

Критерії	Показники
позитивна динаміка мотивації до застосування ІКТ для виконання професійно орієнтованих завдань	– характер мотивів діяльності; – наявність зацікавленості в застосуванні ІКТ; – потреба розвитку ІКТ-компетентності
наявність системи знань, умінь і навичок із застосуванням ІКТ для провадження процесу навчання	– повнота теоретичних знань, практичних умінь із застосування ІКТ у навчанні; – системність і усвідомленість знань з ІКТ
сформованість умінь і навичок виконання професійних завдань на основі ІКТ	– характер виконуваних завдань; – характер освітньої діяльності; – здатність до перенесення знань у нову ситуацію
самосвідомість і самооцінювання досягнутих результатів	– рівень самооцінки порівняно із зовнішньою оцінкою

У межах компонентного складу ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» визначаємо чотири рівні їхнього розвитку (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Рівні розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» відповідно до компонентного складу

Критерії Рівні	Ціннісно-мотиваційна компонента	Когнітивна компонента	Діяльнісна компонента	Рефлексивна компонента
високий	мотивація висока, творчий підхід до пізнавальної діяльності	рівень опанування ІКТ високий, досягнення високих результатів	продуктивний рівень	рефлексія на успіх, творчу діяльність
достатній	мотивація висока, активність до пізнавальної діяльності	рівень опанування ІКТ достатній, досягнення значних результатів	конструктивний рівень	рефлексія на аналітично-синтезуючу діяльність
середній	мотивація середня, зацікавленість пізнавальною діяльністю	рівень опанування ІКТ середній, досягнення безпосередніх результатів	адаптивний рівень	рефлексія на аналітичну діяльність
початковий	мотивація низька, байдуже ставлення до пізнавальної діяльності	рівень опанування ІКТ початковий, відсутність результатів	елементарний рівень	рефлексія на компонент діяльності

Схарактеризуємо визначені рівні розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» із початковим рівнем ІКТ-компетентності вирізняються низькою мотивацією, переважанням зовнішньої мотивації, байдужим ставленням до використання ІКТ або відсутністю потреби в останньому. Такі студенти спроможні лише на репродуктивному рівні відтворювати узагальнені вміння за певним алгоритмом; виконувати елементарні прийоми з оброблення інформації та знати місце її знаходження; працювати з окремим типовим програмним забезпеченням зі сторонньою допомогою; знати можливість застосування ІКТ у професійній діяльності.

Середній рівень ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» передбачає їхню певну мотивацію та зацікавленість пізнавальною діяльністю з використанням ІКТ. Студенти здатні до пошуку та добору інформації з різних джерел; прищеплення елементарних умінь користування програмним забезпеченням, офісними програмами, електронними освітніми ресурсами; виконання певних практичних завдань для реалізації професійної діяльності; роботи з окремим типовим програмним забезпеченням для виконання завдань зі сторонньою допомогою; адаптації до використання ІКТ у професійній діяльності.

Майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» із достатнім рівнем ІКТ-компетентності відзначаються достатньо високою мотивацією й активністю до пізнавальної діяльності щодо використання ІКТ. Такі студенти вміють працювати з різною інформацією (пошук, добір, збереження, опрацювання та передавання) з різноманітних джерел і форм представлення (тексти, графіки, схеми, діаграми, презентації тощо); користуватися програмним забезпеченням, офісними програмами, електронними освітніми ресурсами, спеціалізованими програмами; оперувати сучасними ІКТ для виконання різних завдань професійної діяльності; самостійно звертатися до знань з ІКТ у стандартних ситуаціях, виконувати розумові операції (аналіз, абстрагування, узагальнення тощо), робити висновки, виправляти помилки, яких припустилися; надавати допомогу іншим одногрупникам.

Високий рівень ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» означає їхню високу мотивацію та творчий підхід до пізнавальної

діяльності щодо використання ІКТ. Студенти можуть на високому рівні працювати з інформацією та створювати нову інформацію, нові знання у сфері ІКТ (останні є ґрунтовними, міцними, системними); застосовувати ці знання для виконання творчих завдань; у ході професійної діяльності вміють самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти та відстоювати особисту позицію; здатні до пошуково-дослідницької діяльності в напрямі введення нових форм і засобів навчання, а також до самоосвіти та саморозвитку, надання допомоги іншим.

Таблиця 3.5

Рівні розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» відповідно до їхніх показників

Рівні розвитку ІКТ-компетентності	Показники розвитку ІКТ-компетентності
початковий	мінімально припустимий рівень ІКТ-компетентності, що забезпечує використання комп'ютера; знання основ комп'ютерної грамотності; використання електронних носіїв для збирання, оброблення та зберігання інформації; підготовку до друку документів
середній	мінімально потрібний рівень ІКТ-компетентності, що відображає здатність використовувати засоби ІКТ, застосовувати стандартні програми, окремі ЕОР у навчанні
достатній	оптимально потрібний рівень ІКТ-компетентності, що дає змогу усвідомлено, цілеспрямовано та диференційовано використовувати засоби ІКТ у навчанні та професійній діяльності; застосовувати спеціальні програмні засоби, ЕОР для виконання навчальних завдань; залучати досвід інших до виконання навчальних завдань засобами ІКТ
високий	системне бачення розвитку ІКТ, що уможливорює вироблення власної стратегії їхнього використання; досконале оперування спеціальними програмними засобами, що зорієнтовані на реалізацію освіти та професійної діяльності

Кожен рівень, починаючи від початкового, передбачає збереження вимог попереднього та приєднання нових. Окреслені критерії та їхні функції тісно взаємодіють між собою та становлять цілісний процес.

Таблиця 3.6

Критерії вияву рівнів розвитку ІКТ-компетентності
майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Рівні	Критерії (уміння, навички)
початковий	<p>елементарне знання комп'ютера: запуск програми MS Word, самостійний набір тексту без форматування, перегляд інформації на електронних носіях, використання мережі Інтернет;</p> <p>студент не може об'єктивно оцінювати рівень сформованості своєї інформаційно-комунікаційної компетентності</p>
середній	<p>вільне використання офісної програми Word, самостійний набір тексту з використанням форматування, створення елементарних презентацій у програмі Power Point з умінням послуговуватися окремими інструментами, створення діаграми у програмі Excel, пошук і добір інформації у мережі Інтернет для реалізації професійної діяльності;</p> <p>студент не може об'єктивно оцінювати рівень розвитку своєї інформаційно-комунікаційної компетентності, демонструє нестійкий інтерес до вдосконалення інформаційно-комунікаційної компетентності</p>
достатній	<p>вільне використання офісної програми Word, створення презентацій у програмі Power Point з анімацією, гіперпосиланням, електронних таблиць, діаграм у програмі Excel, застосування електронних освітніх ресурсів, їхній пошук, оцінювання, відбір, демонстрація, зокрема у мережі інтернет, участь у професійних інтернет-форумах, мережних спільнотах, здатність і бажання до застосування ІКТ;</p> <p>студент не завжди може об'єктивно оцінювати рівень розвитку своєї інформаційно-комунікаційної компетентності, здатність до самоосвітньої діяльності та саморозвитку</p>

ВИСОКИЙ	<p>вільне використання офісних програм для виконання професійних завдань, вільне та доцільне використання педагогічних програмних засобів для навчання, застосування електронних освітніх ресурсів у навчанні, використання відкритих освітніх ресурсів, інтернет-технологій (ел. пошта, блоги, сайти, форуми, мережеві проекти, ел. бібліотеки тощо) в освітньому процесі, залучення засобів комунікації;</p> <p>студент може об'єктивно оцінювати рівень розвитку своєї інформаційно-комунікаційної компетентності та визначати шляхи її подальшого вдосконалення, демонструє високу здатність до самоосвітньої діяльності та саморозвитку</p>
---------	--

Шляхом аналізу рівня сформованості рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» різних курсів встановили, що більшість із них вважає за доцільне оцінити мотиви використання ІКТ, рівень теоретичних знань і практичних навичок у цій сфері, а також ступінь спрямованості на самооцінювання та подальший саморозвиток досліджуваних якостей.

Проведений у дослідженні моніторинг процесу навчання майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» забезпечує безперервне відстеження якісних змін у процесі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», більш об'єктивне оцінювання рівня розвитку їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності та складання прогнозованих результатів.

Унаслідок тестування майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на предмет визначення рівня ІКТ-компетентності з'ясували нижчевикладене (рис. 3.2):

- високий рівень ІКТ-компетентності мають 9% майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», які взяли участь у опитуванні;
- достатній рівень ІКТ-компетентності репрезентують 28% майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», які взяли участь у опитуванні;
- середній рівень ІКТ-компетентності виявляють 42% майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», які взяли участь у опитуванні;
- початковий рівень ІКТ-компетентності демонструють 21% майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Рівень інформаційно-комунікаційної компетентності (онлайн-тестування)

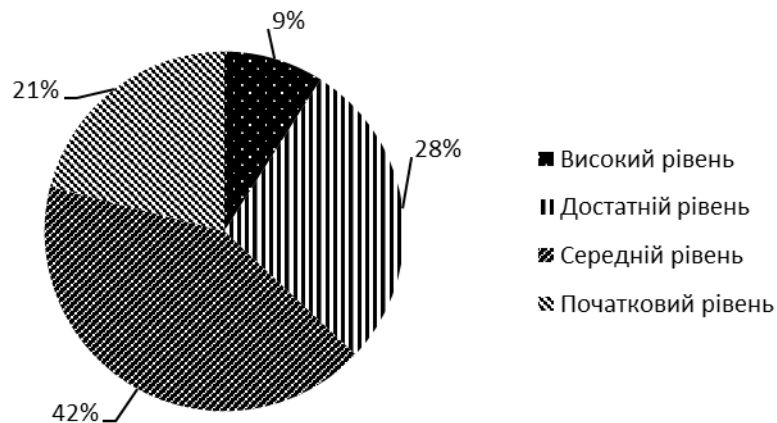

Рис. 3.2. Рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Загалом 37% майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» мають високий і достатній рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, що не варто вважати оптимістичним. Результати діагностування уможливили подальше відстеження позитивної динаміки формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Рівень формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» оцінювали з умовою збереження можливості набуття кожною із компонент (ціннісно-мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, рефлексивна) будь-якого зі значень – високого, достатнього, середнього, початкового. Поєднання таких значень визначало рівень формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Рівень формування ІКТ-компетентності вважали початковим у разі виконання одного зі співвідношень:

- 1) дві компоненти знаходяться на середньому рівні розвитку, а дві – на початковому;
- 2) одна з компонент – на середньому рівні, а всі решта – на початковому;
- 3) усі чотири компоненти – на початковому рівні розвитку.

Рівень формування ІКТ-компетентності визнавали середнім, якщо:

1) одна компонента – на початковому, середньому чи достатньому рівнях розвитку, усі інші – на середньому рівні;

2) дві компоненти – на середньому рівні розвитку, дві інші – на достатньому рівні;

3) усі чотири компоненти знаходяться на середньому рівні розвитку.

Рівень формування ІКТ-компетентності визначали як достатній, якщо:

1) дві компоненти знаходяться на високому рівні розвитку, а дві – на достатньому рівні;

2) одна компонента – на середньому, достатньому чи високому рівні розвитку, усі інші – на достатньому рівні;

3) усі чотири компоненти – на достатньому рівні розвитку.

Рівень формування ІКТ-компетентності розглядали як високий, якщо:

1) на достатньому рівні знаходиться одна з компонент, решта – на високому рівні;

2) усі чотири компоненти мають високий рівень розвитку.

3.2. Діагностування рівня формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

На констатувальному етапі експерименту встановили, що основними причинами розвитку в майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» ІКТ-компетентності на початковому та середньому рівнях є недостатність ціннісно-мотиваційної, когнітивної, діяльнісної, рефлексивної компонент відповідно. З огляду на це формувальний етап мав спрямованість на реалізацію моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на основі впровадження комплексу таких педагогічних умов, як:

- мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності;

- саморефлексія та об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності;

- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення в руслі компетентнісного підходу);
- інформатизація освітнього процесу;
- практичне проектування обраних завдань на майбутню професійну діяльність.

Підсумковий етап педагогічного експерименту передбачав уточнення та конкретизацію найважливіших положень припущення, узагальнення й оформлення результатів дослідження. Завдання цього етапу експерименту полягали у виявленні ефективності розробленої моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в освітньому процесі; оцінюванні впливу окреслених педагогічних умов на розвиток аналізованої якості; перевірці методики й укладанні на її основі методичних рекомендацій стосовно формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; формулюванні висновків дисертації.

З огляду на визначення рівнів формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за допомогою діагностувального інструментарію й на констатувальному, й на формувальному етапах дослідження узагальнювальний етап відображав простеження результативності такої роботи. Динаміку якісних змін виявляли шляхом порівняльного аналізу результатів початкового та підсумкового контролю стану сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на ґрунті запропонованих критеріїв і показників. Оцінювання рівня формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в експериментальній і контрольній групах вимагало залучення комплексу взаємозумовлених методів, серед яких:

а) на теоретичному рівні – аналіз науково-педагогічної літератури, нормативно-методичної бази й інформаційних ресурсів; навчальних посібників, монографій, дисертацій, статей і матеріалів науково-методичних конференцій із проблем формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і

мистецтво»; розгляд навчальних планів закладів вищої освіти для з'ясування стану розробленості означеної проблеми;

б) на емпіричному рівні – діагностувальні методи: тестування, анкетування, інтерв'ювання, опитування, бесіди, самооцінювання – для розкриття стану формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», виокремлення їхніх потреб і мотивів щодо підготовки; педагогічні спостереження – для систематичного контролю перебігу процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; метод теоретичного моделювання – для побудови моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності авторської моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

в) на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту – статистичні методи: метод математичної статистики – для опрацювання даних педагогічного експерименту (критерій згоди Пірсона χ^2) на предмет виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та перевірки достовірності результатів; метод обробки статистичних даних програмою SPSS Statistic Viewer – для встановлення відмінностей показників внутрішньої та зовнішньої мотивації майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи; метод аналізу графічного подання емпіричних даних засобами табличного процесора – для визначення наукової достовірності отриманих результатів.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що на початку експериментальної роботи між майбутніми фахівцями в галузі «Культура і мистецтво» експериментальної та контрольної груп за ступенем формування ІКТ-компетентності суттєвих відмінностей не було.

Діагностування рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на формувальному етапі уявило суттєву різницю між контрольними й експериментальними групами за всіма

компонентами рівнів формування інформаційно-комунікаційної компетентності. За результатами прикінцевого дослідження характеру установок на використання ІКТ у професійній діяльності підтвердили прогнозовані припущення про якісне та кількісне покращення рівнів за визначеними критеріями в експериментальній групі.

Унаслідок аналізу рівня сформованості ІКТ-компетентності за **ціннісно-мотиваційною компонентою** (табл. 3.7) з'ясували, що якщо на початку педагогічного експерименту високий і достатній рівні ІКТ-компетентності мали 57,6 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», то відповідний педагогічний вплив і реалізація належних установок зумовили зростання рівня зацікавленості використанням ІКТ майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальних груп до 71,4 %, що характеризує підвищення рівня мотивації та потреби в інформаційно-комунікаційній компетентності майже на 14 %.

Результати експерименту розкрили виразне посилення вмотивованості до формування ІКТ-компетентності, потреби підготовки та професійного розвитку: на початку експерименту 11,4 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» взагалі не бачили перспектив формування ІКТ-компетентності, тоді як на його завершення кількість умотивованих майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» збільшилася, тобто експериментованих із початковим рівнем залишилося тільки 9 осіб, що складає 4,6 %. Серед якісних змін – підвищення показників орієнтирів майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на саморозвиток. Варто наголосити й на помітно незначному зростанні в контрольній групі рівня мотивації та потреб, а також установок на якісні та кількісні зміни у професійній діяльності (на 2 %–3 %, що знаходиться у межах статистичної похибки).

Таблиця 3.7

Аналіз рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за ціннісно-мотиваційною компонентою

Етапи	Групи	Кількість осіб із відповідним рівнем			
		високий	достатній	середній	початковий
початок експерименту	КГ	32 15,6%	76 37,1%	69 33,7%	28 13,7%
	ЕГ	35 17,8%	72 36,5%	66 33,5%	24 12,2%
кінець експерименту	КГ	36 17,6%	80 39,0%	66 32,2%	23 11,2%
	ЕГ	53 26,9%	87 44,2%	48 24,4%	9 4,6%

За результатами контролю рівня формування ІКТ-компетентності можна стверджувати про актуалізацію в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи мотивів і потреб формування ІКТ-компетентності. Динаміку розвитку ціннісно-мотиваційної компоненти ІКТ-компетентності подано на рис. 3.3.

Початковий етап експерименту також передбачав з'ясування – з огляду на визначені в дисертації типи мотивації (п. 2.4), що майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» у своїй діяльності, що супроводжується використанням ІКТ, мають різну мотивацію:

а) 26,9 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» демонструють внутрішню мотивацію: отримують задоволення від результатів роботи та процесу навчальної діяльності, найбільш повної реалізації своїх здібностей і можливостей (самостійно оперують інформаційно-комунікаційними технологіями,

користуються сучасними технічними засобами та програмним забезпеченням тощо);

б) 44,2 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» виявляють зовнішню позитивну мотивацію;

в) 24,4 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» репрезентують зовнішню негативну мотивацію.

Загалом одержані під час формуального етапу педагогічного експерименту результати дають підстави констатувати про можливість за сприятливих педагогічних умов підвищення мотиваційного комплексу професійної діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання ІКТ.

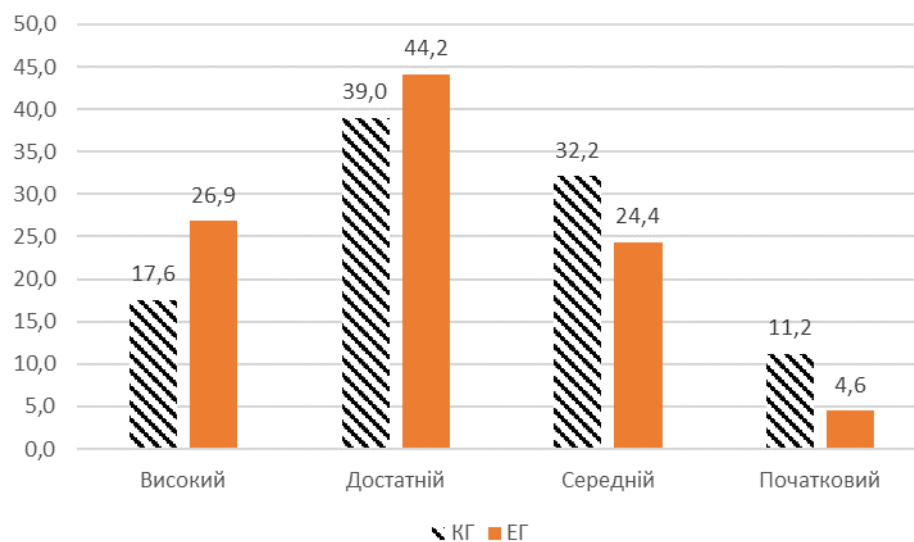

Рис. 3.3. Динаміка розвитку ціннісно-мотиваційної компоненти ІКТ-компетентності (у %)

Динаміку результатів визначення мотиваційного комплексу майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» розкрито в таблиці 3.8. Аналіз динаміки результатів анкетування продукує низку переконливих аргументів про позитивний вплив інноваційної діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з використанням сучасних ІКТ під час впровадження експериментальної методики на мотивацію формування їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності.

Таблиця 3.8

Мотивація професійної діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до використання інформаційно-комунікаційних технологій

№ рядка	Співвідношення трьох видів мотивації	Співвідношення від загальної кількості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (%) (до експерименту)	Співвідношення від загальної кількості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (%) (після експерименту)
1	$BM \geq ЗПМ > ЗНМ$	48,4	56,7
2	$BM > ЗНМ > ЗПМ$	10,8	10
3	$ЗПМ > BM > ЗНМ$	16,1	20
4	$ЗПМ > ЗНМ > BM$	8,6	5
5	$ЗНМ > BM > ЗПМ$	7,5	3,3
6	$ЗНМ > ЗПМ > BM$	8,6	5

Ідеться про збільшення частки респондентів, які належать до першого типу (із 48,4 % до 56,7 %), на тлі зниження сумарної частки експериментованих, що представляють найгірші мотиваційні типи (5 і 6 рядки таблиці 3.8) майже вдвічі (від 16,1 % до 8,3 %). Прикметно, що між цими комплексами візуалізуються проміжні, у сенсі їхньої ефективності, мотиваційні комплекси, сумарна частка яких до та після експериментальної підготовки залишилася майже незмінною (до – 35,5 %, після – 35 %).

Загалом задоволеність майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» професійною діяльністю є тим вищою, чим оптимальніший його мотиваційний комплекс, тобто висока вага внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації супроводжується низькою вагою зовнішньої негативної мотивації.

Шляхом обробки статистичних даних програмою SPSS Statistics Viewer виявили відмінності у показниках внутрішньої та зовнішньої мотивацій майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи. Результати вказано в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Результати діагностування професійної діяльності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо використання ІКТ на початковому та завершальному етапах проведення експерименту

Типи мотивації	Початковий етап експерименту	Завершальний етап експерименту	Значення χ^2	Рівень значущості
	середнє та стандартне відхилення	середнє та стандартне відхилення		
ВМ	3,75 ± 1,05	4,22 ± 0,94	15,7	$p \leq 0,05$
ЗПМ	3,55 ± 0,84	3,96 ± 0,86	21	$p \leq 0,05$
ЗНМ	2,69 ± 1,22	2,8 ± 1,09	10,1	$p \leq 0,05$

Як видно з таблиці, значущі зміни властиві й внутрішній мотивації ($\chi^2=15,7$; $p \leq 0,05$), і зовнішній позитивній мотивації ($\chi^2 = 21$; $p \leq 0,05$). Так, зовнішні позитивні мотиви більш ефективні та більш бажані порівняно із зовнішніми негативними, що й підтвердили наприкінці експерименту, тоді як для зовнішньої негативної мотивації значущих відмінностей простежити не вдалося.

За результатами анкетування постає очевидним досить відчутний вплив занять з експериментальною групою на формування у майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» позитивних мотиваційних комплексів до ІКТ: від оптимальності мотиваційного комплексу залежить активність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво», вмотивована змістом педагогічної діяльності, прагненням досягти в ході останньої певних позитивних результатів, а також його зорієнтованість на забезпечення позитивних результатів та інноваційної діяльності. Навпаки, мотивована уникненням бажання застосовувати ІКТ діяльність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» вирізняється вищим рівнем емоційної нестабільності.

Подальше дослідження цілісного бачення та знання змісту ІКТ-компетентності майбутніми фахівцями в галузі «Культура і мистецтво» увиразнило свідоме демонстрування студентами експериментальної групи ґрунтовних, достатньо повних, системних знань у сфері ІКТ, а також набутих

умінь і навичок роботи з програмним забезпеченням, комп'ютерними програмами, оперування поняттям «інформаційно-комунікаційна компетентність». Відрадно те, що студенти експериментальної групи виявляли не лише ґрунтовні знання у сфері ІКТ, а й обізнаність зі спеціалізованими програмними засобами, електронними освітніми ресурсами для підтримки навчання; уміння працювати з інформаційними об'єктами для забезпечення освітньої та професійної діяльності. Важливим видається також зростання у майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» здатності до самоаналізу та визначення труднощів із подальшим їхнім усуненням.

Загалом після експерименту постало безсумнівним зменшення кількості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи з початковим рівнем ІКТ-компетентності. Для доведення статистичної значущості кількісних змін, які продемонстрували майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи щодо зростання рівня ІКТ-компетентності після проведення формувального етапу експерименту, скористалися критерієм узгодженості Пірсона (зіставлення розподілу ознак) χ^2 [162, с. 178], який розраховували за формулою:

$$\chi^2 = \sum_{k=1}^m \frac{(V_k - P_k)^2}{P_k}$$

Зауважимо, що:

V_k – відсотковий розподіл даних результатів діагностування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» наприкінці формувального етапу експерименту;

P_k – відсотковий розподіл даних результатів діагностування досліджуваної якості перед проведенням формувального етапу експерименту;

m – кількість визначених рівнів ІКТ-компетентності .

Подаємо результати обчислень критерію згоди χ^2 для експериментальної та контрольної груп за ціннісно-мотиваційною компонентою:

$$\chi_{EG}^2 = \frac{(26,9-17,8)^2}{17,8} + \frac{(44,2-36,5)^2}{36,5} + \frac{(24,4-33,5)^2}{33,5} + \frac{(4,6-12,2)^2}{12,2} = 13,54$$

$$\chi_{\text{КТ}}^2 = \frac{(17,6-15,6)^2}{15,6} + \frac{(39,0-37,1)^2}{37,1} + \frac{(32,2-33,7)^2}{33,7} + \frac{(11,2-13,7)^2}{13,7} = 0,85$$

За результатами обрахунків для експериментальної групи значення критерію χ^2 (13,54) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$ ступенів вільності. Згідно з таблицею Пірсона критичні значення χ^2 , якщо $m=3$ становлять:

$$\chi_{\text{кр.}}^2 = 7,815 (\rho \leq 0,05)$$

Відмінності між двома ознаками розподілу можна вважати достовірними, якщо $\chi_{\text{емп.}}^2 \geq \chi_{\text{кр.}}^2$ (вірогідність допустимої помилки $<0,05$).

Так, із вірогідністю помилки не більше як 5 % можна стверджувати, що за ціннісно-мотиваційною компонентою в експериментальній групі відбулися статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 0,85 виявилось меншим за відповідне табличне значення 7,815 ($\chi_{\text{емп.}}^2 < \chi_{\text{кр.}}^2$).

Таблиця 3.10

Аналіз рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за когнітивною компонентою

Етапи	Групи	Кількість осіб із відповідним рівнем			
		високий	достатній	середній	початковий
початок експерименту	КГ	34 16,8 %	62 30,7%	87 43,1%	19 9,4%
	ЕГ	35 17,8%	50 25,4%	98 49,7%	14 7,1%
кінець експерименту	КГ	36 17,8%	77 38,1%	69 34,2%	23 11,4%
	ЕГ	53 26,9%	87 44,2%	45 22,8%	12 6,1%

Тобто зміни ціннісно-мотиваційної компоненти ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи впродовж формувального експерименту не є статистично значущими. Вірогідність того, що

частотні показники ціннісно-мотиваційної компоненти результатів обстеження представників контрольної групи, встановлені перед і після закінчення формувального етапу експерименту, статистично не відрізняються, складає 95 %.

Шляхом аналізу ІКТ-компетентності за **когнітивною компонентою** простежили збільшення частки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» із високим і достатнім рівнями формування ІКТ-компетентності із 44,7 % на початку дослідної роботи до 63,8 % наприкінці, що характеризує зростання рівня опанування ІКТ на 19,1 % (табл. 3.10). Утім, за час експерименту високий і достатній рівні зазнали підвищення в контрольній групі тільки на 6 %.

Динаміку формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за когнітивною компонентою подано на рис. 3.4.

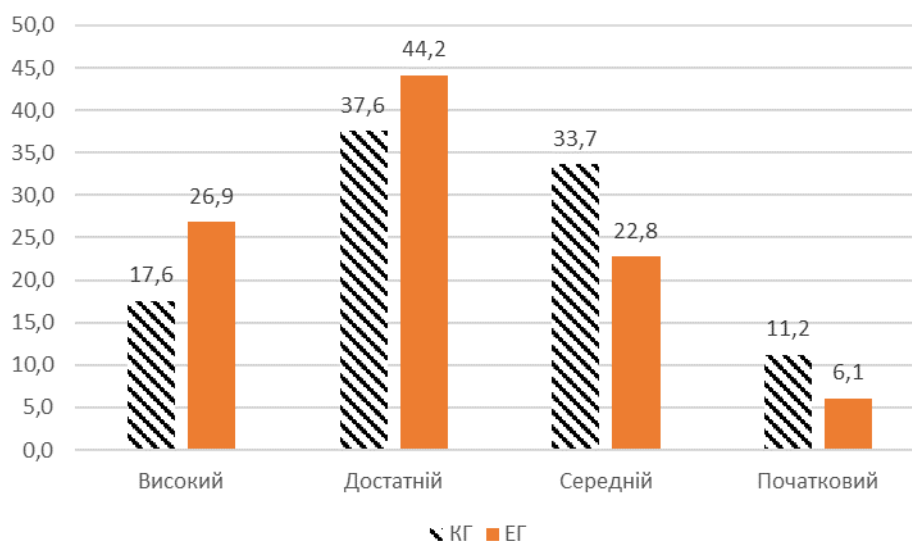

Рис. 3.4. Динаміка розвитку когнітивної компоненти ІКТ-компетентності (%)

Дослідження передбачало порівняльний аналіз сформованості навичок користування засобами комунікацій та активності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», який дав змогу оцінити роль розроблених навчально-методичних матеріалів у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності вищеназваних фахівців. Перший зріз проводили після першого року такої взаємодії, другий – наприкінці експерименту. Результати порівняння даних першого та другого зрізів розкривають позитивні зміни показників активності учасників комунікаційних процесів щодо формування інформаційно-

комунікаційної компетентності. Так, серед майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи (205 майбутніх фахівців у галузі «Культура і мистецтво») на початку експерименту вищезгадану активність репрезентували 96 осіб, на завершення – 113, що увиразнює підвищення рейтингової оцінки на 17 осіб, що становить 8,3 %. В експериментальній групі (197 майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво») спостерегли збільшення активності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» від 85 до 140 осіб, що складає 28 % на достатньому та високому рівнях загалом. Постало очевидним, що залучення майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до комунікаційних процесів і мережевої взаємодії сприяє підвищенню їхньої мотивації до використання ІКТ і формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Варто констатувати про значне зростання потреби постійного оновлення знань про можливості застосування інформаційних технологій у навчанні, проектуванні навчально-методичної діяльності та самоосвіті.

Подаємо результати обчислень критерію згоди χ^2 для експериментальної та контрольної груп за когнітивною компонентою:

$$\chi_{\text{ЕГ}}^2 = \frac{(26,9-17,8)^2}{17,8} + \frac{(44,2-25,4)^2}{25,4} + \frac{(24,4-49,7)^2}{49,7} + \frac{(4,6-7,1)^2}{7,1} = 32,45$$

$$\chi_{\text{КТ}}^2 = \frac{(17,6-16,6)^2}{16,6} + \frac{(37,6-30,2)^2}{30,2} + \frac{(33,7-43,9)^2}{43,9} + \frac{(11,2-9,3)^2}{9,3} = 4,63$$

За результатами обрахунків, для експериментальної групи значення критерію χ^2 (32,45) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$ ступенів вільності згідно з таблицею Пірсона.

За когнітивною компонентою в експериментальній групі з вірогідністю помилки не більше як 5 % можна стверджувати про наявність статистично значущих змін. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 4,63 було меншим за відповідне табличне значення, тобто зміни за змістовно-цільовою компонентою рівня формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи не є статистично значущими. Вірогідність того, що частотні показники змістовно-цільового компонента результатів обстеження представників контрольної групи, встановлені перед і

після закінчення формувального етапу експерименту, статистично не відрізняються, складає 95 %.

Аналіз ІКТ-компетентності за діяльнісною компонентою дав змогу зафіксувати зростання високого та достатнього рівнів формування ІКТ-компетентності від 42,2 % на початку експерименту до 57,5 % наприкінці, що відображає покращення розуміння майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво» процесуальної сутності застосування наявних умінь і нових навичок у постановці та виконанні педагогічних і професійних завдань на основі ІКТ на 15,3 % (табл. 3.11). Так, за час експерименту відбулося підвищення рівня формування ІКТ-компетентності в контрольній групі на 6,8 %.

Таблиця 3.11

Аналіз рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за діяльнісною компонентою

Етапи	Групи	Кількість осіб із відповідним рівнем			
		високий	достатній	середній	початковий
початок експерименту	КГ	19 9,3	64 31,2	57 27,8	65 31,7
	ЕГ	24 12,2	61 31,0	50 25,4	62 31,5
кінець експерименту	КГ	23 11,2	74 36,1	56 27,3	52 25,4
	ЕГ	37 18,8	96 48,7	36 18,3	28 14,2

У ході експерименту спостерегли якісні зміни щодо вибору майбутніми фахівцями в галузі «Культура і мистецтво» інноваційних форм і методів упровадження ІКТ. На завершення експерименту кращі результати продемонстрували учасники експериментальної групи, які надавали перевагу інноваційним формам підготовки й інноваційним видам діяльності, як-от: відеолекції, інтерактивні лекції, змішане навчання, навчання онлайн та ін. Якісні

зміни простежили й щодо формування навичок використання інтернету як інструменту пошуку інформації (від 46 % до 97 %), навчання онлайн (від 23 % до 86 %), участі у проєктах (від 11,9 % до 25,2 %).

Дослідження також розкрило зміни показників студентів контрольної групи. Більшість із останніх удосконалила вміння працювати в офісних програмах (від 33 % до 44 %), здійснювати пошук інформації в інтернеті (від 42 % до 59 %). Однак майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи демонструють недостатньо розвинені системність, оперативність, мобільність знань і вмінь засвоювати та застосовувати сучасні ІКТ для виконання педагогічних і професійних завдань.

Динаміку формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за діяльнісною компонентою подано на рис. 3.5.

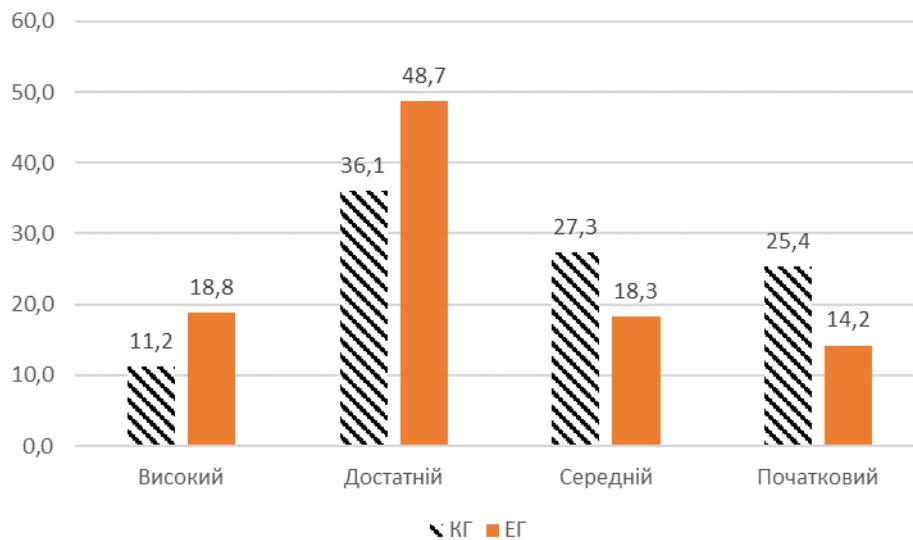

Рис. 3.5. Динаміка розвитку діяльнісної компоненти ІКТ-компетентності (%)

Результати обчислень критерію згоди χ^2 для експериментальної та контрольної груп за діяльнісною компонентою є такими:

$$\chi_{\text{ЕГ}}^2 = \frac{(18,8-12,2)^2}{12,2} + \frac{(48,7-31,0)^2}{31,0} + \frac{(18,3-25,4)^2}{25,4} + \frac{(14,2-31,5)^2}{31,5} = 25,22$$

$$\chi_{\text{КГ}}^2 = \frac{(11,2-9,3)^2}{9,3} + \frac{(36,1-31,1)^2}{31,2} + \frac{(27,3-27,8)^2}{27,8} + \frac{(25,4-31,7)^2}{31,7} = 2,45$$

За результатами обрахунків установили, що для експериментальної групи значення критерію χ^2 (25,22) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$ ступенів вільності згідно з таблицею Пірсона.

За діяльнісно-операційною компонентою в експериментальній групі з вірогідністю помилки не більше як 5 % стверджуємо, що відбулися статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 2,4 виявилось меншим за відповідне табличне значення 7,815 ($\chi_{\text{в.м.}}^2 < \chi_{\text{кр.}}^2$). Зміни за діялісною компонентою рівня формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи не є статистично значущими. Вірогідність частотних показників діялісної компоненти результатів обстеження, які встановлено перед і після закінчення формувального етапу експерименту у представників контрольної групи, статистично не відрізняються й складають 95 %.

Таблиця 3.12

Порівняльний аналіз діагностування бажаних досягнень на констатувальному етапі та реально отриманих умінь і навичок на завершальному етапі в експериментальній групі майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Опанування програмно-методичних ресурсів	Бажаний результат на констатувальному етапі (%)		Наявний результат прикінцевого етапу (%)	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
навички користування офісними технологіями	48	52	57	94
знання ЕОР і вміння їх використовувати у навчанні	36	42	43	69
знання мультимедійних технологій	39	40	45	87
оперування технікою графічних ілюстрацій	18	29	21	56
знання прикладних програмних засобів спеціального призначення для навчання	15	27	19	65

знання та застосування відкритих освітніх ресурсів	33	36	35	85
знання основ технології побудови web-сайтів	7	10	6	43
наявність навичок користування засобами комунікацій	30	27	28	83

Наприкінці експерименту виявили зростання кількості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», які на початку експерименту вважали доцільним опанування відповідних програмних ресурсів у ході навчальної діяльності. Порівняльні результати діагностування бажаних досягнень на констатувальному етапі та реально отриманих умінь і навичок на завершальному етапі в експериментальній групі наведено в таблиці 3.12.

Аналіз ІКТ-компетентності за **рефлексивною компонентою** (табл. 3.13) слугує підставою для твердження про те, що коли на початку педагогічного експерименту в ЕГ високий і достатній рівні ІКТ-компетентності мали 38,5 % майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», то відповідні педагогічні впливи призвели до збільшення показників сформованості у майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» власного підходу та здатності до оцінювання своєї діяльності й результатів унаслідок упровадження ІКТ до 59,9 %.

Спостереження за роботою майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи уможливили констатацію про зростання активної участі таких фахівців у діяльності, що передбачала застосування ІКТ: у проєктах і конкурсах (від 13,3 % до 42,8 %), активної участі у вебінарах, відеосемінарах та інших формах комунікації (від 8,6 % до 25,2 %), а також під час лекційних і практичних занять, аналізу виконання різних комп'ютерних завдань.

Таблиця 3.13

Аналіз рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі
«Культура і мистецтво» за рефлексивною компонентою

Етапи	Групи	Кількість осіб із відповідним рівнем			
		високий	достатній	середній	початковий
початок експерименту	КГ	23 11,2%	56 27,3%	84 41,0%	42 20,5%
	ЕГ	22 11,2%	51 25,9%	86 43,7%	38 19,3%
кінець експерименту	КГ	26 12,7%	69 33,7%	74 36,1%	36 17,6%
	ЕГ	40 20,3%	78 39,6%	53 26,9%	26 13,2%

Динаміку формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі
«Культура і мистецтво» за рефлексивною компонентою подано на рис. 3.6.

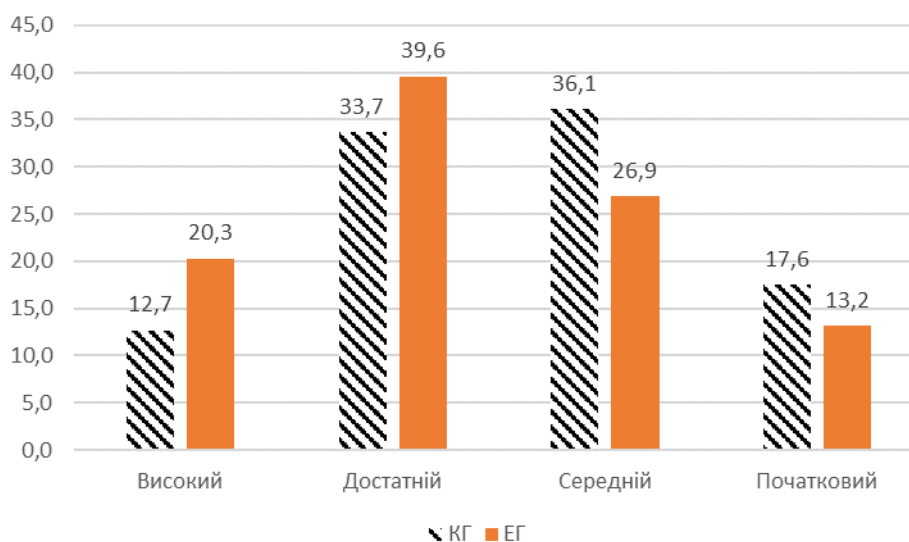

Рис. 3.6. Динаміка розвитку рефлексивної компоненти
ІКТ-компетентності (%)

Відтак, саме рефлексія майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» є важливим чинником їхнього професійного розвитку, реалізації власних можливостей у сфері використання ІКТ. Саме самопізнання, рефлексивне мислення, уміння навчатися уможлиблюють розвиток саморегульованої системи, перетворення стійкого інтересу особистості до самоосвіти на постійну потребу саморозвитку.

Результати обчислень критерію згоди χ^2 для експериментальної та контрольної груп за особистісно-рефлексивною компонентою є такими:

$$\chi_{\text{ЕГ}}^2 = \frac{(20,3-11,2)^2}{11,2} + \frac{(39,6-25,9)^2}{25,9} + \frac{(26,9-43,7)^2}{43,7} + \frac{(13,2-19,3)^2}{19,3} = 23,08$$

$$\chi_{\text{КГ}}^2 = \frac{(12,7-11,29)^2}{11,2} + \frac{(33,7-27,3)^2}{27,3} + \frac{(36,1-41,0)^2}{41,0} + \frac{(17,6-20,5)^2}{20,5} = 2,66$$

Для експериментальної групи значення критерію χ^2 (23,08) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$ ступенів вільності.

За рефлексивною компонентою в експериментальній групі з вірогідністю помилки не більше як 5 % відбулися статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 2,66 було меншим за відповідне табличне значення.

Зміни за рефлексивною компонентою рівня формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольної групи не є статистично значущими. Вірогідність показників особистісно-рефлексивної компоненти результатів обстеження представників контрольної групи статистично не відрізняються та складають 95 %.

Узагальнені показники динаміки формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» подано в таблиці 3.14 так: В (високий) рівень, Д (достатній) рівень, С (середній) рівень, П (початковий) рівень інформаційно-комунікаційної компетентності.

У таблиці наведено показники формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», отримані на основі порівняння показників досліджуваної якості майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної та контрольної груп до експерименту та після нього за

компонентами розвитку: ціннісно-мотиваційною, когнітивною, діяльнісною та рефлексивною.

Таблиця 3.14

Узагальнені показники динаміки формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Компоненти ІКТ-компетентності	Кількість майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», у %															
	початок експерименту								кінець експерименту							
	КГ				ЕГ				КГ				ЕГ			
	рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності			
	В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П
ціннісно-мотиваційна	15,6	37,1	33,7	13,7	17,8	36,5	33,5	12,2	17,6	39,0	32,2	11,2	26,9	44,2	24,4	4,6
когнітивна	16,6	30,2	43,9	9,3	17,8	25,4	49,7	7,1	17,6	37,6	33,7	11,2	26,9	44,2	22,8	6,1
діяльнісна	9,3	31,2	27,8	31,7	12,2	31,0	25,4	31,5	11,2	36,1	27,3	25,4	18,8	48,7	18,3	14,2
рефлексивна	11,2	27,3	41,0	20,5	11,2	25,9	43,7	19,3	12,7	33,7	36,1	17,6	20,3	39,6	26,9	13,2
середнє значення	13,2	31,5	36,6	18,8	14,7	29,7	38,1	17,5	14,8	36,6	32,3	16,3	23,2	44,2	23,1	9,5

Подаємо результати обчислень критерію згоди χ^2 для експериментальної та контрольної груп на початку й наприкінці експерименту:

$$\chi_{\text{ЕГ}}^2 = \frac{(23,2-14,7)^2}{14,7} + \frac{(44,2-29,7)^2}{29,7} + \frac{(23,1-38,1)^2}{38,1} + \frac{(9,5-17,5)^2}{17,5} = 21,5$$

$$\chi_{\text{КГ}}^2 = \frac{(14,8-13,2)^2}{13,2} + \frac{(36,6-31,5)^2}{31,5} + \frac{(32,3-36,6)^2}{36,6} + \frac{(16,3-18,8)^2}{18,8} = 1,84$$

За результатами обрахунків для експериментальної групи значення критерію χ^2 (21,5) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$

ступенів вільності. Згідно з таблицею Пірсона критичні значення χ^2 , якщо $m=3$ становлять:

$$\chi_{кр.}^2 = 7,815 (\rho \leq 0,05)$$

Із вірогідністю помилки не більше як 5 % можна стверджувати, що в результаті застосування розробленої моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в експериментальних групах відбулися статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 1,84 виявилось меншим за відповідне табличне значення 7,815 ($\chi_{емп.}^2 < \chi_{кр.}^2$). Зміни в рівнях формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольних груп упродовж формувального експерименту не є статистично значущими. Вірогідність того, що частотні показники результатів обстеження представників контрольної групи, встановлені перед і після закінчення формувального етапу експерименту, статистично не відрізняються, складає 95 %.

Рис. 3.7. Узагальнені результати констатувального етапу вимірювання рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (%)

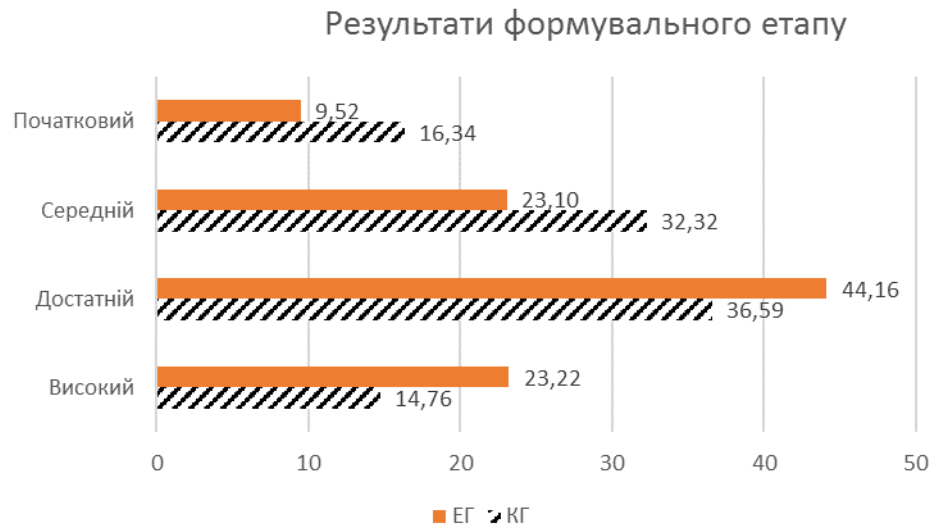

Рис. 3.8. Узагальнені результати формувального етапу вимірювання рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (%)

Отже, важливим підсумком експериментального дослідження постає підтвердження авторського бачення ефективності розробленої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в системі вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

У розділі схарактеризовано організацію та проведення педагогічного експерименту, мета якого – перевірка ефективності запропонованої в дисертації моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Основою для програми дослідно-експериментальної роботи стали результати констатувального етапу експерименту, які дали змогу встановити проблеми та труднощі, пов'язані із формуванням ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», та визначити шляхи їхнього подолання. На формувальному етапі експерименту в контрольних групах під час навчання застосовували традиційні методики з використанням типових програм, в експериментальних групах – авторську методичну систему формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Експеримент організували відповідно до вимог проведення формувального експерименту в педагогічних дослідженнях. Загалом експериментом охопили 402 майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (з них у контрольних групах – 205 осіб, в експериментальних – 197 осіб). Вибір груп детермінували вимоги до однорідності контрольних та експериментальних груп. Однорідність вибірки забезпечували шляхом оцінювання рівня інформаційно-комунікаційної компетентності під час початкового діагностування.

У контрольних групах навчання провадили за традиційними методиками, в експериментальних практикували інноваційну діяльність та апробацію експериментальної методики формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Усі інші умови, що могли впливати на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», намагалися врівноважити.

З огляду на загальні вимоги до проведення дослідно-експериментальної роботи, а також методологічну базу дослідження (компетентнісний, системно-

діяльнісний підходи), що слугує базисом організації процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», уклали програму експерименту з реалізації моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти з теоретичним обґрунтуванням, розробленням і впровадженням методики формування ІКТ-компетентності а також виявлених педагогічних умов і підходів до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Зазначені підходи зумовили визначення і змістовних, і технологічних напрямів формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у процесі фахової підготовки.

Результати першого етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що система підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» функціонує за традиційними підходами до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, де пріоритетними завданнями залишаються такі, як: надання певної сукупності знань, вироблення вмій і навичок у межах базового набору офісних програм і викладання здебільшого як вирівнювального курсу «комп'ютерної грамотності».

Мету дослідно-експериментального етапу експерименту вбачали в упровадженні авторської моделі з дотриманням визначених вище педагогічних умов формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Під час експерименту діагностуванню підлягав компонентний склад формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (ціннісно-мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, рефлексивна), пов'язаний зі спектром відповідних критеріїв і показників.

На основі використання засобів діагностування розроблено критерії сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та відповідні до них показники за чотирма рівнями їхнього розвитку: високим, достатнім, середнім, початковим. Кожен рівень, починаючи від початкового, передбачає збереження вимог від попереднього та приєднання нових. Окреслені критерії та їхні функції тісно взаємодіють між собою та

становлять цілісний процес. Рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» оцінювали за умови збереження можливості набуття кожною з компонент (ціннісно-мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, рефлексивна) будь-якого зі значень – високого, достатнього, середнього, початкового. Поєднання таких значень відображало рівень формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

З огляду на те, що рівні формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» визначали за допомогою діагностувального інструментарію і на констатувальному, і на формувальному етапах дослідження, на узагальнювальному етапі простежували результативність такої роботи. Динаміку якісних змін установлювали шляхом порівняльного аналізу результатів початкового та підсумкового контролю стану сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» на ґрунті розроблених критеріїв і показників.

За результатами обрахунків для експериментальної групи значення критерію χ^2 (21,5) є більшим за відповідне граничне значення критерію χ^2 , якщо $m-1=3$ ступенів вільності. Згідно з таблицею Пірсона критичні значення χ^2 , якщо $m=3$ становлять:

$$\chi_{кр.}^2 = 7,815 (\rho \leq 0,05)$$

Відтак із вірогідністю помилки не більше як 5 % постає зрозумілим, що застосування авторської моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в експериментальних групах детермінувало статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольної групи 1,84 виявилось меншим за відповідне табличне значення 7,815 ($\chi_{емт.}^2 < \chi_{кр.}^2$), тобто зміни в рівнях формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольних груп упродовж формувального експерименту не є статистично значущими. Вірогідність того, що частотні показники результатів обстеження представників контрольної групи, встановлені перед і після

закінчення формувального етапу експерименту, статистично не відрізняються, складає 95 %.

Отже, результати експериментального дослідження слугують підтвердженням авторського бачення ефективності розробленої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на цей процес.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично узагальнено та практично розв'язано актуальну наукову проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що уможлиблює формулювання таких висновків:

1. Аналіз нормативних і психолого-педагогічних праць українських і зарубіжних дослідників дав змогу описати стан вивченості проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ-компетентності) майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти. На основі систематизації досвіду роботи низки університетів постає очевидним розроблення в сучасних закладах вищої освіти оновлених підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що супроводжується вимогою перегляду форм, методів, змісту та технологій формування їхньої ІКТ-компетентності.

Запропоновано авторське визначення ключового поняття дослідження, тому *інформаційно-комунікаційною компетентністю майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво»* названо його динамічну особистісну підготовку, що набуває вияву в здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатність до розвитку власних професійних якостей і морально-етичних цінностей засобами ІКТ.

2. З'ясовано, що найбільш значущі вимоги до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» зумовлені соціальним замовленням і низкою міжнародних і українських нормативних документів, що окреслюють потреби ринку праці в сучасних фахівцях галузі «Культура і мистецтво», підготовлених до професійної діяльності із застосуванням ІКТ. У ході опрацювання державних стандартів освіти спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» укладено переліки загальних,

спеціальних (фахових) компетентностей і програмних результатів навчання, що стосуються ІКТ, і встановлено, що найбільш розповсюдженими та часто вживаними є: здатність (навички) використання інформаційних і комунікаційних технологій та здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. Унаслідок порівняльного аналізу запропоновано унормувати підхід до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» шляхом оптимізації формулювання й власне ІКТ-компетентності, й відповідних їй програмних результатів навчання. Встановлено, що і для першого (бакалаврського), і для другого (магістерського) рівнів вищої освіти важливими є вміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проекти із залученням інформаційно-комунікативних технологій, а також уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проєктів. Це детермінувало внесення коректив у тематичне планування та змістове наповнення навчально-методичного забезпечення нормативних дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці».

3. Результати теоретичного узагальнення уможливили опис структури ІКТ-компетентності в інтегративній єдності компонент: когнітивної (теоретичне знання поняттєвого апарату; рівень знань; уміння визначати взаємозв'язок здобутих знань із майбутньою професійною діяльністю; повнота, чіткість, логічність відповідей на запитання), ціннісно-мотиваційної (наявність у майбутніх фахівців стійких професійних мотивів, особистісних цінностей, суспільно орієнтованих і професійно спрямованих якостей), діяльнісної (рівень опанування прикладних умінь і навичок), рефлексивної (об'єктивне самооцінювання рівня власних досягнень, орієнтація майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення), сформованість яких дала змогу виокремити критерії та відповідні їм показники розвитку, рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (початковий, середній, достатній, високий). Рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» оцінено з умовою

збереження можливості набуття кожною з компонент (ціннісно-мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, рефлексивна) будь-якого зі значень, як-от: високий, достатній, середній, початковий, за усередненим показником.

4. На ґрунті осмислення праць науковців розкрито сутність методичної системи, що складається із взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального). Базисом моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обрано такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання; принцип доповнюваності; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип застосування засобів наочності у навчанні; принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які в сукупності забезпечують фундамент цільового блоку для успішної реалізації наступних складників. Аналітико-діагностувальний передбачає визначення початкового рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» (через вступ на навчання із різних закладів освіти мають різний рівень і теоретичних знань, і практичних умінь роботи з комп'ютерною технікою); змістово-операційний блок – орієнтовну схему діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», традиційних і інноваційних методів навчання, реалізацію засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій; результативно-оцінювальний блок – успішність функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату.

Відповідно до виокремлених блоків визначено педагогічні умови та методику їхньої реалізації, як-от: мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності; саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності; навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах

компетентнісного підходу); інформатизація освітнього процесу; практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

5. Розроблено й експериментально перевірено ефективність реалізації моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з дотриманням організаційно-педагогічних умов. Аналіз результатів експериментального впровадження моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» довів її ефективність і дієвість: показники студентів експериментальних груп стали вищими порівняно з відповідними показниками контрольних груп на статистично значущому рівні, що підтверджено обчисленим значенням критерію Пірсона χ^2 .

Отже, експериментальне дослідження слугує переконливим підтвердженням ефективності розробленої в дисертації моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на такий процес.

Проведене дослідження не вичерпує всієї повноти проблем формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо у подальшій реалізації змішаної форми навчання під час підготовки фахівців, удосконаленні підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до професійної діяльності засобами ІКТ у ході вивчення фахових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/ghotovnistj>
2. Акулова О. В. Компетентностный подход в информационном обществе: тенденции и проблемы. URL: ftp://lib.herzen.spb.ru/text/akulova_6_17_16.pdf.
3. Андрущенко В., Гамерська І. Проблема входження української університетської освіти в європейський освітній простір. *Рідна школа*. №1–2 (січень–лютий) 2012. С. 3–8.
4. Аніщенко О. В., Падалка О. С. Інформаційна культура педагога. URL: http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Pedagogica/20930.doc.htm.
5. Антонюк Д. С. Електронні засоби навчання: сутність поняття та їх класифікація. *Фізико-математична освіта*. 2019. № 3(21). С. 12–18.
6. Базиль Л. О. ІКТ-компетентність учителя. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2982/1/Bazil_L_2.pdf
7. Балик Н. Р., Лялик О. О. Активне навчання з використанням технологій Веб 2.0: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 88 с.
8. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21–28.
9. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2006. 27 с.
10. Барановська В. М. Методична система формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів (в умовах ступеневої підготовки): монографія. Хмельницький: Видавець ПП Заколотний М.І., 2015. 244 с.

11.Бахмат Н. В. Теоретичні та методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 510 с.

12.Бершадский М. Е. Информационная компетентность. *Педагогические технологии*. 2009. № 1. С. 3–15.

13.Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*: зб. наук. праць за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука; Ін-т засобів навчання АПН України. Київ: Атіка, 2005. 272 с.

14.Биков В. Ю., Мушка І. В. Електронна педагогіка та сучасні інструменти систем відкритої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5(13). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.

15.Биков В. Ю., Спірін О.М., Пінчук О.П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709026/1/Пробл%20та%20завд%20%20інформатизації%20освіти.pdf>

16.Биков В. Ю. Інформаційне суспільство і освіта. *Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна*: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України; дар. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ; упоряд.: Н. Г. Нічкало, О. М. Боровік. Київ: Богданова А. М., 2013. С. 39–51.

17.Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 2. С. 3–6.

18.Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2009. 684 с.

19.Биков В. Ю. Інновації в організації досліджень та розробок у галузі інформаційних технологій в освіті у світлі викликів XXI століття. *Актуальні проблеми психології. т. VIII: Психологічна теорія і технологія*

навчання. 2019. Вип. 10. С. 55–74.

20. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 1(15). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em15/emg.html>. – Заголовок з екрана

21. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики* за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: К.І.С, 2004. С. 47–52.

22. Бігич О. Б. Інформаційно-комунікаційна компетенція викладача іноземної мови: розробка авторських додатків. *Vědecký potenciálsvětá – 2007: materiály IV mezinárodní vědecko-praktická konference. Díl 3. Pedagogika. Filologické vědy. Psychologica sociologie. Praga: Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2007. С. 56–58. URL: http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22115.doc.htm, вільний. Електрон. версія друк. публікації 2007.*

23. Білоусова Л. І., Язиніна Н. О. Модель формування інформаційно-технологічної компетенції сучасного вчителя у навчальному процесі педагогічного університету. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*: зб. наук. праць. Вип. 53 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України; Запоріж. ін-т удосконалення вчителів. Запоріжжя, 2009. С. 46–53.

24. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 23 с.

25. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования (проект TUNING) под науч. ред. д-ра пед. наук, проф. В. И. Байденко. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. 211 с.

26. Болотов В. А., Серикова В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 8–14.

27. Бондарчук О. Компетентність і компетенція: основні підходи до визначення понять. *Післядипломна освіта в Україні*. 2012. № 2. С. 19–23.

28. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1426 с.

29. Використання електронних відкритих систем для інформаційно аналітичної підтримки педагогічних досліджень: короткий термінологічний словник. Спирін О. М., Іванова С. М., Яцишин А. В., Кільченко А. В. та ін. Київ: ІТЗН НАПН України, 2017. 67 с.

30. Відкриті освітні ресурси. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

31. Войтович І. С. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі ВНЗ в контексті впровадження європейських стандартів освіти. *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. Донецьк: Дон НТУ, 2008. С. 25–29. (Серія «Педагогіка. Психологія. Соціологія»).

32. Войтович І. С., Громов Д. В. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах для роботи з інформаційними ресурсами. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: зб. наук. праць. Вип. 39. Рівне: РВВ РДГУ, 2008. С. 169–173.

33. Войтович І. С., Войтович О. П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентнісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ. *Психологія: реальність і перспективи*: зб. наук. праць РДГУ. Вип 1. Рівне: РВВ РДГУ, 2011. С. 24–26.

34. Войтович І. С., Сергієнко В. П., Чичкан Ю. С. Комп'ютерні технології в освіті і науці: навч. посіб. Київ: РВВ НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 124 с.

35.Воронкін О. С. Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасній вищій школі: навч. посіб. з дисципліни «Комп'ютерні технології в науці й освіті». Луган. держ. ін-т культури і мистецтв. Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2011. 156 с.

36.Воронкін О. С. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів ВНЗ України. *Інформаційно комунікаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 81–106.

37.Гаврілова Л. Г., Топольник Я.В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2017, Том 61, №5. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/1744/1243>

38.Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 42 с.

39.Гаврілова Л. Структурно-функціональний зміст інформаційно комунікаційної компетенції у складі професійної компетентності майбутніх учителів музики. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: зб. наук. праць. Вип. 3. Слов'янськ: ДНВЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2016. С. 38–51.

40.Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, 2012. (81). С. 102–104.

41.Гнедко Н. М., Войтович І. С. Методика використання засобів віртуальної наочності у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. Рівне: Вид. О. Зень, 2014. 308 с.

42.Головань М.С. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних*

закладах. 2007. № 4. С. 62–69.

43. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/111>.

44. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8(18). С. 224–234. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/9107>.

45. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: метод. поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

46. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. друге, доп. й виправл. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

47. Гончарова О. М. Проблеми і тенденції інформатизації освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2010. № 9. С. 85–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2010_9_11.

48. Горбатюк Р. М. Інформатизація освітнього процесу у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 63–68.

49. Горбатюк Р. М. Формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх фахівців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2017. Вип. 1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadps/2017_1/17grmgkt.pdf

50. Горбатюк Р. М. Теоретичні основи моделювання системи професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 184-190

51. Горобець С. М. Компетентнісна парадигма в освіті: світовий досвід, здобутки українських і польських науковців. *Українська*

полоністика. 2014. Вип. 11. С. 226–233.

52.Горобець С. М. Формування саморегулятивно-рефлексивного компонента професійної компетентності засобами комп'ютерно орієнтованих технологій навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 34. С. 61–64.

53.Горобець С. М., Горобець О. В. Перспективи використання інформаційно комунікаційних технологій у дистанційному та змішаному навчанні студентів гуманітарних спеціальностей. *Нові технології навчання*. 2016. Вип. 89. Ч. 2. С. 85–90. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/8156/3/Novi_technologii_navchannya_2016_89_2_85-90.pdf.

54.Грабовський П. П. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів природничо-математичних предметів у післядипломній педагогічній освіті: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 170 с.

55.Грабовський П. П. Інформаційна компетентність учителя середньої школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2008. № 37. С. 118–122. URL: <http://visnyk.zu.edu.ua/pdf/visnyk37.pdf>

56.Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Проектна діяльність в підготовці майбутніх педагогів *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 6-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_34_4

57.Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посіб. за ред. Р. С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. 348 с.

58.Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. ІТ технології в професійній освіті. за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. Вінниця,

2012. 506 с.

59. Гуржій А. М. Теоретичні напрями інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*: збірник наукових праць до 15-річчя АПН України: у 5 томах. Київ: Педагогічна думка, 2007. Том 5: Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 392 с.

60. Гуржій А. М., Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології в освіті*: зб. наук. праць. Вип. 15. Херсон: ХДУ, 2013. С. 3–5.

61. Гуржій А. М., Овчарук О. В. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Вип. 15. С. 8–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2013_15_6.

62. Дем'яненко В. М., Лаврентьева Г. П., Шишкіна М. П. Методичні рекомендації щодо добору і застосування електронних засобів та ресурсів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 1. С. 44–48.

63. Державні стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

64. Дистанційне навчання: умови застосування: дистанційний курс: навч. посіб. за ред. В. М. Кухаренко. 2-е вид., доп. Харків: НТУ «ХП», «Торсінг», 2001. 320 с.

65. Добровольська А. М. Метод проектів: формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців. *Фізико-математична освіта*. 2018. Випуск 1(15). С. 35–47.

66. Драйден Г., Восс Дж. Революція в навчанні. Пер. з англ. М. Олійника. Львів: Літопис, 2005. С. 89–93.

67. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науково-педагогічного

дослідження. Житомир: Полісся, 2016. 256 с.

68. Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

69. Жалдак, М.І., Рамський, Ю.С., Рафальська, М.В. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*, (2009) 7 (14). С. 3-10.

70. Жалдак М. І. Професійна діяльність вчителя та інформаційні технології. *Освіта*. 2004. № 11. С. 5.

71. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання – становлення і розвиток. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2010. №. 9. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nchnpu_2_2010_9_3.pdf.

72. Жарких Ю. С., Лисоченко С. В., Сусь Б. Б., Третяк О. В. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 239 с.

73. Жук Ю. О. Теоретико-методологічні проблеми формування інформаційного освітнього простору України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. № 2. URL: www.ime.edu-ua.net/em3/emg.html

74. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Компринт, 2014. 548 с.

75. Зязюн І. Філософія педагогічної дії: монографія Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2008. 608 с

76. Зязюн І. А. Нові технології підготовки вчителя в Україні. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2011. Вип. 1.32. С. 16–21. (Серія «Педагогічні науки»).

77. Зязюн І. А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії. *Світло*. 1996. № 1. С. 4–6.

78. Зязюн І. А. Світоглядний аспект атестації вчителя до умов освітнього життєвого середовища. *Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної парадигми суспільства*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2010. С. 7–12.

79. Іванова С. М. Проблема розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. № 14. С. 110–119.

80. Ільїн Є. П. Мотивація і мотиви. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2013, 512 с.

81. Інформаційні та комунікаційні технології навчання в системі загальної середньої освіти зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. За ред. О. В. Овчарук, В. Ю. Биков. Київ: Педагогічна думка, 2012. 144 с.

82. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. 380 с.

83. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання. URL: <http://osvita.ua/school/method/technol/1415/>

84. Коломінський Н. Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4. С. 12–13.

85. Кадубовська С. С. Ефективність використання методу проектів для формування фахових понять з художнього проектування у майбутніх вчителів технологій. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки*. 2012. Вип. 108. С. 64–69.

86. Калашнікова С. А. Компетентнісно орієнтований підхід: базові поняття та положення. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія*. 2010. № 1. С. 67–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rotip_2010_1_16.

87. Карташова Л. А. Інформаційно-технологічна система навчання студентів суспільно-гуманітарних спеціальностей у вищих педагогічних навчальних закладах України: монографія. Київ, 2011. 426 с.

88. Карташова Л. А. Підготовка вчителів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 2 (22). URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/ITZN/2011_2/11klatpd.pdf, вільний. Електрон. версія друк. публікації 2011.

89. Клочко В. І. Нові інформаційні технології навчання математики в технічній вищій школі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Вінницький держ. технічний ун-т. Вінниця, 1998. 396 с.

90. Козяр М. М., Кузик А. Д. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця, 2006. Вип. 10. С. 340–345.

91. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя початкових класів: монографія. Вінниця: ВДПУ, 2007. 379 с.

92. Комп'ютерні технології загального призначення / А. М. Гуржій, Т. В. Зайцева, О. В. Співаковський. Херсон: Айлант, 2001. 215 с.

93. Компетентнісна освіта – від теорії до практики / Н. М. Бібік, І. Г. Єрмаков, О. В. Овчарук [та ін.]. Київ: Плеяда, 2005. 120 с. (Серія «Відкритий урок»; вип. 3/4).

94. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару (3 квіт. 2014 р., м. Київ): у 2 ч. Ч. 2 / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. І. Ляшенко (заст. голови) та ін. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 292 с.

95. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та

українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

96. Компетентнісний підхід URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Компетентнісний_підхід

97. Кондратова Л. Г. Розвиток цифрової майстерності вчителя мистецтва в післядипломній освіті. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 5(33). 2020.

98. Кондратова Л. Г. Розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій в умовах неформальної освіти. *Virtus. Scintific Journal*. Вип. 34. 2019. С. 101–105.

99. Кондратова Л. Г. Впровадження нових форм неформальної освіти вчителів музичного мистецтва в розвитку педагогічної майстерності на основі цифрових технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип 12. С. 100–105.

100. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах: монографія За заг. ред. В. І. Лугового, О. Г. Ярошенко. Київ: Педагогічна думка, 2014. 234 с.

101. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2006. № 6. С. 5–9.

102. Лапінський В. Проблемні аспекти розробки і використання електронного підручника. *Інформатика*. 2001. № 17. С. 1–2.

103. Лапчик М. П. ИКТ-компетентность педагогических кадров: монография. Омск: Изд-во ОмПГУ, 2007. 144 с.

104. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании. *Школьные технологии*. 2004. № 5. С. 3–12.

105. Литвиненко С.А. Соціально-педагогічна підготовка майбутнього вчителя: монографія. Одеса: СВД Черкасов М.П.; Рівне: РДГУ,

2004. 302 с.

106. Литвинова С. Г. Формування інформаційно-комунікаційної культури вчителів-предметників. *Комп'ютерні науки та інформативні технології*: зб. наук. доп. Міжнар. наук.-техн. конф. / Нац. ун-т. «Львівська політехніка». Львів, 2007. С. 159–162.

107. Лісова С. В. Професійна підготовка вчителя як умова забезпечення якісної освіти для всіх. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: збірник наукових праць / Рівненський держ. гум. ун-т. Рівне, 2014. Вип. 9 (52). С. 169–173 .

108. Лісова С. В. Методологічні засади компетентнісного підходу у вищій освіті: світовий досвід. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: збірник наукових праць. Рівне: РДГУ, 2017. Вип. 16 (59). С. 11–16.

109. Лодатко Є. О. Педагогічні моделі, педагогічне моделювання і педагогічні вимірювання: that is that? *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис*. 2011. № 3 (1). С. 339–344.

110. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація. *Педагогічна і психологічна науки в Україні / НАПН України*. Київ, 2012. Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. С. 23–38.

111. Малезик П. М., Зазимко Н. М. Використання методу проектів при навчанні студентів інформатичних напрямків підготовки. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія : Педагогічні науки*, 2017. Вип. СXXXVI (136). С. 169–176.

112. Мартинюк Г. Ф. Комп'ютерно-орієнтовані технології в системі підготовки студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ:

Кондор, 2017. 182 с.

113. Марусинець М. М. Професійна рефлексія як чинник самовдосконалення особистості майбутнього педагога. *Педагогічний дискурс*. 2010. Вип. 8. С. 115–118.

114. Масол Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.

115. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. 178 с.

116. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.

117. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання / пер. з англ. Ю. М. Рашкевича. Київ: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. 80 с.

118. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvitaproekty%20standartiv%20vishcha%20osvital648.pdf>

119. Миропольська Н. Є. Формування базових компетентностей учнів старшої школи в системі загальної інтегративної мистецької освіти. *Мистецька освіта в Україні: колективна монографія* / О. П. Рудницька та ін.; заг. ред. О. В. Михайличенко, ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.

120. Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням Інтернет-технологій: монографія / за ред. В. Ю. Бикова, чл.-кор. АПН України, д. тех. наук, проф.; Ю. О. Жука, канд. пед. наук, доц. Київ:

Педагогічна думка, 2008. 128 с.

121. Морзе Н. В., Ігнатенко О. В. Методичні особливості вебінарів як інноваційна технологія навчання. *Інформаційні технології навчання*. 2010. № 5. С. 31–41.

122. Морзе Н. В., Воротникова І. П. Модель ІКТ компетентності вчителів. *Science Rise. Pedagogical Education*. 2016. № 10. С. 4–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2016_10_3

123. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Модель стандарту ІКТ-компетентності викладачів університету в контексті підвищення якості освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 43. Вип. 5. С. 27–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_43_5_5.

124. Морзе Н. В., Кузьмінська О. Г. Хмарні обчислення в освіті: досвід та перспективи впровадження. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2012. № 1 (37). С. 109–115.

125. Москаленко І. Використання інтерактивних технологій у процесі підвищення педагогічної майстерності сучасного вчителя. *Післядипломна освіта в Україні*. 2006. № 2. С. 46–48.

126. Мудролюбова І. О. Використання методу проєктів у викладанні предмету «Сольфеджіо». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2014. Вип. 47. С. 208–212.

127. Назаренко В. С. Розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. 2012 / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2012. 20 с.

128. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01.10.2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1695-12>.

129. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–

2021 роки: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

130. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І. І. Бабин, Я. Я. Болубаш, А. А. Гармаш й ін. Київ: Плеяда, 2011. 100 с.

131. Новикова Н. Комп'ютерна презентація на уроках музики. *Мистецтво та освіта*. 2010. № 3. С. 25–29.

132. Овчарук О. В. Дистанційна освіта у європейських країнах та США у контексті розвитку інноваційних технологій. *Засоби і технології єдиного інформаційно-освітнього простору*: зб. наук. праць / ред. В. Ю. Биков, Ю. О. Жук. Київ, 2004. С. 170–175.

133. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: кол. монографія. Київ: К.І.С, 2004. С. 6–15.

134. Осадча К. П. Інформаційно-комунікаційна компетентність. *Інформатика в школі*. 2009. № 4. С. 5–6.

135. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: монографія / Р. С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, Л. Л. Коношевський та ін.; за ред. проф. Р. С. Гуревича. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2011. 348 с.

136. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. реком. / В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: Атіка, 2010. 88 с.

137. Отич О. М. Методологічні принципи наукового дослідження. *Вісник Чернігів. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Чернігів, 2010. Вип. 76. С. 41–43.

138. Педагогический словарь: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Загвязинский, А. Ф. Закирова, Т. О. Строкова и др.; под

ред. В. И. Звягинского, А. Ф. Закировой. Москва: Академия, 2008. 352 с.

139. Пелех Ю. В. Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога: монографія за редакцією М. Б. Євтуха. Рівне: Тетіс, 2009. 400 с.

140. Петухова Л. Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: монографія. Херсон: Айлант, 2007. 200 с.

141. Петухова Л. Є. Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2008. № 1. С. 3–5.

142. Підкович Н. Робота в графічному редакторі. Інтегрований урок з інформатики та образотворчого мистецтва. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2006. № 6. С. 66–68.

143. Плахотник В. М. Методична система і підручник. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік*: наукове видання. Київ: Ін-т педагогіки, 2012. С. 179–180.

144. Побірченко Н., Сергеєнкова О. Психологічна теорія і методологія дослідження особистості в освітології. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2014. Вип. 1/2. С. 118–123.

145. Положення про електронні освітні ресурси: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 01.10.2012 № 1060. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12/>

146. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.

147. Пономарьова О. М. Проблемне поле сучасної мистецької освіти України. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 4 (239). Ч. 1. С.175–179.

148. Потапчук Т. В. Використання інноваційно-інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва. *Інноватика у вихованні*: зб.

наук. пр. Вип. 9 / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2019. С. 17–25.

149. Потапчук Т. В. Особливості залучення мультимедіа до процесу музичного виховання в сучасній педагогічній практиці. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2016. С. 47–56.

150. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 05.05.2021).

151. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів: наказ МОН України № 665 від 1 червня 2013р. URL: http://guoord.kharkivosvita.net.ua/nakaz_2013/kval_har.doc.

152. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 05.05.2021).

153. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.05.2021).

154. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України № 537-в від 9 січня 2007 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16/>.

155. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.05.2021).

156. Проект Тюнінг –гармонізація освітніх структур у Європі. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_

Ukrainian_version.pdf

157. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / пер. с англ. Москва: Когито-Центр, 2002. 396 с.

158. Раков С. А. Сучасний учитель інформатики: кваліфікація і вимоги. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2005. № 5. С. 5–8.

159. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури вчителя математики при вивченні методів обчислень у педагогічному вузі. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2000. Вип. 2. С. 25–47.

160. Резніченко В. А., Захарова О. В., Захарова Е. Г. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси. *Проблеми програмування*. Київ, 2005. № 4. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/2009_4/articles/49-53.pdf. – Заголовок з екрана.

161. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.

162. Руденко В. М. Математична статистика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 304 с.

163. Руденька Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Вид-во Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2017. С. 5.

164. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна і мистецька: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

165. Сверлюк Я. В. Теоретико-методичні основи професійної підготовки диригента оркестрового колективу у вищих мистецьких навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 447 с.

166. Світельник І. Р. Інформаційна культура студента: нав. посіб.

Київ: Кондор, 2018. 182 с.

167. Селевко Г. Компетентности и их классификации. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

168. Семеніхіна О., Шищенко І. Наслідки поширення ІТ і зміщення акцентів навчання математики у вищій школі. *Вища освіта України*. 2013. № 4. С. 71–78.

169. Семеніхіна О. В., Юрченко А. О. Формування інформатичної компетентності вчителя математики і фізики на основі використання спеціалізованого програмного забезпечення. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Вип. 8 (III). С. 52–57.

170. Сергієнко В. П., Войтович І. С. Створення навчальних ресурсів у середовищі Moodle на основі технології «cloud computing». *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 4 (24). 447 с. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/518/434>.

171. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підруч. для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи». Рівне: Волинські обереги, 2013. 359 с.

172. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: навч.-метод. посіб. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. 460 с.

173. Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно- комунікаційних технологій навчального призначення: монографія за ред. М. І. Жалдака. Київ: Атіка, 2014. 172 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7570>.

174. Сігетій І. П. Інформаційна діяльність в освітньому процесі. *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка*. Харків: Видавництво НТМТ, 2018. № 4 (90). С. 125–136.

175. Скрипка Г. В. Внутрішня оптимізація учительського блогу, створеного на BLOGSPOT.COM. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Том 48. № 4. С. 176–184.

176. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання: близько 35 000 слів і словосполучень / С. П. Бирик, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Прапор, 2012. 622 с.

177. Смирнова І. Електронно-освітні ресурси – як чинник розвитку сучасної системи навчання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 7, 19 квітня 2016 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич. Т. 2. Київ: ПТО НАПН України, 2016. С. 72.

178. Смирнова І. М. Електронні освітні ресурси та їх застосування педагогічними працівниками України. *Вища освіта України*. № 3 (додаток 2). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, освіта, технології». Т. 2. Київ-Кіровоград, 2014. С. 145–149.

179. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10 / НАПН України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. Київ, 2012. 20 с.

180. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформативні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). URL: <http://www.ime.eduua.net/em.html>, вільний. – Електрон. версія друк. публікації 2009.

181. Спірін О. М. ІТ технології навчання: критерії внутрішнього оцінювання якості. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 5(19). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/358/315>

182. Спірін О. М. Методична система базової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною технологією: монографія. Житомир:

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 182 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/881/1/Spirin_mon_2013.pdf, вільний. – Електронна версія друк. публікації.

183. Спирін О. М. Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно комунікаційних технологій навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання* / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 9 (16). С. 80–85.

184. Структура ІКТ-компетентности учителѐй. Рекомендации ЮНЕСКО. URL: <http://iteach.com.ua/files//content/5EDCFd01.pdf> (PDF) [accessed Aug 28 2021].

185. Тадеєв П. О., Рощенюк А. М. Модель підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. 2017. В. 16 (59). С. 31–34.

186. Тадеєв П. О., Рощенюк А. М. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період. *Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology*. IV(49). Issue 103, 2016. P. 49–52.

187. Тадеуш О. М. Метод проєктів як форма продуктивного навчання студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2017. Вип. 29(39). С. 142–146.

188. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти / С. П. Балашова та ін.; ред. С. О. Сисоєва; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ: КІМ, 2008. 424 с.

189. Теорія та практика змішаного навчання: монографія /

В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук та ін.; за ред. В. М. Кухаренка. Харків: Міськдрук, НТУ «ХП», 2016. 284 с.

190. Ткачук Г. В. Змішане навчання та особливості використання ротаційної моделі у навчальному процесі. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. Вип. 4. С. 143–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2017_4_11

191. Хеннер Е. К. Формирование ИКТ-компетентности учащихся и преподавателей в системе непрерывного образования. Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2008. 188 с.

192. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении: науч.-метод. пособ. Москва: Эйдос; Издательство Института образования человека, 2013. 73 с.

193. Чернікова Л. А. Сутність поняття ІКТ-компетентності педагога. *Постметодика*. 2009. № 4. С. 46–50.

194. Щолокова О. Категорія духовності у мистецькій освіті: компетентнісний аспект. *Естетика і етика педагогічної дії*: збірник наукових праць. Київ-Полтава, 2011. С. 127–136.

195. Commission of the European Communities. Proposal for a recommendation of the European parliament and of the council on key competencies for lifelong learning. 2005. 76 p.

196. Dennis A., Mary H. Cooperative learning: critical thinking and collaboration a cross the curriculum. IL: Springfield, 1996. 112 p.

197. Giving Knowledge for Free: The Emergence of Open Educational Resources. ISBN: 9789264032125, Publication: 22/05/2007. Pages 149. URL: <http://www.oecd.org/document>. Систем, вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. Назва з титул. екрана.

198. ICT competency standards for teachers: competency standards modules. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001562/156207e.pdf>.

199. ICT competency standards for teachers: policy framework. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001562/156210e.pdf>. Заголовок 3

экрана.

200. ISTE (International Society for Technology in Education) / National Educational Technology Standards. URL: <http://www.iste.org/AM/Template.cfm?Section=NETS>.

201. Jarrett D. Integrating technology into middle school mathematics. It's just good teaching. Northwest Regional Educational Laboratory, 2011. 66 p.

202. Laura H. Salganik, Dominique S. Rychen, Urs Moser, John W. Konstant. Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchatel. 1999.

203. Moseley D. Ways forward with ICT: effective pedagogy using information and communications technology for literacy and numeracy in primary schools. 1999. URL: http://www.ncl.ac.uk/ecls/research/project_ttaict/TTA_ICT.pdf

204. Pocket Oxford Dictionary. Oxford University Press, 1994. URL: http://books.google.ru/books/about/The_Oxford_Russian_Desk_Dictionary.html?hl=ru&id=RcBfQgAACAAJ.

205. Punie Y., Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: Dig Comp Edu, EUR 28775 EN, Publications Office of the European Union. Luxembourg, 2017. P. 95. URL: 10.2760/178382.

206. Rychen, Dominique S. Key Competencies for a Successful Life and a Well-Functioning Society. Hogrefe & Huber Publishers, Germany, 2003. 206 p.

207. Rychen D. S. A holistic model of competence / L.H. Salganik (Eds.). Key competencies for a successful life and a wellfunctioning society. Cambridge, MA: Hogrefe& Huber Publisher, 2003. P. 41–62.

208. Spector J. Michael-de la Teja, Ileana. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. P. 1–3.

209. The UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version

2.0. 2011. 128 p. URL:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475e.pdf>.

210. Towards knowledge societies. UNESCO. UNESCO Publishing, 2005. 220 p.

211. Tuning Educational Structures in Europe Final Report Phase One / edited by J. Gonzales, R. Wagenaar. 2003. P. 317. URL:
http://tuningacademy.org/wp-content/uploads/2014/02/TuningEUI_Final_Report_EN.pdf (viewed on March 01, 2016). Title from the screen. ISBN: 978-84-9830-641-5.

ДОДАТКИ

Додаток А

Робоча програма навчальної дисципліни
«Інформаційно-комунікаційні технології»освітнього рівня бакалавр

галузі знань 02 Культура

спеціальності всіх мистецьких спеціальностей

І. Опис дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузі знань: 02 Культура та мистецтво	Нормативна	
		Рік підготовки	
		1-й	1-й
Модулів – 1	Спеціальності: 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво; 022 Дизайн; 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; 024 Хореографія; 025 Музичне мистецтво; 026 Сценічне мистецтво; 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство; 028 Менеджмент соціокультурної діяльності; 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Освітній ступінь «бакалавр»	Семестр	
Змістових модулів – 6		1(2)-й	1(2)-й
		Лекції	
Загальна кількість годин – 90		4 год.	4 год.
		Лабораторні	
		26 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2, самостійної роботи студента – 4		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Вид контролю:	
		залік	залік

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології» складають сучасні ІКТ, технології створення, редагування, обробки, зберігання та подання матеріалів за професійним спрямуванням.

Міждисциплінарні зв'язки із базовим курсом шкільної дисципліни «Інформатика».

Мета і завдання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології за професійним спрямуванням» є: ознайомлення студентів із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, тенденціями розвитку; подальше набуття студентами потрібних знань і вмінь ефективного застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій за професійним спрямуванням; формування практичних умінь роботи з різноманітними прикладними програмами, зокрема онлайн програмами з інтернету.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології за професійним спрямуванням» постають: визначення впливу комп'ютерної техніки, інформаційних технологій на науково-технічний і соціально-економічний розвиток інформаційного суспільства й освіти та з'ясування практичної значущості інформаційних технологій, можливостей їхнього використання для розв'язання різноманітних гуманітарних, технічних і наукових проблем; озброєння майбутніх фахівців знаннями про місце ІКТ у професійній діяльності, принципи проєктування та створення програмного забезпечення для виконання професійних завдань; розкриття ролі та місця нових інтернет-технологій у процесі інформатизації суспільства, правових аспектів використання Інтернету та набуття знань про можливості застосування глобальної мережі Інтернет і веб-сервісів; вироблення вміння активно працювати в інформаційно-комунікаційному середовищі, послуговуватися ІКТ як знаряддям праці, вміння працювати із відповідним програмним забезпеченням загального призначення – текстовими, графічними, електронними таблицями, інформаційно-пошуковими й електронно-довідковими системами тощо.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1	знання функціональних можливостей апаратних і програмних засобів інформаційно-комунікативних технологій	навички використання інформаційних і
2	уміння здійснювати пошук інформації з використанням сучасних інформаційно-	комунікаційних технологій

	комунікативних технологій	
3	уміння застосовувати загальне програмне забезпечення в освітній діяльності	
4	уміння застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями та спеціальностями)	
5	використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для проведення мистецтвознавчих досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт)	
6	уміння презентувати результати власних наукових досліджень (для стандартів, де обов'язковим є дипломний проєкт)	

III. Тематичний план дисципліни

1. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	ус ь ог о	зокрема				усьо го	зокрема			
		л	л а б.	п р.	с. р.		л	ла б.	п. р.	с. р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Архітектура ЕОМ. Операційна система Windows										
<i>Тема 1.</i> Поняття інформатики, інформації, інформаційної системи. Архітектура сучасних ПК	6	0	0	0	4	6	1	0	0	6
<i>Тема 2.</i> Операційна система Windows. Робота з вікнами. Меню «Пуск»	4	0	2	0	2	4	0	0	0	4
<i>Тема 3.</i>	5	2		0	2	5	1	0	0	4

Поняття файла та його властивості. Робота з папками.										
Тема 4. Стандартні програми Windows. Налаштування оформлення Windows. Встановлення ОС. Завантаження ОС. Облікові записи. Персоналізація робочого столу.	5		2	0	2	5		1	0	4
Разом за змістовим модулем 1	20	2	4	0	14	20	2	1	0	17
Змістовий модуль 2. Текстовий редактор MS WORD										
Тема 5. Інтерфейс програми. Основні правила введення та редагування тексту. Форматування тексту та сторінок.	4	0		0	2	4	0		0	4
Тема 6. Робота з таблицями. Вставлення таблиці в документ. Редагування та форматування таблиці	4	0	2	0	2	4	0	1	0	4

Тема 7. Робота із зображеннями, їхнє розміщення в документі, редагування та форматування. Робота з автофігурами й об'єктами Word Art	4	0	2	0	2	4	0		0	4
Тема 8. Створення та використання стилів форматування. Робота із шаблонами. Додавання приміток. Робота в режимі редагування тексту	5	0	2	0	3	5	0		0	4
Разом за змістовим модулем 2	17	0	6	0	11	17	0	1	0	16
Змістовий модуль 3. Інтернет та організація пошуку інформації у мережі Інтернет										
Тема 9. Глобальна мережа Інтернет. Адресація в Інтернет. Організація пошуку інформаційних ресурсів в Інтернет. Web-сервіси мережі. Мережевий етикет	6	1	2	0	3	6	0	1	0	5
Тема 10. Електронна	4	0	2	0	2	4	0	0	0	4

пошта та її налаштування і використання										
Разом за змістовим модулем 3	10	1	4	0	5	10	0	1	0	9
Змістовий модуль 4. Табличний процесор Microsoft Excel.										
Тема 11. Введення тексту та числових даних у таблицю. Виконання простих обчислень. Використання вбудованих функцій	6	0	2	0	4	6			0	5
Тема 12. Абсолютні та відносні посилання. Обчислення в середовищі MS Excel. Сортування та фільтрація даних в таблиці	6	0	2	0	4	6	1	1	0	5
Тема 13. Діаграми в середовищі MS Excel, їхні типи. Назви та підписи в діаграмі. Форматування діаграм	5	0	2	0	3	5			0	5
Разом за змістовим модулем 4	17	0	6	0	11	17	1	1	0	15
Змістовий модуль 5. Створення мультимедійних комп'ютерних презентацій за допомогою програми Microsoft Power Point										

Тема 14. Способи створення та режими перегляду презентації. Об'єкти Smart Art, автофігури. Вимоги до презентацій, підготовка до виступу	6	0	2	0	4	6	0	0	0	6	
Тема 15. Анімаційні ефекти презентації. Інтерактивні презентації	7	0	2	0	5	7	0	1	0	6	
Разом за змістовим модулем 5	13	0	4	0	9	13	0	1	0	12	
Змістовий модуль 6. Програмне забезпечення сервісного призначення											
Тема 16. Комп'ютерні віруси та їхня класифікація. Антивірусні програми та їхня класифікація	7		1	0	5	7		1	1	0	5
Тема 17. Програвачі мультимедійних файлів	6		1	0	5	6				0	5
Разом за змістовим модулем 6	13	1	2	0	10	13	1	1	0	11	
Усього годин	90	4	26	0	60	90	4	6	0	80	

IV. Зміст дисципліни

Змістовий модуль 1. Архітектура ЕОМ. Операційна система Windows

Тема 1. Поняття інформатики, інформації, інформаційної системи. Архітектура сучасних ПК.

Тема 2. Операційна система Windows. Робота з вікнами. Меню «Пуск».

Тема 3. Поняття файла та його основні характеристики. Робота з папками.

Тема 4. Стандартні програми Windows. Налаштування оформлення Windows . Встановлення ОС. Завантаження ОС. Облікові записи. Персоналізація робочого столу.

Змістовий модуль 2. Текстовий редактор MS WORD

Тема 5. Інтерфейс програми. Основні правила введення та редагування тексту. Форматування тексту та сторінок.

Тема 6. Робота з таблицями. Вставлення таблиці в документ. Редагування та форматування таблиці

Тема 7. Робота із зображеннями, їхнє розміщення в документі, редагування та форматування. Робота з автофігурами й об'єктами Word Art.

Тема 8. Створення та використання стилів форматування. Робота із шаблонами. Додавання приміток. Робота в режимі редагування тексту.

Змістовий модуль 3. Інтернет та організація пошуку інформації у мережі Інтернет

Тема 9. Глобальна мережа Інтернет. Адресація в Інтернет. Організація пошуку інформаційних ресурсів в Інтернет. Web-сервіси мережі. Мережевий етикет.

Тема 10. Електронна пошта та її налаштування і використання.

Змістовий модуль 4. Табличний процесор Microsoft Excel.

Тема 11. Введення тексту та числових даних у таблицю. Виконання простих обчислень. Використання вбудованих функцій.

Тема 12. Абсолютні та відносні посилання. Обчислення в середовищі MS Excel. Сортування та фільтрація даних у таблиці.

Тема 13. Діаграми в середовищі MS Excel, їхні типи. Назви та підписи в діаграмі. Форматування діаграм.

Змістовий модуль 5. Створення мультимедійних комп'ютерних презентацій за допомогою програми Microsoft Power Point.

Тема 14. Способи створення та режими перегляду презентації. Об'єкти Smart Art, автофігури. Вимоги до презентацій, підготовка до виступу.

Тема 15. Анімаційні ефекти презентації. Інтерактивні презентації.

Змістовий модуль 6. Програмне забезпечення сервісного призначення.

Тема 16. Комп'ютерні віруси та їхня класифікація. Антивірусні програми та їхня класифікація.

Тема 17. Програвачі мультимедійних файлів.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Основні принципи роботи з ОС Windows. Дії з мишею. Робота з вікнами. Панель задач і правила роботи з її складниками. Меню «Пуск». Поняття файла	2

	та його основні характеристики. Робота з папками. Робота з Провідником. Пошук файлів	
2.	Стандартні програми Windows. Панель керування. Налаштування оформлення Windows. Налаштування основного Меню та Панелі задач	2
3.	Інтерфейс Microsoft Word. Основні правила введення та редагування тексту. Форматування тексту. Створення списків. Робота з таблицями. Редактор формул Microsoft Equation. Форми. Перегляд і друк документа. Створення автофігур	2
4.	Робота із зображеннями. Поняття шаблону документа. Вставка діаграм у текст	
5.	Поля. Стили. Макроси	2
6.	Інформаційні, програмні й апаратні ресурси Інтернету. Організація пошуку інформаційних ресурсів в Інтернеті. Електронна пошта	2
7.	Введення тексту та числових даних у таблицю Microsoft Excel. Виконання простих обчислень	2
8	Використання вбудованих функцій. Абсолютні вказівки на номери клітинок. Сортування та фільтрування даних у таблиці	2
9.	Створення діаграм. Зміна властивостей діаграми	2
10.	Технології створення презентації засобами Power Point	2
11.	Використання анімаційних ефектів. Налаштування параметрів презентації	2
12	Архівация інформації. Програми архіватори. Комп'ютерні віруси. Антивірусні програми	2
13	Fine Reader. Pragma. Paint	2
	Разом	26

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Операційна система Windows	12
2.	Текстовий редактор MS WORD	13
3.	Інтернет. Електронна пошта	5
4.	Табличний процесор Microsoft Excel	11
5.	Майстер презентацій Microsoft Power Point	9
6	Програмне забезпечення сервісного призначення	10
	Разом	60

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		

64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що набуває реалізації в ході виконання та захисту практичних (лабораторних) робіт, виконання ІНДЗ і модульного контролю (для якого визначено мінімальну кількість балів, яку потрібно набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його в залікову книжку і відомість успішності студентів з відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами).

Додаток Б
Робоча програма навчальної дисципліни
«Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»
освітнього рівня магістр
галузі знань 02 Культура
спеціальності всіх мистецьких спеціальностей

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво; 022 Дизайн; 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; 024 Хореографія; 025 Музичне мистецтво; 026 Сценічне мистецтво; 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство; 028 Менеджмент соціокультурної діяльності; 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (за темою проєкту) (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		9-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2, самостійної роботи	Освітній ступінь: магістр	10 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		20 год.	6 год.

студента – 4	Самостійна робота	
	50 год.	70 год.
	Індивідуальні завдання:	
	10 год.	
	Вид контролю:	
	залік	залік
<p>Передумови для вивчення дисципліни (перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Інформаційно-комунікаційні технології 		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: сформувати у студентів (магістрантів) навички ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності за допомогою інноваційних педагогічних технологій, що передбачають самостійну (індивідуальну чи групову) дослідницьку проектну діяльність.

3. Очікувані результати навчання

ІКТ-компетентності	Програмні результати навчання
здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій	знання можливостей інформаційно-комунікативних технологій у освітній, професійній і науковій діяльності; уміння здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати, оцінювати й обробляти тематичну інформацію з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій; уміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проекти з використанням інформаційно-комунікативних технологій; уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проектів

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Застосування КІТ в освітньому процесі

Тема 1. Застосування КІТ в освіті

1. Вступ. Мета і завдання курсу.
2. Функції КІТ у освіті.
3. Психолого-педагогічні передумови застосування КІТ у навчанні.

Тема 2. Роль КІТ у наукових дослідженнях

1. Етапи наукового дослідження.
2. Використання КІТ на етапах наукового дослідження.

Тема 3. Метод проєктів у сучасній освіті та науці

1. Загальні характеристики методу проєктів.
2. Проєкт «Intel®Навчання для майбутнього», його мета й перспективи.
3. Організація навчальних і наукових проєктів у ЗОШ і ВНЗ.

Змістовий модуль 2. Створення освітніх і наукових проєктів

Тема 4. Портфоліо освітніх і наукових проєктів

1. Портфоліо освітньо-наукового проєкту та його структура.
2. Вимоги до портфоліо освітньо-наукового проєкту.
3. Вибір теми освітньо-наукового проєкту.

Тема 5. Використання комп'ютерних технологій у освітніх і наукових проєктах

1. Пошук інформаційних ресурсів для портфоліо освітнього та наукового проєкту.
2. Створення каталогів, текстових документів і таблиць на віртуальному диску.
3. Створення мультимедійної презентації.
4. Створення публікації.
5. Створення веб-ресурсів: блогу, сайту.
6. Створення авторського дистанційного курсу за темою проєкту.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	зокрема					усього	зокрема				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Застосування КІТ в освітньому процесі												
Тема 1. Застосування КІТ в освіті	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 2. Роль КІТ у наукових дослідженнях	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 3. Метод проєктів у сучасній освіті та	20	2		6		14	20	1		1		18

науці												
Разом за змістовим модулем 1	40	6		10		26	40	2		2		36
Змістовий модуль 2. Створення освітніх і наукових проєктів												
Тема 4. Портфоліо освітніх і наукових проєктів	20	2		4		12	20	1		2		17
Тема 5. Використання комп'ютерних технологій у освітніх і наукових проєктах	20	2		6		12	20	1		2		17
Разом за змістовим модулем 2	40	4		10		24	40	2		4		34
Усього годин	80	10		20		50	80	4		6		70
Модуль 2												
ІНДЗ	10	-	-	-	10	-	10	-	-	-	10	-
Усього годин	90	10		20	10	50	90	4		6	10	70

6. Теми семінарських занять**7. Теми практичних занять****8. Теми лабораторних занять**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Створення портфоліо освітньо-наукового проєкту	2
2	Пошук інформації для освітньо-наукового проєкту в мережі Інтернет	2
3	Розроблення дидактичних засобів для освітньо-наукового проєкту	2
4	Розроблення засобів діагностування для освітньо-наукового проєкту	2
5	Розроблення методичних засобів для освітньо-наукового проєкту	2
6	Створення публікацій для освітньо-наукового проєкту	2

7	Створення мультимедійних презентацій для освітніх і наукових проєктів	2
8	Розроблення та використання блогів	2
9	Розроблення та використання веб-сайтів	2
10	Розроблення та використання дистанційних курсів	2
Разом		10

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи наукового дослідження	6
2	Проектне навчання та впровадження методу проєктів в Україні	6
3	Види навчальних і наукових проєктів. Визначення типології проєкту	14
4	Розроблення та добір засобів діагностування	12
5	Порівняльний аналіз систем дистанційної освіти	12
Разом		50

10. Індивідуальні завдання

1. Психологічні концепції застосування КІТ у навчанні.
2. Педагогічні особливості застосування КІТ у навчанні.
3. КІТ як об'єкт вивчення та як засіб навчання.
4. Удосконалення КІТ як актуальна проблема наукових досліджень.
5. Можливості застосування КІТ для обробки результатів наукових експериментів.
6. Методи наукових досліджень.
7. Етапи наукових досліджень.
8. Технологія організації та проведення наукових досліджень.
9. Статистичні коефіцієнти для обробки результатів наукових досліджень.
10. Таксономія Блума (рівні пізнання та засвоєння знань).
11. Аналіз проєкту «Intel® Навчання для майбутнього».
12. Створення й упровадження наукових проєктів.
13. Види портфоліо.
14. Вимоги до портфоліо навчально-наукового проєкту.
15. Характеристика проєкту.
16. Правила створення списків літературних та інформаційних джерел.
17. Використання каталогів і пошукових серверних систем.

18. Пошук інформаційних ресурсів для портфоліо освітнього та наукового проекту.
19. Створення електронної пошти та користування нею.
20. Добір матеріалів для мультимедійної презентації.
21. Добір матеріалів для створення публікації.
22. Добір матеріалів для створення веб-сайту.
23. Добір дидактичних матеріалів для учнів.
24. Добір методичних матеріалів для вчителя.
25. Упорядкування портфоліо освітньо-наукового проекту.

11. Засоби діагностування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень.

12. Критерії оцінювання програмних результатів навчання

В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що набуває реалізації в ході виконання та захисту лабораторних робіт, виконання ІНДЗ і модульного контролю, для яких визначено мінімальну кількість балів, яку потрібно набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його в залікову книжку й відомість успішності студентів із відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами на рівні 60% від запланованого.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для заліку	
90–100	A	зараховано
82–89	B	
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	
33–59	F	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	FX	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Додаток В

Опитувальник «Визначення рівня формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та їхньої готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності»

1. Яку форму підготовки до опанування та використання ІКТ Ви маєте:

- а) модуль ІКТ під час курсової підготовки під час ОІЗВО;
- б) курс «Intel»;
- в) навчально-методичні заходи у школі, місті (районі), області;
- г) самоосвіта;
- д) свій варіант.

2. На якому рівні, на Вашу думку, Ви знаєте комп'ютер:

а) на високому рівні (самостійний пошук інформації у мережі інтернет та її опрацювання, використання програм Microsoft Word, Power Point, Microsoft Excel, ППЗ, ЕОР, програмного забезпечення, мультимедійної дошки);

б) на достатньому рівні (самостійний пошук інформації у мережі інтернет та її опрацювання, використання програм Microsoft Word, Power Point, Excel, ППЗ, зі сторонньою допомогою – програмного забезпечення, мультимедійної дошки);

в) на середньому рівні (вміння зайти в мережу інтернет, робота у програмі Word зі сторонньою допомогою);

г) на низькому рівні (робота у програмі Word зі сторонньою допомогою);

д) не знаю.

3. У яких видах діяльності Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології (наведіть приклади):

- а) під час викладання предметів;
- б) у ході навчально-методичної роботи.

4. Чи використовуєте Ви в самоосвітній педагогічній діяльності можливості мережі інтернет:

- а) так;
- б) ні;
- в) частково.

5. Які освітні сайти Ви використовуєте в самоосвітній діяльності для забезпечення навчально-виховного процесу?

6. Чи використовуєте Ви самостійно у своїй роботі технічні засоби навчання (комп'ютер, проєктор, мультимедійну дошку, принтер) для застосування ІКТ:

- а) так;
- б) іноді;
- в) ні.

7. Як часто Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології у своїй роботі:

- а) постійно;
- б) декілька разів на місяць;
- в) декілька разів на семестр;
- г) декілька разів на рік.

8. Хто є ініціатором упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у Вашій педагогічній діяльності:

- а) адміністрація навчального закладу;
- б) заклад вищої освіти;
- в) методична служба;
- г) конкуренція між колегами;
- д) здобувачі вищої освіти;
- ж) власна ініціатива.

9. Які психолого-педагогічні проблеми, на Вашу думку, стримують упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у школі?

10. Чи використовуєте Ви у своїй роботі електронні підручники, електронні посібники, ППЗ, програмне забезпечення? Які саме?

11. Яка категорія майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» вашої школи найбільш вдало використовує ІКТ у навчально-виховному процесі?

14. Де Ви заслухали питання про використання майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» ІКТ у навчально-виховному процесі?

15. Наскільки Ви погоджуєтеся з твердженнями про використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі?

(Виберіть одну відповідь у кожному рядку)

	Погоджуюсь	Частково погоджуюся	Частково не погоджуюся	Не погоджуюся	Не можу відповісти
ІКТ надають доступ до ширшого діапазону навчальних матеріалів і ресурсів					
Здобувачі вищої освіти більш уважні та зацікавлені під час використання ІКТ					
Здобувачі вищої освіти більше мотивовані до навчання, коли					

використовують ІКТ					
Здобувачі вищої освіти глибше розуміють предмет, коли використовують ІКТ					
ІКТ допомагають учням стати більш активними та незалежними у процесі навчання					

16. Які інноваційні форми діяльності Вас цікавлять?

Додаток Г
Анкета «Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво»

		Викорис- товую постійно	Викорис- товую інколи	Не вико- ристовую
Використання обладнання				
1	Комп'ютер			
2	Мультимедійна система			
3	Інтерактивна дошка			
4	Інші електронні цифрові технічні засоби			
Використання ІКТ у професійній діяльності майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» (застосування ІКТ в освоєнні знань)				
5	Набір тексту в текстовому редакторі Word			
6	Створення електронних таблиць і діаграм в Excel			
7	Створення простих презентацій у програмі Power Point			
8	Створення презентацій у програмі Power Point із гіперпосиланням, звуком			
9	Створення публікацій у програмі Publisher			
10	Друк, ксерокопіювання, сканування додаткових матеріалів			
11	Застосування електронних освітніх ресурсів (ЕОР): пошук, оцінювання, відбір, демонстрація			
12	Добір програмного забезпечення для навчальних цілей (текстовий процесор, графічний редактор, електронні таблиці, оглядач, поштовий клієнт тощо)			

13	Пошук і відбір інформації (навчальних матеріалів) у мережі Інтернет, її обробка та зберігання			
14	Участь в інтернет-форумах, мережеских спільнотах			
15	Використання електронної пошти			
16	Онлайн навчання			
Реалізація професійних завдань майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» з використанням ІКТ (упровадження ІКТ у створенні знань)				
17	Планування освітнього процесу з використанням ІКТ			
18	Супровід занять із використанням ІКТ (на етапах засвоєння, закріплення, систематизації знань, демонстрації тощо)			
19	Використання педагогічних програмних засобів для навчання (спеціалізовані програми, конструктори, тренажери, навчальні ігри)			
20	Використання відкритих освітніх ресурсів для створення нових знань (електронні підручники, навчальні відео-, аудіоматеріали, презентації, тренажери, тести тощо, які наявні у відкритому доступі)			
21	Використання ІКТ для моніторингу рівня знань			
22	Використання ІКТ для організації позакласної роботи			
23	Застосування електронних освітніх ресурсів (ЕОР) під час навчання як активної форми роботи (ел. видання, ел. підручники, посібники, ел. довідник, ел. документи, ел. дидактичні матеріали)			
24	Використання інтернет-технологій (ел. пошта, блоги, сайти, форуми,			

	електронні бібліотеки) для допомоги учням у навчально-виховному процесі			
25	Використання ІКТ для організації дистанційного навчання (інтернет-олімпіади, конкурси, вікторини тощо)			
26	Упровадження проєктної методики з використанням ІКТ			
27	Використання інтернет-технологій (ел. пошта, блоги, сайти, форуми, електронні бібліотеки) для навчально-методичної роботи			
28	Використання засобів комунікацій для підвищення кваліфікації та обміну досвідом у навчально-методичній роботі			
29	Створення банку інформаційних матеріалів в умовах інформаційного освітнього середовища			
30	Знання та використання методик створення власного електронного дидактичного матеріалу			
Основні організаційні моделі оснащення освітнього процесу				
31	Комп'ютерний клас			
32	Комп'ютер у класі на робочому місці майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» (шкільний чи власний ноутбук)			
33	Комп'ютер у бібліотеці			
34	Комп'ютер у здобувачів вищої освіти вдома			

Додаток Д
Шкала мотивів професійної діяльності майбутнього фахівця в галузі
«Культура і мистецтво» до використання ІКТ

Мотиви діяльності	Дуже незначною мірою	Досить незначною мірою	Невеликою, проте й чималою мірою	Достатньо великою мірою	Значно великою мірою
	1	2	3	4	5
1. Матеріальне стимулювання					
2. Прагнення до кар'єрного зростання, підготовки					
3. Прагнення уникнути критики керівника чи колег, чи здобувачів вищої освіти щодо невміння використовувати ІКТ					
4. Прагнення уникнути можливих покарань чи неприємностей					
5. Повага інших і потреба в досягненні соціального престижу					
6. Задоволення від навчальної діяльності та результатів роботи					
7. Можливість найбільш повної самореалізації своїх здібностей і можливостей					

Інструкція. Прочитайте мотиви професійної діяльності й оцініть їхню значущість для вас за п'ятибальною шкалою.

Оброблення результатів. Визначення показників внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) і зовнішньої негативної (ЗНМ) за такими ключами.

$$\text{ВМ} = \frac{\text{оцінка п.6} + \text{оцінка п.7}}{2};$$

$$\text{ЗПМ} = \frac{\text{оцінка п.1} + \text{оцінка п.2} + \text{оцінка п.5}}{3};$$

$$\text{ЗНМ} = \frac{\text{оцінка п.3} + \text{оцінка п.4}}{2}.$$

Додаток Е

Список опублікованих праць за темою дисертації Апшай Федора Васильовича «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Наукові праці, які відображають основні результати дисертації

1. Апшай Ф. В. Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Випуск 2. 2021. Черкаси, ЧНУ С. 105–111. Серія: Педагогічні науки.

2. Апшай Ф. В. Моделювання методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. Слов'янськ: ДДПУ, 2021. Вип. 14. (Ч. 2). С. 167–176.

3. Апшай Ф. В. Концептуальні підходи до реалізації проєктного навчання в підготовці майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 47. С. 96–102.

4. Apshay F. Increasing the motivation of future professionals in the culture and arts industry to use in formation technologies in professions activity. *Pedagogy and Psychology of Sport*. 2021. № 7(1). P. 174–183. eISSN 2450-6605.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Апшай Ф. В. Засоби формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 8–9.

6. Апшай Ф. В. Аналіз стандартів підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо формування їхньої ІКТ-компетентності. *Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 7–9.

Публікації, які додатково відображають результати дослідження

7. Апшай Ф. В. Комп'ютерні інформаційні технології в професійній діяльності фахівців галузі «Культура і мистецтво». Рівне: РВВ РДГУ, 2020. 56 с.

8. Апшай Ф. В. Виборче право у суб'єктивному змісті. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право / гол. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 1. С. 125–127.

9. Апшай Ф. В. Поняття виборчого права: окремі аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Випуск 18. 2012. С. 30–31.

10. Апшай Ф. В., Халак О. В. Аналіз правових засад безпеки життєдіяльності. *Science Rise: Juridical Science*. 2021. (1(15)). Р. 4–7.

Додаток Д
Відомості про апробацію результатів дисертації
Апшая Федора Васильовича «Формування ІКТ-компетентності
майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Основні положення та результати дослідження оприлюднено на *всеукраїнських* науково-практичних конференціях:

«Освіта майбутнього: навчання із задоволенням» (Київ, 2021),

«Сучасні освітні технології. Інструменти підвищення якості освіти» (Київ, 2021),

«Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання» (Рівне, 2021),

«Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень» (Рівне, 2021),

наукових семінарах у закладах вищої освіти (2017–2021).

Додаток Є

Довідки про впровадження результатів дисертації Апшая Федора Васильовича «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Рєпіна, 12 м. Ізмаїл,
Ізмаїльський район, Одеська область, 68610
Тел./факс: +38 (04841) 6-30-01, +38 (094) 95-65-001
E-mail: idgu@ukr.net
Веб-сайт: <http://www.idgu.edu.ua/>

Банк ДКСУ м. Київ
МФО 820172
P/rUA728201720343151001200012580
Код ЄДРПО 02125467

№ 1-4/408
25.06.2021

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

проф. Циганенко Л.Ф.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Апшая Федора Васильовича
за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців
галузі «Культура і мистецтво»»
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Матеріали дисертаційного дослідження Апшая Федора Васильовича за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»» упроваджувалися в освітній процес Ізмаїльського державного гуманітарного університету впродовж 2019 - 2021 рр. Зокрема, розроблені й надані для апробації методичні матеріали й електронні освітні ресурси було впроваджено при викладанні навчальних курсів «Інформаційно-комунікаційні технології за професійним спрямуванням» для освітнього рівня «бакалавр» і «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» для освітнього рівня «магістр». Безпосередньо дисертантом було проведено гостьову лекцію для здобувачів освіти на тему «Перспективні напрями застосування ІКТ у професійній діяльності фахівців галузі

«Культура і мистецтво»» та майстер-клас для викладачів на тему «Модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»».

Обговорення на кафедрі математики, інформатики та інформаційної діяльності розробленої дисертантом моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», запропонованих підходів, рекомендацій та інновацій дало змогу чітко вибудувати складову ІКТ-компетентності в освітніх програмах спеціальностей вказаної галузі. За результатами апробації було внесено зміни у зміст робочих програм зазначених навчальних дисциплін для майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», розширено методичні прийоми роботи із здобувачами освіти з метою формування у них ІКТ-компетентностей.

Результати впровадження дисертаційного дослідження Апшя Федора Васильовича було обговорено на кафедрі математики, інформатики та інформаційної діяльності (Протокол № 17 від 23.06.2021р.).

Довідка надана для пред'явлення за місцем захисту дисертації.

В.о. завідувача кафедрою
математики, інформатики та
інформаційної діяльності ІДІ У

канд. пед.н., доц. Драгієва Л.В.

УКРАЇНА
Тернопільська обласна рада
Кременецька обласна гуманітарно-
педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка
Вул. Ліцейна, 1, м. Кременець,
Тернопільська обл., 47003
тел/факс: (035-46) 2-19-91
ел. пошта: kogpa_docs@ukr.net

UKRAINE
Ternopil Regional Council
Kremenets Regional Humanitarian-
Pedagogical Academy named
after Taras Shevchenko
1, Litseina St. Kremenets,
Ternopil Region, 47003
phone/fax: (035-46) 2-19-91
e-mail: kogpa_docs@ukr.net

№ 05-16 / 127

«04» червня 2021 р.

Довідка про впровадження
результатів дисертаційного дослідження Апшяя Федора Васильовича
за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців
галузі «Культура і мистецтво»»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Результати дисертаційного дослідження Апшяя Федора Васильовича за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти впроваджено у освітній процес Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Зокрема, викладачі факультету соціально-педагогічної освіти та мистецтв впроваджували модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та практично перевіряли її дієвість у реальних умовах.

Студенти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка зацікавлено брали участь в експериментальній програмі дослідження Апшяя Ф.В. Як засвідчує аналіз результатів дослідження, рівень їх ІКТ-компетентності значно підвищився.

Вважаємо, що положення та рекомендації, представлені в кандидатській дисертації Апшяя Ф.В. сприяють розв'язанню проблеми формування найвищих рівнів професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання (протокол № 21 від 01 червня 2021 року) Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Довідка надана для пред'явлення за місцем захисту дисертації.

В.о. ректора

Афанасій ЛОМАКОВИЧ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Ст. Бандери, 12, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 26-78-65, факс (0362) 26-37-15
 E-mail: rectorat@rdgu.uar.net, код ЄДРПОУ 25736989

16.06.2021 р. № 01-12/38

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження

результатів дисертаційного дослідження Апшая Федора Васильовича
 на тему «**Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі**
«Культура і мистецтво»»

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У Рівненському державному гуманітарному університеті протягом 2016-2021 н.р. були впроваджені в освітній процес Інституту мистецтв результати дисертаційного дослідження Ф.В. Апшая на тему «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»». Серед них особливу увагу було приділено запропонованим дидактичним та методичним розробкам курсів «Інформаційно-комунікаційні технології» (за професійним спрямуванням) для першокурсників – майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці (в галузі)» для здобувачів другого магістерського освітнього рівня.

У ході апробації доробку дисертанта, викладачі використовували розроблені автором дисертації завдання, методичні вказівки для формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»: опрацювання інформації, поданої у різних формах; контролю результатів роботи з прикладним програмним забезпеченням; та загалом реалізували розроблену Ф.В. Апшаєм модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що дало можливість на її основі досягти достатнього та високого рівня сформованості ІКТ-компетентності здобувачів вищої освіти першого та другого освітніх рівнів. Отримали застосування також завдання і проекти, призначені для самостійної роботи майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

У результаті використання запропонованих навчально-методичних матеріалів та реалізації моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» була помічена тенденція до покращення індивідуальних результатів здобувачів вищої освіти.

Довідка надана для пред'явлення за місцем захисту дисертації.

Перший проректор Рівненського державного
 гуманітарного університету,
 доктор психологічних наук, професор

Павелків Р.В.

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УЖГОРОДСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

вул. Минайська, 38/80, м.Ужгород, 88009, тел.: (0312) 66-21-80
<https://institute-culture.uz.ua>, e-mail: uzhgorodkkm@gmail.com Код ЄДРПОУ 02214610

11.06.2021 р. №01-25/255-1

На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Апшая Федора Васильовича на тему «Формування ІКТ-компетентності
майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Результати дисертаційного дослідження Ф.В. Апшая на тему «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»» впроваджувалися в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради впродовж 2016-2021 навчальних років.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику навчання дозволило суттєво підвищити рівень ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» за рахунок професійної орієнтації електронних освітніх ресурсів із інформатичних дисциплін.

Розроблені в дослідженні електронні освітні ресурси широко використовувалися під час проведення занять з курсів «Інноваційні та комунікаційні технології у соціокультурному просторі», «Мультимедійні технології в менеджменті», «ІТ в музиці» за експериментальною методикою викладання дисциплін інформатичного циклу.

Розроблена дисертантом модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

забезпечує формування системи ІКТ-компетентностей достатньо ефективною та може бути рекомендована до широкого використання у практику роботи закладів вищої освіти.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Директор комунального закладу вищої освіти
«Ужгородський інститут культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

кандидат психологічних наук, доцент

Шетеля Н.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: post@udpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
 банк одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ МФО 820172, код 02125639

10.06.2021 № 01-06/84

На № _____ від _____

Довідка
про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Апшя Федора Васильовича
за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців
галузі «Культура і мистецтво»»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Теоретичні та практичні доробки дослідження Апшя Федора Васильовича за темою «Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти впроваджено у освітній процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Зокрема, в процесі реалізації освітніх програм факультету мистецтв впроваджено методичні та дидактичні розробки, що ефективно вплинули на рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Викладачами факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини внесено зміни до змістового наповнення робочих програм відповідно до запропонованих дисертантом компетентнісного та діяльнісного підходів.

Як засвідчив аналіз результатів дослідження, рівень ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»» значно підвищився, що дає право представити такий доробок у вигляді дисертації до захисту.

Перший проректор

А.М. Гедзик

08544